

เอกสารประกอบการประชุม

สมาชิกเครือข่ายองค์กรชุมชน
สานพลังชุมชนท้องถิ่นและภาคี
สู่การจัดการตนเอง

และการประชุมในระดับชาติของสภาองค์กรชุมชนตำบล
ครั้งที่ ๑/๒๕๕๔

วันที่ ๑๓-๑๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๔

ณ ห้องอเนกประสงค์ (๒๐๙) ศูนย์ประชุมธรรมศาสตร์ รังสิต

อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี

เอกสารประกอบการประชุม

สมัชชาเครือข่ายองค์กรชุมชน
สานพลังชุมชนท้องถิ่นและภาคีสู่การจัดการตนเอง

และการประชุมในระดับชาติของสภาองค์กรชุมชนตำบล
ครั้งที่ ๑/๒๕๕๔

จัดโดย

คณะประสานงานองค์กรชุมชน (คปอ.)

เครือข่ายองค์กรชุมชนเพื่อการปฏิรูป

สหพันธ์พัฒนาองค์กรชุมชนคนจนเมืองแห่งชาติ (สอช.)

คณะกรรมการดำเนินการสภาองค์กรชุมชน

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.)

คณะอนุกรรมการโครงการสนับสนุนสวัสดิการชุมชน

คณะอนุกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและทุนชุมชน

เครือข่ายภาคประชาสังคม

สมัชชาองค์กรชุมชนแห่งประเทศไทย (สอท.)

เครือข่ายผู้หญิงไทย

สำนักงานปฏิรูป (สปร.)

เอกสารประกอบการประชุม

สมัชชาเครือข่ายองค์กรชุมชน สานพลังชุมชนท้องถิ่นและภาคีสู่การจัดการตนเอง
และการประชุมในระดับชาติของสภาองค์กรชุมชนตำบล ครั้งที่ ๑/๒๕๕๔

จัดทำโดย: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)

ผู้นำชุมชน/เพื่อนพัฒนา: สะมะแอ สามารถ/ไมตรี จงไกรจักร์/สิริกร บุญสังข์

ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ พอช.: พรรณทิพย์ เพชรมาก/อุดมศรี ศิริลักษณ์พร/จันทนา เบญจทรัพย์/
ดวงใจ ดวงจันทร์โชติ/วรนาฏ เวณุอาธร/อรอนงค์ พลอยวิเลิศ/
วัชรินทร์ ชูการะ/อิงพร มีวรรณะ/สามารถ สุขบรรจง/ปริญญา สุวรรณโน

ประสานงานการผลิต: ส่วนประชาสัมพันธ์ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)

พิมพ์ครั้งแรก: จำนวน ๑,๕๐๐ เล่ม

ออกแบบและพิมพ์: บริษัท วิสคอมเซ็นเตอร์ จำกัด โทร. ๐-๒๗๓๔-๐๗๗๓-๖

คำนำ

เดือนกันยายน ๒๕๕๓ เครือข่ายองค์กรชุมชนเพื่อการปฏิรูป ได้จัดงาน มหกรรมชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง ที่โรงแรมรามารการ์เดน กรุงเทพฯ กำหนดทิศทางการปฏิรูปประเทศไทยของขบวนการองค์กรชุมชน เพื่อขับเคลื่อนงานที่มุ่งหวังสร้างความเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ตำบลทั่วประเทศ

ตั้งแต่ปลายปี ๒๕๕๓ ถึงเดือนเมษายน ๒๕๕๔ ขบวนการชุมชนทั่วประเทศ ได้จัดประชุมระดมความคิดเห็น ในระดับจังหวัด ภาค และประเทศ เสนอทิศทางการพัฒนา “ปฏิรูปประเทศไทยให้ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง” ประกาศการสร้างพื้นที่รูปธรรมจัดการตนเองใน ๒,๓๐๐ ตำบล การปฏิรูประบบการจัดการที่ดินและที่อยู่อาศัยจากพื้นที่ ๘๕๘ ชุมชน ๒๗๗ เมือง ให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ๆ มีปัญหาที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกินของชาวชุมชนเมืองและชนบท การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ด้วยการเชื่อมโยงกับเครือข่ายเชิงภูมิโนเวศน์ใน ๘๖๔ ตำบล การบูรณาการกองทุนชุมชนและเศรษฐกิจชุมชนเพื่อแก้ปัญหาหนี้สิน ใน ๒๗๔ ตำบลเมืองของ ๔๘๐ องค์กร และการพัฒนาระบบสวัสดิการชุมชนให้เป็นฐานของระบบสวัสดิการสังคม โดยการพัฒนาคุณภาพของกองทุนสวัสดิการชุมชนที่จัดตั้งแล้วกว่า ๓,๐๐๐ ตำบล เป็นต้น นี่คือนัยสำคัญของชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเองที่เสนอควบคู่กับข้อเสนอเชิงนโยบายต่อรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่นๆ

การจัดงาน สานพลังองค์กรชุมชนและภาคีสู่การจัดการตนเอง และการประชุมในระดับชาติของสภาองค์กรชุมชนตำบลประจำปี ๒๕๕๔ ซึ่งมีผู้เข้าร่วมสัมมนากว่า ๑,๐๐๐ คน ทั้งผู้นำชุมชน และหน่วยงานพัฒนา จึงมีนัยยะสำคัญที่มุ่งหวังความร่วมมือและสานพลังจากทุกภาคส่วน เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นระดับตำบลและจังหวัด ขับเคลื่อนงานพัฒนาในทิศทางชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง อย่างยั่งยืนตลอดไป

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)

๑๒ กันยายน ๒๕๕๔

สารบัญ

ส่วนที่ ๑	สานพลังชุมชนท้องถิ่นและภาคีสู่การจัดการตนเอง	๕
ส่วนที่ ๒	ปัจจัยสำคัญสู่ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง	๑๓
ส่วนที่ ๓	พื้นที่รูปธรรมชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง	๑๗
	• ก้าวสำคัญของสงขลาพอเพียงสู่จังหวัดจัดการตนเอง	๑๙
	• จัดการเรื่องการเงินและทุนชุมชนของคนกำแพงเพชร จ.สงขลา	๒๖
	• จากฐานสวัสดิการชุมชนตำบลชิงโคสู่สภาองค์กรชุมชน เวทีกลางร่วมสร้างชุมชนท้องถิ่นน่าอยู่	๓๓
	• เหตุการณ์ที่ชุมชนบ้านน้ำเค็ม...พื้นที่สร้างการเปลี่ยนแปลง เพื่อการจัดภัยพิบัติของชุมชนในประเทศไทย	๓๖
	• ลุ่มน้ำ ผืนป่า ท้องนา...สู่การจัดการตนเอง ของเครือข่ายสภาองค์กรชุมชนจังหวัดเชียงราย	๔๗
	• ปทุมธานีกับทิศทางสู่จังหวัดจัดการตนเอง	๕๕
	• จังหวัดสมุทรสาครจัดการตนเอง	๖๓
	• “ตำบลคลองตัน...จัดการตนเอง” อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร	๖๗
	• กองทุนพัฒนาที่อยู่อาศัย : ฐานทุนเพื่อการจัดการตนเองของเมืองรังสิต	๗๑
	• จังหวัดมุกดาหารจัดการตนเอง	๗๙

สานพลังชุมชนท้องถิ่น
และภาคีสู่การจัดการตนเอง

สานพลังชุมชนท้องถิ่น และภาคีสู่การจัดการตนเอง

ชุมชนท้องถิ่นเป็นโครงสร้างสังคมขั้นพื้นฐาน ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศและสังคมไทย มาเป็นเวลานาน อย่างไรก็ตาม ในช่วงที่ผ่านมา การพัฒนาประเทศที่รวมศูนย์อำนาจ ขาดความสมดุล ส่งผลให้ความเป็นชุมชนท้องถิ่นต้องล่มสลาย อ่อนแอ ไม่สามารถดูแล บริหารจัดการชุมชนท้องถิ่นของตนเองในด้านต่างๆ ได้ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ฯลฯ

กว่าทศวรรษที่ผ่านมา ขบวนการองค์กรชุมชนทั่วประเทศ ได้มีการถักทอ เชื่อมโยงเป็นเครือข่าย เพื่อร่วมมือ แลกเปลี่ยน หนุนเสริมงานพัฒนา ผลักดันการแก้ไขปัญหาในชุมชนท้องถิ่น ทั้งในระดับตำบล จังหวัด ภูมิภาค เกิดพื้นที่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในแนวราบขนาดใหญ่ นำไปสู่การสร้างพลังการต่อรอง อย่างเป็นรูปธรรมและอย่างสร้างสรรค์ เกิดการพัฒนาในแนวใหม่ ซึ่งเปิดโอกาสให้ชุมชนและเครือข่าย องค์กรชุมชน ได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการงานพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอย่างกว้างขวาง เกิดความตื่นตัว ของชุมชนในการลุกขึ้นมาจัดการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของตนเอง มีการริเริ่มดำเนินงาน พัฒนาชุมชนท้องถิ่นจนเกิดรูปธรรมการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่หลากหลาย กล่าวคือ

๑.๑ ปฏิบัติการสร้างพื้นที่รูปธรรมการจัดการตนเอง ในพื้นที่ ๒,๕๕๓ ตำบล โดยปฏิบัติการ เข้มขันใน ๓๐๐ ตำบลทั่วประเทศ ด้วยการจัดทำข้อมูลเชิงพื้นที่ จัดกระบวนการวิเคราะห์ตนเอง (พื้นที่ ศักยภาพ ภัยคุกคาม) เพื่อนำมาจัดทำแผนชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเองทั้งระยะสั้น กลาง ยาว สร้างกลไก การทำงานร่วมกันในระดับพื้นที่ รวมถึงสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนฐานล่างโดยจัดให้มีเวทีสมัชชา ระดับตำบล โดยสภาองค์กรชุมชน รวมถึงเครือข่ายองค์กรชุมชนเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเพื่อกำหนดแผนพัฒนาการปฏิรูปสู่การจัดการตนเองที่สอดคล้องตามบริบทของพื้นที่

๑.๒ ปฏิรูประบบการจัดการที่ดินทำกินและที่ดินอยู่อาศัย ด้วยการร่วมกันแก้ไขปัญหาคืออยู่อาศัยและสร้างความมั่นคงในที่ดินคนจนในเมือง ขยายผลจากรูปธรรมที่ชุมชนท้องถิ่นได้ดำเนินการในช่วงที่ผ่านมาจาก ๙๔๑ โครงการ ๑,๖๐๕ ชุมชน ๒๕๐ เมือง/เขต ให้ครอบคลุมชุมชน/เมืองที่ประสบปัญหา ขับเคลื่อนกระบวนการแก้ไขปัญหาที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยคนจนในชนบท โดยการจัดทำข้อมูลแผนที่ วางแผนและผังการใช้ประโยชน์ที่ดินและทรัพยากรทั้งตำบลใน ๕๓๖ ตำบล จัดทำกติกาการใช้ที่ดินร่วมในลักษณะโฉนดชุมชน เพื่อให้ชุมชนสามารถรักษาที่ดินที่อยู่อาศัยไว้ได้ชั่วลูกหลาน และจัดตั้งและพัฒนากองทุนที่ดินและที่อยู่อาศัยระดับชุมชน สู่การเป็นกองทุนระดับเมืองหรือตำบล จัดตั้งกองทุนรักษาดิน รักษาบ้าน บูรณาการการจัดการกองทุนต่างๆ ภายในชุมชน เพื่อใช้เป็นทุนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ครอบคลุมทุกเรื่อง ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดทำแผนที่และแผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน เพื่อพัฒนาเป็นข้อบัญญัติท้องถิ่นในการจัดการที่ดิน ที่อยู่อาศัย และทรัพยากร นำที่ดินที่ชุมชนอยู่อาศัย ทำกินอยู่แล้ว หรือที่ดินว่างในท้องถิ่น มาจัดทำที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกินของชุมชน ในบางตำบลได้นำไปสู่การจัดทำบัญญัติท้องถิ่น ในการจัดการที่ดินและทรัพยากร

๑.๓ การจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยการใช้มีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น เพื่อเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายตามภูมิโนเวศน์ใน ๘๖๔ ตำบล/ภูมิโนเวศน์ ด้วยการฟื้นฟูระบบการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยภูมิปัญญาของชุมชนท้องถิ่น พัฒนาคุณภาพพื้นที่นาร่องการจัดการป่าชุมชนซึ่งดำเนินการแล้ว ขยายผลพื้นที่นาร่องการจัดการน้ำอย่างยั่งยืน กำหนดกติการ่วมของชุมชนท้องถิ่นในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รณรงค์ให้เกิดการอนุรักษ์ ปกป้องทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อรักษาความอุดมสมบูรณ์ทรัพยากรธรรมชาติ และความสมดุลของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ดำเนินการสำรวจข้อมูลพื้นที่ สถานการณ์ปัญหาและผลกระทบจากแผนพัฒนาของรัฐหรือโครงการลงทุน เพื่อร่วมผลักดันให้รัฐบาล หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พิจารณาทบทวนโครงการขนาดใหญ่ที่มีผลกระทบต่อดำรงชีวิตของชุมชนท้องถิ่น และสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ

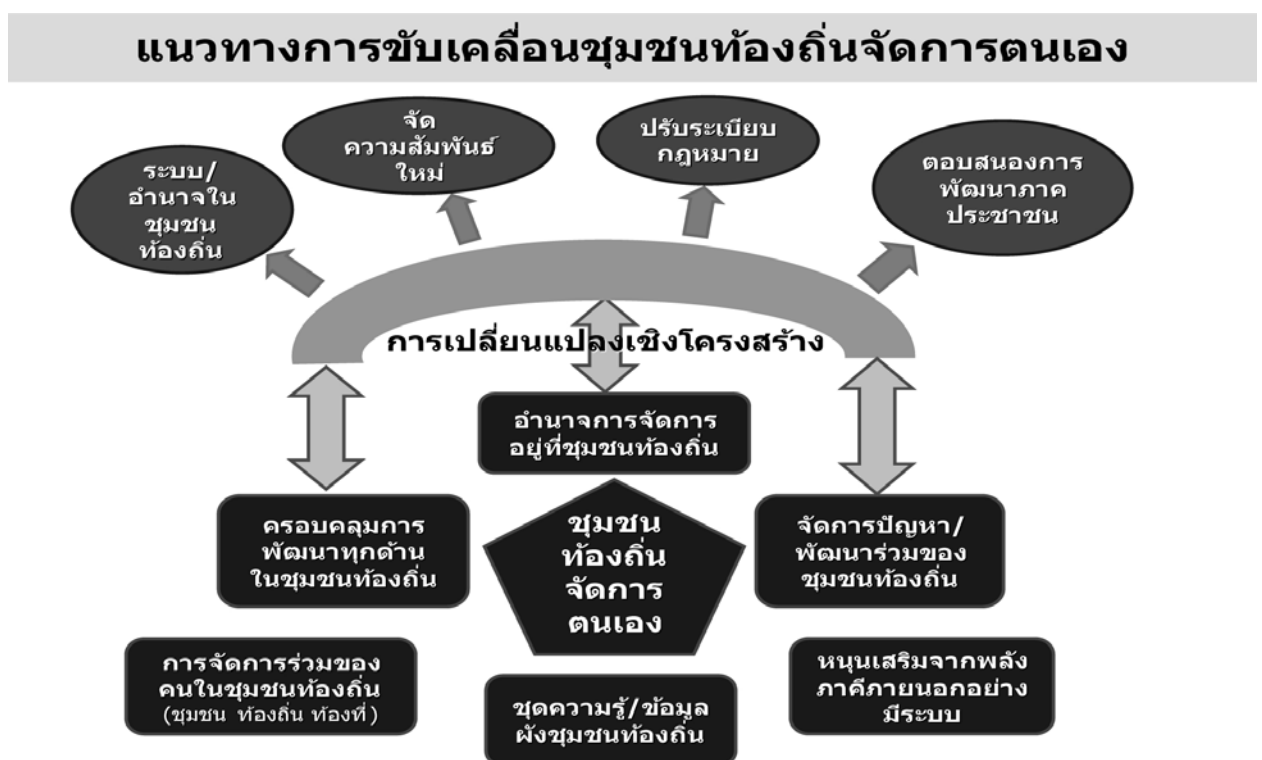
๑.๔ การปรับเปลี่ยนระบบเกษตรกรรม เพื่อความมั่นคงทางด้านอาหาร ด้วยการยกระดับการส่งเสริมให้คนในชุมชนท้องถิ่นที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ปรับเปลี่ยนแนวคิดและวิถีการผลิตเป็นระบบเกษตรยั่งยืน ลดการพึ่งพาปัจจัยการผลิตเคมีที่เป็นพิษ ร่วมกันกำหนดการใช้ประโยชน์ของพื้นที่การเกษตรโดยชุมชน ผลักดันสู่ พ.ร.บ. คุ้มครองพื้นที่เกษตรกรรม พื้นฟูระบบเกษตรกรรมดั้งเดิมของชุมชนโดยชุมชน ทั้งการดูแลรักษาแหล่งอาหาร อนุรักษ์ และขยายพันธุ์พืชพื้นบ้าน เช่น พันธุ์ข้าวสมุนไพร ฯลฯ รวมถึงสร้างกองทุนบริหารจัดการเมล็ดพันธุ์พืชพื้นบ้าน เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเองได้

๑.๕ การบูรณาการกองทุนชุมชนและเศรษฐกิจชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สิน ใน ๔๖๓ ตำบล/เมือง ๓,๖๐๐ องค์กร ด้วยการพัฒนาระบบทุน ระบบการเงินของชุมชนท้องถิ่นให้เข้มแข็ง และมีประสิทธิภาพ เชื่อมโยง จัดระบบ และบูรณาการทรัพยากรจากกองทุนชุมชนต่างๆ จัดตั้งเป็นกองทุนกลางเพื่อการพัฒนา เพื่อเป็นฐานทุนในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นในทุกด้าน รวมถึงยกระดับองค์กรการเงินเพื่อส่งเสริมการผลิต การแปรรูป การตลาด และบริโภคอย่างยั่งยืน พร้อมทั้งแก้ไขปัญหานี้สินของคนในชุมชน โดยใช้ทุนหรือสถาบันการเงินที่มีอยู่ในพื้นที่ เชื่อมโยงกับระบบการเงิน/องค์กรการเงินชุมชน

เพื่อเป็นกลไกกลางของชุมชนในการแก้หนี้สินของสมาชิกในชุมชน ใช้การสำรวจหนี้สินโดยชุมชน นำมาสู่การจัดระบบการเงินของครัวเรือนที่สมดุล

๑.๖ การพัฒนาระบบสวัสดิการชุมชนให้เป็นฐานของระบบสวัสดิการสังคม โดยการพัฒนาคุณภาพกองทุนสวัสดิการชุมชนที่จัดตั้งแล้วทั้ง ๓,๖๐๐ ตำบล สมาชิกประมาณ ๒ ล้านคน เงินกองทุนจากสมาชิกประมาณ ๕๐๐ ล้านบาท เพื่อให้มีการขยายฐานสมาชิกให้ครอบคลุมกว้างขวาง พัฒนาแหล่งทุนที่ใช้ในการจัดสวัสดิการให้สอดคล้องตามบริบทท้องถิ่น เชื่อมโยงสวัสดิการชุมชนกับฐานพัฒนาต่างๆ ของชุมชนท้องถิ่น รวมถึงผนึกพลังกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดระบบสวัสดิการชุมชนท้องถิ่นที่สอดคล้องกับความต้องการของสมาชิก

พัฒนาการและรูปธรรมการพัฒนาของขบวนการเครือข่ายองค์กรชุมชนดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงพลังในการสร้างการเปลี่ยนแปลง และความรู้สึกเป็นเจ้าของการพัฒนาจากชุมชนท้องถิ่นเอง เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาในแนวทางใหม่ โดยชุมชนท้องถิ่นร่วมกันจัดการตนเอง สร้างพื้นที่ร่วมในการพัฒนาและฟื้นฟูชุมชนท้องถิ่นทุกด้านในพื้นที่ท้องถิ่นเดียวกัน โดยองค์กรชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่น ร่วมคิด ร่วมทำ นำไปสู่การยกระดับสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง ดังภาพ

เพื่ออธิบายให้เห็นถึงการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม จึงได้เกิดการกำหนดคุณลักษณะของการจัดการตนเอง เพื่อเป็นเครื่องมือการวิเคราะห์ใน ๘ ด้าน ประกอบด้วย

(๑) มีข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ ข้อมูลปัญหา ข้อมูลศักยภาพ มีการวิเคราะห์พื้นที่ โดยใช้ข้อมูลเป็นเครื่องมือให้คนในพื้นที่รู้จักตัวตน ใช้ข้อมูลในการวางแผนแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

(๒) มีการจัดทำแผนการพัฒนาของชุมชนท้องถิ่น โดยทุกคน ทุกกลุ่ม/องค์กรชุมชน หน่วยงานภาคีในพื้นที่ มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย แผนงาน และตัวชี้วัดการพัฒนาของชุมชนท้องถิ่น และมีการติดตามความคืบหน้าการพัฒนาตามแผนอย่างต่อเนื่อง

(๓) มีเวทีการปรึกษาหารือของกลุ่ม/องค์กรต่างๆ ในพื้นที่อย่างสม่ำเสมอ รวมถึงมีการจัดทำรายงานผลการพัฒนาของพื้นที่ต่อสาธารณะ

(๔) มีการจัดการทุนภายในชุมชนทั้งที่เป็นเงิน (กลุ่มออมทรัพย์/องค์กรการเงิน) และทุนที่ไม่เป็นเงิน เช่น ทรัพยากร ทุนทางสังคม วัฒนธรรม ฯลฯ

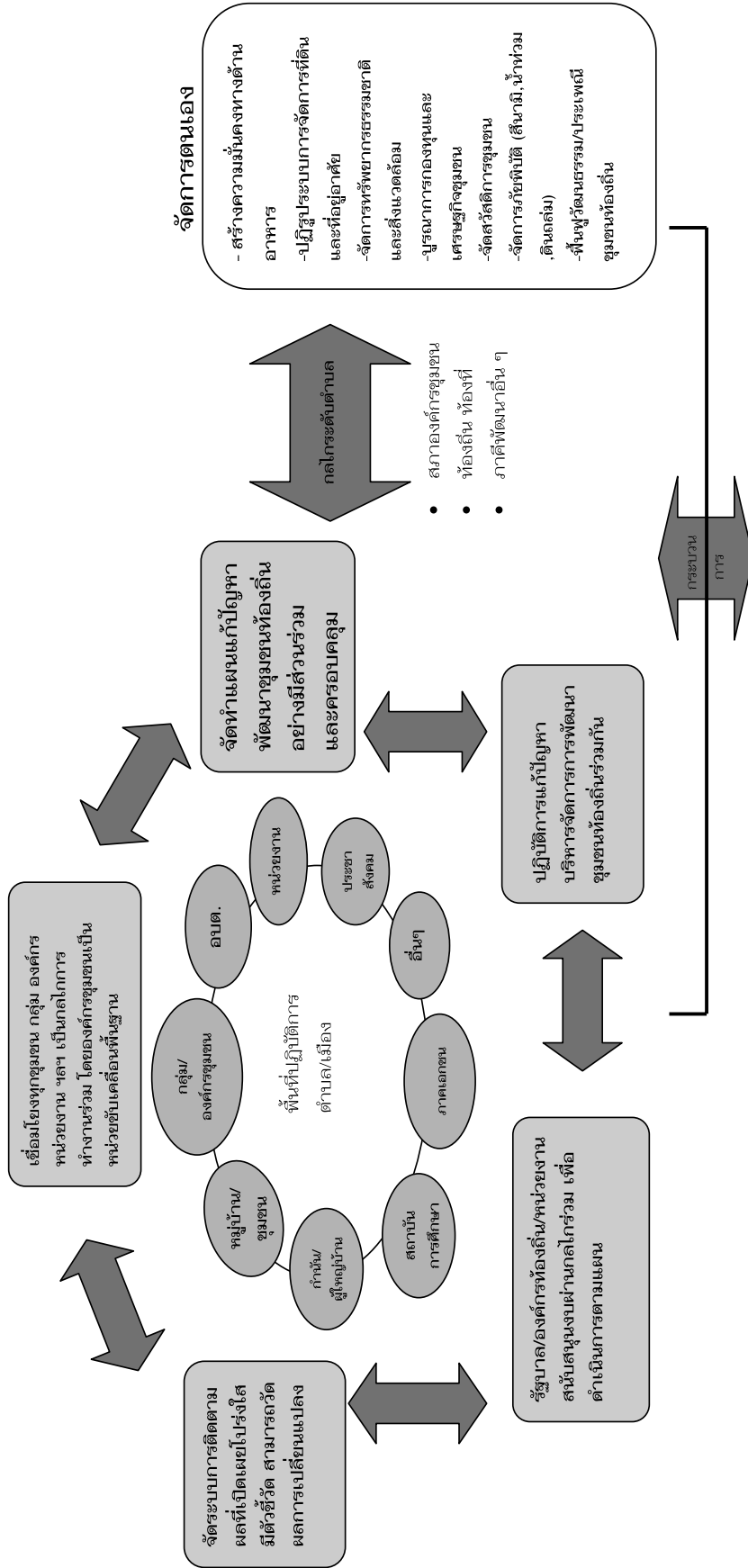
(๕) มีกิจกรรมการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนในด้านต่างๆ

(๖) มีแกนนำที่มีจิตอาสา มาจากทุกช่วงวัย อาชีพ เพศ กลุ่ม/องค์กรต่างๆ มีการพัฒนาผู้นำและคนรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง

(๗) มีการพัฒนากลุ่ม/องค์กรชุมชนให้เข้มแข็ง มีระบบการบริหารจัดการที่ดี เป็นฐานการพัฒนาในด้านต่างๆ ในพื้นที่

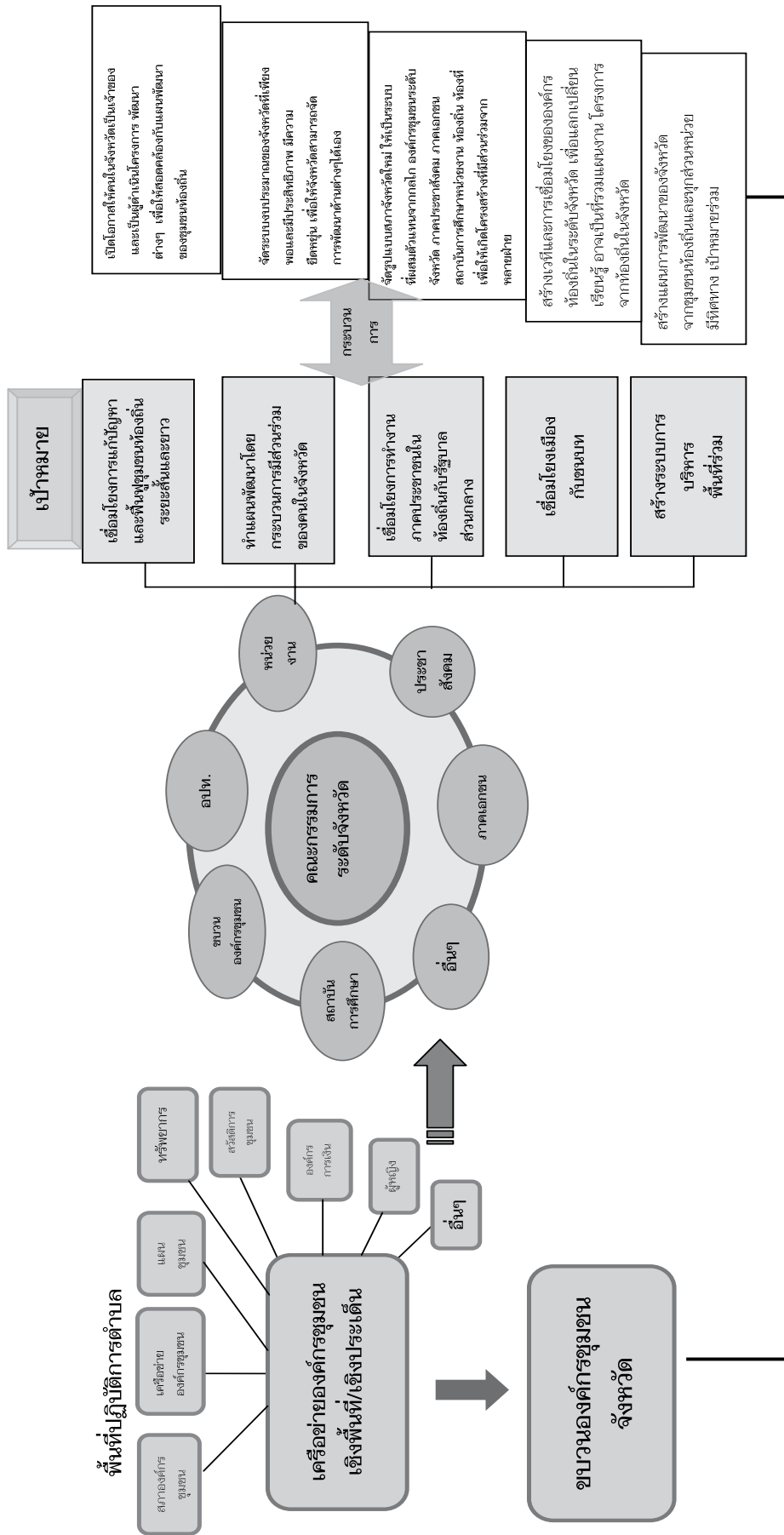
(๘) มีการประสานเชื่อมโยง/จัดความสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชน ท้องถิ่น ท้องที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ■

ภาพแสดงการจัดการจัดการตนเองระดับตำบล

1. พัฒนาระบบฐานข้อมูลชุมชนท้องถิ่นและการจัดการความรู้
2. กำหนดแผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วม
3. เวทีปรึกษาหารือกลุ่ม/องค์กรต่าง ๆ ในพื้นที่อย่างสม่ำเสมอ
4. จัดการทุนภายในชุมชน (ทุนทรัพยากร ทุนทางสังคม/วัฒนธรรม ทุนเงินตรา)
5. กำหนดกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนา
6. พัฒนาแกนนำ
7. พัฒนาองค์กรชุมชนให้เข้มแข็ง
8. ประสานเชื่อมโยง จัดความสัมพันธ์ ชุมชน ท้องถิ่น

ภาพแสดงการจัดการตนเองของขบวนการระดับจังหวัด

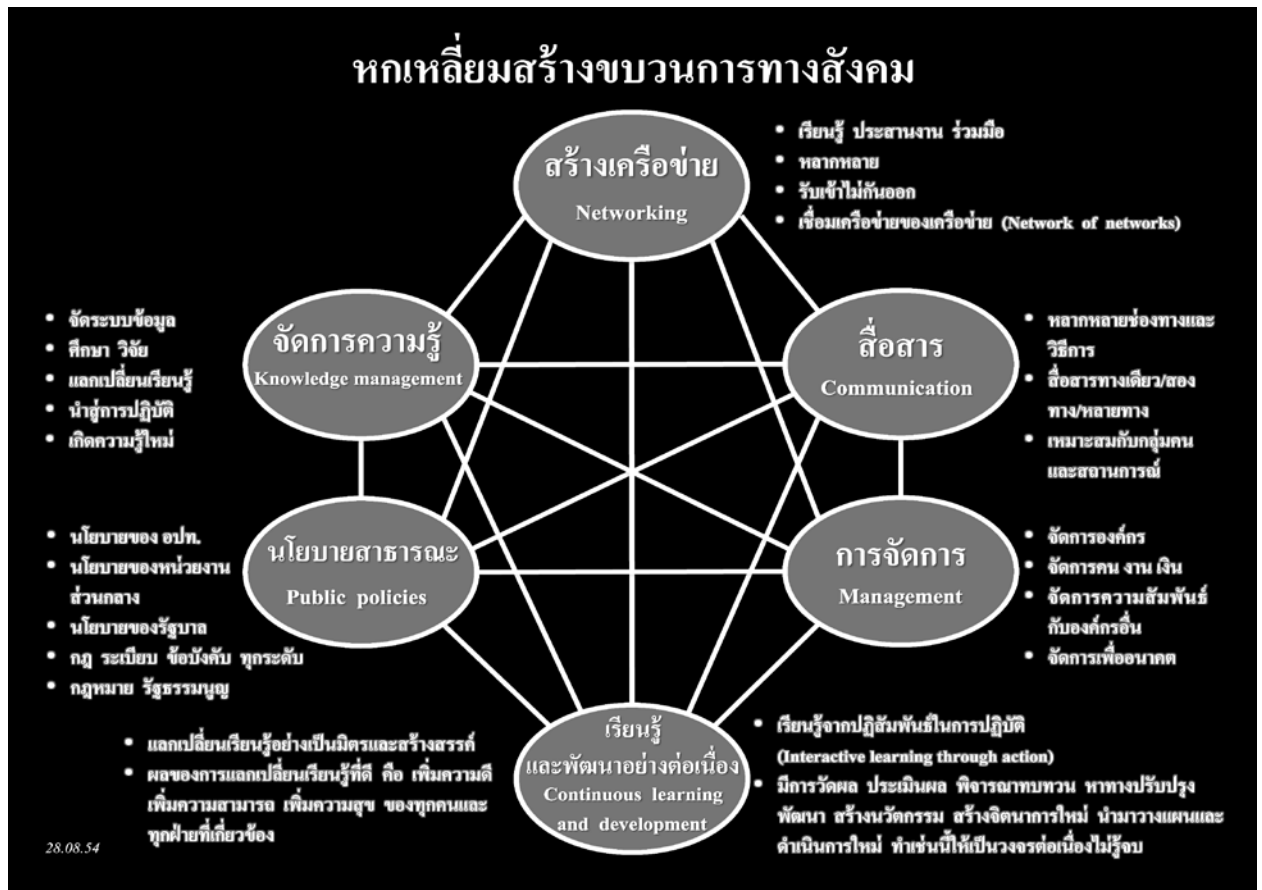

๒

ปัจจัยสำคัญ
สู่ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง

ปัจจัยสำคัญสู่ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง

อาจารย์ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม ประธานมูลนิธิหัวใจอาสา ได้นำเสนอแนวทางสร้างขบวนการทางสังคมเพื่อสนับสนุน การสานพลังชุมชนท้องถิ่นและภาคีสู่การจัดการตนเอง ดังนี้

เงื่อนไขที่นำไปสู่ตำบล/เมืองจัดการตนเอง

สรุปโดย พรรณทิพย์ เพชรมาก

๑. การใช้ฐานทุนทางสังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้ประโยชน์ร่วมกัน การฟื้นฟูระบบคุณค่าเดิม/ภูมิปัญญาที่มีอยู่ในพื้นที่ พัฒนาประยุกต์ใช้กับปัจจุบัน รวมทั้งการเรียนรู้ เห็นตัวอย่างงานพัฒนาจากพื้นที่อื่น

๒. การใช้ปัญหาร่วมของพื้นที่ ปัญหาที่เกิดจากผลกระทบจากภายนอกเป็นเครื่องมือในการเชื่อมโยงคนในพื้นที่ให้ลุกขึ้นมาร่วมจัดการกับปัญหา เช่น ปัญหาที่ดินทำกิน ปัญหาที่อยู่อาศัย ปัญหาหนี้สิน การไม่ได้รับสวัสดิการ การประกาศเขตป่าทับที่ทำกิน การได้รับผลกระทบจากโครงการของรัฐ/เอกชน ฯลฯ

๓. การใช้ข้อมูล/การจัดทำข้อมูลเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนงาน เช่น ข้อมูลบัญชีครัวเรือน ข้อมูลแผนที่ทำมือ ข้อมูลในระบบ GIS การให้เด็ก/เยาวชนมีบทบาทในการจัดทำข้อมูลสืบค้นประวัติศาสตร์/ภูมิปัญญา/แผนที่ ฯลฯ

๔. การใช้การตั้งเป้าหมายการพัฒนาาร่วมกัน วิสัยทัศน์ การพัฒนาของตำบล แผนพัฒนาชุมชนตำบล การใช้ตัวชี้วัดการพัฒนาเป็นเครื่องมือในการติดตามผลการพัฒนา เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

๕. ฐานความสัมพันธ์อันดีระหว่างชุมชน ท้องที่ ท้องถิ่น ที่เห็นเป้าหมาย/สร้างเป้าหมายการพัฒนาในพื้นที่ร่วมกัน แบ่งบทบาทกันทำงาน

๖. การมีสภาองค์กรชุมชนเป็นเวทีกลางในการปรึกษาหารือร่วมกันสม่ำเสมอ กำหนดนัดหมายวันประชุมทุกเดือนชัดเจน ผู้เข้าประชุมนอกจากสมาชิกสภาแล้วเปิดกว้างให้กลุ่มต่างๆ/หน่วยงานเข้าร่วม มีกิจกรรมอื่นๆ นอกเหนือจากประชุม

๗. การเปิดพื้นที่ให้ผู้รุ่นใหม่/เด็กเยาวชน ได้มีบทบาทในการทำงานพัฒนา เช่น การจัดให้มีผู้ประสานงานสวัสดิการชุมชน ๑:๕๐ คน ให้เด็กเยาวชนจัดเก็บข้อมูล ทำแผนที่ การเป็นกองเลขานุการงานชุมชน ผู้นำกลุ่มกิจกรรมต่างๆ เป็นผู้รับผิดชอบ/ติดตามรายงานความคืบหน้างานพัฒนาในแต่ละด้าน

๘. ความสามารถในการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกให้มาร่วมทำงาน/สนับสนุนการทำงาน สนับสนุนทรัพยากร/งบประมาณที่สอดคล้องกับงานของชุมชน ชุมชนสามารถบูรณาการงบประมาณจากแหล่งต่างๆ ให้เอื้อต่อการทำงานของชุมชน ■

๓

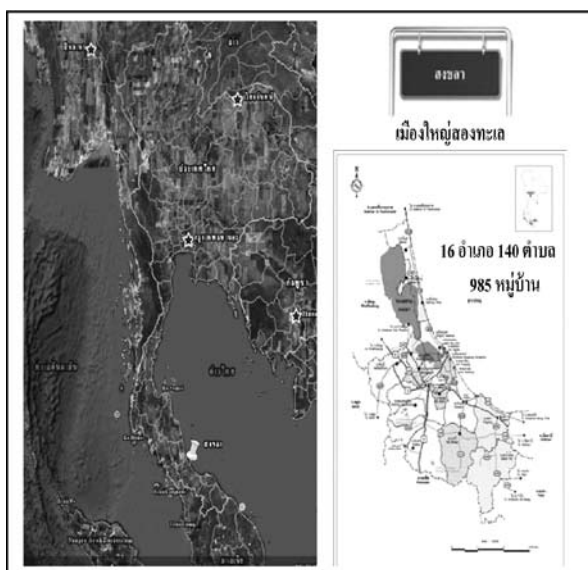
พื้นที่รูปธรรม
ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง

ก้าวสำคัญของสงขลาพอเพียง สู่จังหวัดจัดการตนเอง

โดย สามารถ สุขบรรจง

๑. พัฒนาการขบวนการภาคประชาชน จ.สงขลา

สงขลาเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีต้นทุนในการพัฒนาสูง ด้วยพัฒนาการที่ยาวนานของกลุ่มคนที่ทำงานเพื่อสังคม ทั้งนักพัฒนา นักวิชาการ ศิลปิน กลุ่มองค์กรประชาชน ที่ขับเคลื่อนงานพัฒนาเพื่อชุมชน สังคม และประโยชน์สาธารณะอย่างต่อเนื่องกว่าสามทศวรรษ จากปี ๒๕๒๔ ถึงปัจจุบัน

โดยในช่วงปี ๒๕๒๐-๒๕๒๕ เกิดการก่อตัวของกลุ่มองค์กรพัฒนาภาคเอกชนและกลุ่มองค์กรชาวบ้าน จากสถานการณ์ปัญหาหนี้สินและผลกระทบจากการปลูกพืชเชิงเดี่ยวทำให้เกิดกลุ่มองค์กรชุมชนอย่างไม่เป็นทางการ เช่น กลุ่มออมทรัพย์คลองเปื่อย (๒๕๒๓) กลุ่มออมทรัพย์ประชาคมทุ่งหวัง (๒๕๒๘-๒๕๒๙) กลุ่มเกษตรกรร่ง ซึ่งพัฒนามาเป็นเครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือก หรือเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ ในช่วง ๑๐ ปีต่อมาหรือจากสถานการณ์ระบบนิเวศชายฝั่งและการเกิดชุมชนแออัด ทำให้เกิดองค์กรพัฒนาภาคเอกชนที่ทำงานในพื้นที่ เช่น โครงการจัดการทรัพยากรชายฝั่งภาคใต้ โครงการพัฒนาชุมชนแออัด ในส่วนของชนชั้นกลางและนักวิชาการมีความสนใจเรื่องสุขภาพ ส่งเสริมให้เกิดชมรมส่งเสริมสุขภาพ และความเป็นอยู่ของประชาชนในปี ๒๕๕๔ เป็นต้น

ในช่วงปี ๒๕๓๐-๒๕๓๙ มีการทำงานเพื่อสังคมในพื้นที่สาธารณะมากขึ้น เช่น การเปิดพื้นที่สาธารณะของกลุ่ม core radio กลุ่มสื่อวิทยุสร้างสรรค์ พัฒนามาเป็นกลุ่มสงขลาฟอรั่มในปี ๒๕๓๖ และกลุ่มเคลื่อนไหวต่างๆ เช่น กลุ่มรักคูซูด มูลนิธิรักบ้านเกิดภาคใต้ เครือข่ายธรรมยาตราเพื่อทะเลสาบสงขลา ส่วนใหญ่เป็นการขับเคลื่อนโดยนักวิชาการ ปัญญาชน รวมทั้งเครือข่ายเชิงประเด็น เช่น เครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือก เครือข่ายลุ่มน้ำภาคใต้ ฯลฯ

ในช่วงปี ๒๕๓๙-๒๕๔๓ ช่วงการเคลื่อนไหวของภาคประชาชนในประเด็นสิ่งแวดล้อมและความสนใจทางการเมืองที่สำคัญ ได้แก่ การจัดเวทีเพื่อระดมความเห็นต่อทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๘ โดยใช้ชื่อเวทีร่วมกันของกลุ่ม เครือข่ายต่างๆ ในจังหวัดสงขลาว่า **สงขลาประชาคม** ในปี ๒๕๓๙ การรณรงค์เรื่องรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. ๒๕๔๐ ภายใต้ **สมัชชาสงขลาเพื่อการปฏิรูปทางการเมือง** สร้างการมีส่วนร่วมระหว่างกลุ่มองค์กรภาคประชาชน องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการ ข้าราชการ และภาคธุรกิจ ได้ทำกิจกรรมเพื่อสังคมและแลกเปลี่ยนแก้ไขปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่นมากขึ้น

ขณะเดียวกัน ในช่วงปี ๒๕๔๒ ขบวนการองค์กรชุมชนภายในจังหวัดที่มีการขับเคลื่อนงานตามกลุ่มประเด็นงานต่างๆ ได้มีการจัดเวทีปรึกษาหารือ เพื่อวิเคราะห์ ทบทวน ก่อให้เกิดการเชื่อมโยงเครือข่ายต่างๆ เข้ามา ขยายไปสู่การเรียนรู้ ศึกษาวิเคราะห์ปัญหา/ต้นทุนเดิมที่มีอยู่ โดยมีเวทีกลาง **“วิทยาลัยวันศุกร์”** ที่ทำหน้าที่เป็นเวทีเสวนา นำเสนอประเด็นปัญหาต่างๆ อย่างต่อเนื่องทุกสัปดาห์ อาจกล่าวได้ว่าวิทยาลัยวันศุกร์ถือเป็น “หัวใจของการขับเคลื่อน” ในช่วงเวลานั้น

๒. การพัฒนาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน

ในช่วงปี ๒๕๔๓-๒๕๕๔ หน่วยงานพัฒนาหลายหน่วยงาน เช่น สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน สำนักงานเสริมสร้างและสนับสนุนสุขภาพ สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพหลักแห่งชาติ สำนักงานสนับสนุนการวิจัยฯ ได้สนับสนุนการทำงานขององค์กรชุมชน ภาคประชาสังคมในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนในด้านต่างๆ เช่น การเสริมสร้างสุขภาวะชุมชน มีกองทุนสุขภาพตำบล ๑๒๑ กองทุน แผนสุขภาพตำบล ๒๐ ตำบล กองทุนสวัสดิการชุมชนในพื้นที่ ๑๔๐ ตำบล การแก้ปัญหาที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกินชนบทโดยชุมชน ๕๒ ตำบล แก้ปัญหาที่อยู่อาศัยชุมชนเมือง ๒๗ ชุมชน องค์กรการเงินชุมชน ๒๐ องค์กร พื้นที่จัดการตนเองและภัยพิบัติ ๘๐ ตำบล สภาองค์กร

ชุมชนตำบล ๖๑ สภา เป็นต้น งานพัฒนาเหล่านี้กำลังสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างที่ชุมชนท้องถิ่นระดับตำบล แก้ปัญหาความเดือดร้อนของชุมชนในด้านสวัสดิการ สุขภาวะ ปัญหาที่อยู่อาศัยของชาวชุมชนแออัด การแก้ปัญหาที่ดินทำกินของชาวชุมชนชนบท ในรูปแบบประชาธิปไตยแบบปรีกษาหาหรือที่มีพื้นที่สภาองค์กรชุมชนในหลายพื้นที่เป็นเวทีกลางในการประสานเชื่อมโยงพลังทุกภาคส่วนในพื้นที่เพื่อการแก้ปัญหาสาธารณะของชุมชนในพื้นที่

ทั้งนี้ในปี ๒๕๔๙ ทางสำนักงานจังหวัด โดยท่านสมพร ใช้บางยาง ซึ่งเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลาในสมัยนั้น ได้ให้ความสำคัญในกระบวนการขับเคลื่อนของภาคประชาสังคมอย่างต่อเนื่อง จัดเวทีกลาง “เครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียง” โดยเป็นเวทีเชื่อมประสานทุกภาคส่วนให้เข้ามาแลกเปลี่ยนและบูรณาการงานพัฒนาเข้าด้วยกัน และได้มาสู่การตั้งเป้าหมายในการน้อมนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักในการดำเนินชีวิตของคนสงขลา “สงขลาพอเพียง” มีการประชุมทุกวันที่ ๑๕ ของทุกเดือนมาอย่างต่อเนื่องจนถึงทุกวันนี้

๓. ที่มาของจังหวัดสงขลาจัดการตนเอง

ปี ๒๕๕๔ ขบวนการชุมชนทั่วประเทศได้ประกาศทิศทางพัฒนา ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเองทั้งในระดับจังหวัด ตำบล จังหวัดสงขลาเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีต้นทุนการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นสูง มีงานพัฒนาที่ดำเนินการโดยชุมชนท้องถิ่นในทุกมิติ ครอบคลุมพื้นที่ ๑๔๐ ตำบล ได้มีการจัดเวทีสรุปบทเรียนการทำงานขององค์กรภาคประชาชน เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพ ทิศทางสังคมของขบวนการองค์กรชุมชนในการขับเคลื่อน ส่วนภาคประชาสังคมเองก็ได้สะท้อนว่าตนเองก็มีจุดอ่อน ได้แก่ *การพัฒนาคนด้านความรู้ ความคิด จินตนาการกำลังคนและกลไกที่จะขับเคลื่อนหนุนเสริม การเชื่อมโยงทำได้ในระดับ*

บุคคล ไม่สามารถทำได้ในระดับกิจกรรม/เนื้องาน กระบวนการมีส่วนร่วมไม่ครอบคลุมทั่วถึง ไม่ได้มององค์รวม ไม่ได้เอาจังหวัดเป็นตัวตั้ง และยังไม่สามารถชี้้นำการพัฒนาจังหวัดได้ จากการสรุปบทเรียนทั้งสองส่วน จึงเป็นที่มาในการจัดทำแผนการทำงานร่วม กลไกร่วม กองทุนร่วม และนำมาสู่การตั้งวงเป็นเครือข่ายภาคีภาคประชาชนสงขลา ซึ่งเป็นคณะชุดใหญ่ชุดหนึ่งในขบวนขับเคลื่อน “สงขลาพอเพียง” ซึ่งได้นำข้อสรุปที่ได้จากการสรุปบทเรียนการทำงานขององค์กรภาคประชาชนในเบื้องต้น เพื่อทำแผนจัดทีมช่วยยกระดับพัฒนาการดำเนินงานของภาคประชาชนเตรียมความพร้อมไปสู่การเป็นจังหวัดที่ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเองได้ในอนาคต

๔. สงขลาพอเพียง จุดเริ่มต้นของจังหวัดจัดการตนเอง

โดยมีแนวทางการดำเนินงานที่สำคัญ ดังนี้

เสริมหนุนการดำเนินงานขององค์กรภาคประชาชนในพื้นที่จังหวัดสงขลา ได้แก่ สภาองค์กรชุมชนตำบล เครือข่ายแผนสุขภาพจังหวัดสงขลา สมาคมและมูลนิธิในพื้นที่จังหวัดสงขลา ฯลฯ ร่วมมือกับองค์กรรัฐ ท้องถิ่น วิชาการ ขับเคลื่อนสู่จังหวัดจัดการตนเอง

๑. ผลักดันให้เกิดแผนร่วม/กลไกร่วม/กองทุนร่วม ในยุทธศาสตร์ ๕ ด้าน ได้แก่

- การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- การท่องเที่ยว/ประเพณี/วัฒนธรรม
- ด้านสุขภาพองค์รวม และด้านสังคม
- การศึกษา/การพัฒนาคน
- การจัดทำแผนภัยพิบัติ

๒. ยกระดับการบริหารจัดการ สร้างความรู้ความเข้าใจร่วมกัน ทั้งในระดับพื้นที่และระดับจังหวัด โดยการพัฒนาศักยภาพขององค์กรภาคประชาชน มีการเรียนรู้ สรุปบทเรียนอย่างสม่ำเสมอ ใน ๔ ด้าน ได้แก่

- การบริหารจัดการ
- ทักษะ/ความรู้ความเข้าใจในกระบวนการทำงานของกลุ่มองค์กร
- การจัดการฐานข้อมูลหรือความรู้ในการทำงาน
- การประสานให้เกิดเอกภาพ/บูรณาการ กำหนดทิศทางการพัฒนา

๓. สร้างภาคีความร่วมมือที่เชื่อมโยงบูรณาการช่วยเหลือกัน โดยเฉพาะในส่วน of เครือข่ายองค์กรภาคประชาชนในจังหวัดสงขลา มีเวทีกลางเพื่อสร้างโอกาสในการทำงานร่วมกับภาคีองค์กรทั้งภาครัฐ ท้องถิ่น ภาควิชาการ

๓.๑ กลไกในการประสาน

๓.๒ พัฒนาระบบฐานข้อมูลร่วม

๓.๓ กำหนดทิศทางเชิงนโยบายในการพัฒนาจังหวัด ต่อยอดจากฐานทุนและช่องทางกลไก

ที่มีในพื้นที่

ภายใต้เงื่อนไขสำคัญ ได้แก่

- การมีปัญหาร่วมกัน
- การมีทิศทางเป้าหมายที่ตรงกัน
- มีแนวทางและวิธีการนำไปสู่การพัฒนาร่วมกันทั้งในระดับพื้นที่-โซน-จังหวัด
- เป็นการพัฒนาที่สามารถสนองนโยบายร่วมกัน

และมีปัจจัยสนับสนุน ได้แก่

- มีผู้รู้และเข้าใจลงไปหนุนเสริมกระบวนการพื้นที่
- เสริมทุนในการจัดการ ได้แก่ คน เงิน ทรัพยากร เวลา

๔. ร่วมสังเคราะห์ชุดความรู้ออกมาในลักษณะข้อเสนอแนะตัวแบบ (Model) การพัฒนา ในการเป็นจังหวัดจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดสงขลา

๕. รูปธรรมการสร้างความร่วมมือ

โครงการความร่วมมือพัฒนาศักยภาพชุมชนคาบสมุทรสติงพระ นำร่องสู่ชุมชนจัดการตนเองของทีมงานความร่วมมือสงขลาพอเพียง (๑๒ หน่วยงาน) (ระหว่างกุมภาพันธ์ ๒๕๕๔ - กรกฎาคม ๒๕๕๔)

การดำเนินงานมีวัตถุประสงค์เพื่อ

๑. เพื่อพัฒนาศักยภาพแกนนำชุมชนระดับหมู่บ้าน ตำบล ให้มีจิตสำนึก มีทักษะ มีจิตอาสาที่สามารถทำงานเพื่อส่วนรวม แบบเป็นทีมที่เข้มแข็ง และเป็นต้นแบบแก่คนทั่วไปได้
๒. เพื่อจัดทำระบบข้อมูลชุมชน หมู่บ้าน ตำบล ที่เป็นปัจจุบัน ในลักษณะแผนที่ศักยภาพทุนทางสังคม และข้อมูลที่ใช้สนับสนุนในการตัดสินใจในการวางแผนชีวิต ชุมชนพึ่งตนเอง และแผนวิถียพอเพียง
๓. เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งเรียนรู้กันเองจากองค์ความรู้ในชุมชน และการสร้างองค์ความรู้ใหม่ในพื้นที่ รวมทั้งศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ
๔. เพื่อพัฒนาและยกระดับสภาองค์กรชุมชนตำบลให้สามารถเป็นเวทีแก้ไขปัญหาของชุมชน
๕. เพื่อสร้างผู้นำ และครัวเรือนต้นแบบ รวมทั้งองค์กรชุมชนต้นแบบ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้พัฒนาหมู่บ้านตำบลให้เป็นศูนย์เรียนรู้ และเพื่อการขยายผล
๖. เพื่อถ่ายทอดความรู้ ทักษะ ภูมิปัญญา แก่คนรุ่นใหม่ สร้างภูมิคุ้มกันให้กับชุมชน

เป้าหมายการพัฒนาเฉพาะ ๔ เรื่อง ๕ ด้าน

ทักษะ

๑. การวิเคราะห์ชุมชน (ข้อมูล ศักยภาพ)
๒. ทักษะการจัดการชุมชน

องค์กรชุมชน

๓. อาชีพ กองทุนและสวัสดิการชุมชน
๔. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมชุมชน
การจัดการพลังงานชุมชน

<u>ความร่วมมือ</u>	๕. การสร้างการยอมรับ การประสาน และการบูรณาการ
<u>สุขภาวะ</u>	๖. สุขภาวะ และภาวะแวดล้อม
	๗. พัฒนาจิตใจ
<u>คนรุ่นใหม่</u>	๘. เยาวชน นักเรียน คนรุ่นใหม่ สถานศึกษา

แนวทางการดำเนินโครงการ

๑. ประสานงานพื้นที่ ทั้งชุมชนและภาคีที่เกี่ยวข้อง เปิดเวทีสร้างความเข้าใจระดับตำบล
คัดเลือกหมู่บ้านเป้าหมายนำร่อง กำหนดแผนปฏิบัติการระดับตำบล
๒. เวทีระดับหมู่บ้าน ทำแผนการดำเนินงาน คัดเลือกครัวเรือนอาสาสมัคร
๓. จัดทำระบบข้อมูลเชิงลึกหมู่บ้านเป้าหมาย และข้อมูลชุมชนอื่นๆ ในตำบล
๔. เวทีวิเคราะห์ข้อมูลและจัดทำแผนพัฒนาแบบพึ่งตนเองระดับหมู่บ้าน
๕. จัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาตำบล
๖. ชุมชนปฏิบัติการตามแผน และการติดตามหนุนเสริมโดยคณะทำงานฯ
๗. การจัดการประสานแผนงานกับท้องถิ่นและภาคี
๘. เวทีพัฒนาศักยภาพ ตามแผนงานของแต่ละพื้นที่
๙. เวทีเชื่อมโยงเครือข่ายองค์กรชุมชนโซนคาบสมุทรสทิงพระ
๑๐. เวทีถอดบทเรียน และองค์ความรู้
๑๑. พัฒนาศักยภาพครัวเรือนต้นแบบ และส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ ศูนย์เรียนรู้ชุมชน
๑๒. การติดตามประเมินผล
๑๓. เวทีสรุปผลการดำเนินงาน (ชุมชนจัดการตนเองแบบบูรณาการ Songkhla Model)

พื้นที่เป้าหมาย ๒๕ ตำบล ประกอบด้วย

<u>อำเภอสิงหนคร</u>	ตำบลชิงโค ตำบลปากร่อ ตำบลรำแดง ตำบลชะแล้ ตำบลท่าบ ทม.สิงหนคร
<u>อำเภอสทิงพระ</u>	ตำบลท่าหิน ตำบลคูขุด ตำบลวัดจันทร์ ตำบลคลองรี ตำบลกระดังงา ตำบลบ่อแดง ตำบลบ่อदान ตำบลชุมพล
<u>อำเภอระโนด</u>	ตำบลพังยาง ตำบลวัดสน ตำบลระวะ ตำบลบ่อตรู ตำบลบ้านขาว ตำบลแดนสงวน ตำบลคลองแดน
<u>อำเภอกะแสสินธุ์</u>	ตำบลเชิงแส ตำบลกระแสดินธุ์ ตำบลเกาะใหญ่ และตำบลโรง

กลุ่มเป้าหมายเฉพาะ

๑. สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบล
๒. คณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้นำองค์กรชุมชน
๓. ครัวเรือนต้นแบบ

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

๑. คณะกรรมการหมู่บ้านและผู้นำองค์กรชุมชนเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น สู่ความเข้มแข็งของชุมชน อย่างน้อย ๒๕ หมู่บ้าน
๒. สถานองค์กรชุมชนเป็นเวทีสร้างสรรค์ และแก้ไขปัญหาของชุมชนได้ ๒๕ ตำบล
๓. มีต้นแบบการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียง และการจัดการตนเองของชุมชน ที่สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้แก่บุคคลทั่วไป และการขยายผลสู่ชุมชนข้างเคียง
๔. เกิดแกนนำรุ่นใหม่ ในการพัฒนาหมู่บ้าน ตำบล และไม่ละทิ้งถิ่นฐาน

ตัวชี้วัด

๑. สถานองค์กรชุมชนมีระบบข้อมูล มีแผนยุทธศาสตร์ตำบล และมีการประสานบูรณาการแผนกับภาคี
๒. กรรมการหมู่บ้าน ผู้นำองค์กรชุมชนเข้าใจบทบาท และเป็นผู้นำในการพัฒนาหมู่บ้านชุมชน
๓. มีครัวเรือน และหมู่บ้านต้นแบบ และสามารถยกระดับเป็นแหล่งเรียนรู้ได้อย่างน้อย ๒๕ แห่ง ■

จัดการเรื่องการเงินและทุนชุมชน ของคนกำแพงเพชร จ.สงขลา

โดย อุดมศรี ศิริลักษณ์พร/สมะแอ สามารถ

ตำบลกำแพงเพชร อ.รัตภูมิ จ.สงขลา มี ๑๑ หมู่บ้าน ประชากร ๓,๓๓๖ ครั้วเรือน ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม อาชีพทำสวนยางพารา ที่ผ่านมาชาวบ้านปัญหาเรื่องที่ดินกว่า ๕๒๐ ครั้วเรือน เนื่องจากอยู่ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ และพื้นที่อุทยาน ในพื้นที่ ๔,๐๐๐ ไร่ จำนวน ๕๘๐ แปลง ปัญหาดังกล่าวนี้นี้ได้รับการแก้ไขไปแล้วจำนวนหนึ่ง และยังมีประชาชนอีกกว่า ๑๐๐ ครั้วเรือนที่ยังประสบปัญหาด้านที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย รวมทั้งปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม อันเนื่องมาจากการขุดบ่อเกลือในพื้นที่

พัฒนาการจัดการตนเองของกลุ่ม องค์กรชุมชนในพื้นที่

ตำบลกำแพงเพชร เป็นพื้นที่หนึ่งที่มีกลุ่ม องค์กรชุมชน หลากหลาย ทั้งกลุ่มออมทรัพย์ กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มสตรี กลุ่ม อสม. เป็นต้นทุนทางสังคมในการพัฒนาและแก้ปัญหาของชุมชน ในช่วงสิบกว่าปีที่ผ่านมา ปัจจุบันมีกลุ่ม องค์กรต่างๆ ที่ร่วมจัดตั้งเป็นสภาองค์กรชุมชนจำนวน ๔๔ องค์กร

ในปี ๒๕๕๙ กลุ่ม องค์กรชุมชนในตำบล จำนวน ๒๔ องค์กร ได้มีการบูรณาการทุนจากกลุ่มออมทรัพย์ กองทุนหมู่บ้านยกระดับเป็นสถาบันการเงินชุมชนตำบลกำแพงเพชร เพื่อการพึ่งตนเองของชุมชน ปัจจุบันมีสมาชิก ๑,๘๖๕ คน เงินทุน ๓๘.๘๕ ล้านบาท ภารกิจของสถาบันประการแรก คือ การมีบทบาทในการพัฒนาและแก้ปัญหาของชาวบ้านในตำบลที่เป็นรูปธรรม คือ การสนับสนุนการแก้

ปัญหาที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกินของชุมชน โดยมีข้อบังคับของสถาบันการเงินชุมชน ข้อที่ ๒๐ (๗) ที่สมาชิกเห็นชอบให้จัดตั้งเพื่อเป็นทุนในการก่อสร้างที่อยู่อาศัยให้กับผู้เดือดร้อน การจัดซื้อที่ดินให้กับผู้ที่ไม่มีที่ดินทำกิน การรองรับที่ดินของผู้เดือดร้อน ไม่ให้หลุดมือตกเป็นของนายทุนหลังจากได้เอกสารสิทธิ์ กองทุนที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยในปัจจุบันมีสมาชิกกองทุน ๘๖๓ คน เงินทุนมาจากการสมทบของสมาชิกวงเงิน ๗ ล้านบาท

ประการที่สอง การมีบทบาทในการส่งเสริมการออมและสวัสดิการแก่สมาชิก ภายใต้กองทุนบูรณาการสวัสดิการ กองทุนฌาปนกิจ มีสมาชิก ๑,๘๖๕ คน เงินทุน ๔๐๐,๐๐๐ บาท เงินทุนในกองนี้มาจากเงิน ๔๐% ของเงินปันผลจากการดำเนินงานกลุ่มองค์กรต่างๆ ในตำบล และเงินฝากของสมาชิก

ประการที่สาม สถาบันฯ ทำหน้าที่รับฝาก-ถอนเงิน เปรียบเสมือนธนาคารของชุมชน เปิดบริการสัปดาห์ละ ๔ วัน คือ วันจันทร์ถึงวันพฤหัสบดี

ประการที่สี่ สถาบันการเงิน ทำหน้าที่ลงทุนและบริการรับซื้อสินค้า เพื่อจำหน่ายแก่สมาชิกในชุมชน และสนับสนุนเงินทุนเพื่อการประกอบอาชีพของชุมชน เป็นต้น

กระบวนการแก้ปัญหาที่ดินและผลการดำเนินพัฒนาในช่วงที่ผ่านมา

การแก้ปัญหาที่อยู่อาศัยที่ดินทำกิน ในแนวทางใช้ข้อมูลเพื่อการแก้ปัญหาให้ชาวบ้าน ให้ได้รับการรับรองสิทธิในการใช้ประโยชน์จากที่ดินในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง โดยมีแนวทางในการแก้ไขดังนี้

วางแผนทางการแก้ไข		
ที่สาธารณะประโยชน์	ป่าสงวน	อุทยาน
-ออกหนังสือ น.ส.ส.ใหม่ให้ตรงกับที่ขึ้นทะเบียนสาธารณะประโยชน์ไว้ตามภาพถ่ายทางอากาศ -ตรวจสอบแนวเขตให้ชัดเจน -ประสานหน่วยงานเรื่องดำเนินการออกเอกสารสิทธิ์ (ส.ป.ก.)	-ตรวจสอบแนวเขตให้ชัดเจน -ประสานหน่วยงานเรื่องดำเนินการออกเอกสารสิทธิ์ (ส.ป.ก.)	-กันแนวเขตอุทยานออกจากพื้นที่ที่ชาวบ้านทำกิน -ตรวจสอบแนวเขตให้ชัดเจน -ประสานหน่วยงานเรื่องดำเนินการออกเอกสารสิทธิ์ต่อไป
หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อบต.ฉลุง	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กรมป่าไม้/ ปฎิรูปที่ดิน	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กรมอุทยาน

ผลการดำเนินงานที่ผ่านมา คือ สามารถดำเนินการออกโฉนดจำนวน ๘๐ แปลง เนื้อที่ ๓๒๖ ไร่ ในพื้นที่หมู่ ๓ ออก สปก. ได้ ๘๖ แปลงในพื้นที่หมู่ ๗ เนื้อที่ ๑,๐๒๓ ไร่ ในด้านกองทุนที่ดิน มีการซื้อที่ดินของชาวบ้านที่ติดจำนองในนามกองทุนจำนวน ๖ แปลง พื้นที่ ๒๑ ไร่ วงเงิน ๓.๙ ล้านบาท โดยให้ผู้เดือดร้อนที่เสียที่ดินเช่าทำกินในพื้นที่ดังกล่าวได้ และสามารถซื้อคืนจากกองทุนได้ภายในสามปี

การสนับสนุนการซ่อมสร้างบ้านจำนวน ๓๐ ครั้วเรือน วงเงิน ๑.๔ ล้านบาท สำหรับการจัดการที่ดิน หลังจากได้สิทธิ์แล้ว มีมาตรการร่วมในการจัดการที่ดินของชุมชนดังนี้ คือ มีการปลูกพืชอื่นๆ แซมต้นยางพารา การทำสวนผลไม้ การปลูกพืชผัก เลี้ยงสัตว์เป็นอาหารเพื่อลดรายจ่าย การทำปุ๋ยชีวภาพเพื่อบำรุงดิน การจัดระบบสาธารณสุขในชุมชน การก่อสร้างและซ่อมแซมที่อยู่อาศัย การป้องกันที่ดินไม่ให้หลุดมือจากผู้ถือครอง โดยการจัดตั้งกองทุนที่ดินรองรับ

การพัฒนาอาชีพ

สถาบันการเงินฯ ของชุมชน ได้สนับสนุนกลุ่มสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านคลองต่อจำกัด เพื่อรวบรวมน้ำยางสดจากสมาชิกแปรรูปเป็นยางแผ่นรมควัน ปัจจุบันมีสมาชิก ๒๓๑ คน เงินทุนสหกรณ์รวม ๑.๔๕ ล้านบาท มีการสนับสนุนกลุ่มเลี้ยงแพะสำหรับสมาชิก ๓๕ ราย ซึ่งมีทั้งแพะนมและแพะเนื้อ สนับสนุนศูนย์สาธิตการตลาด สำหรับสมาชิก ๗๔๓ คน เพื่อรวบรวมสินค้าจำหน่ายแก่สมาชิกและบุคคลทั่วไป

การส่งเสริมการออมและสวัสดิการชุมชน

ในระดับหมู่บ้านจะมีกลุ่มออมทรัพย์และกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งมีการส่งเสริมการออมเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว สำหรับสถาบันการเงินฯ จะมีเงินกองทุนมูรอบาฮะฮ์สวัสดิการและกองทุนฌาปนกิจโดยรายได้ของกองทุนมาจาก ๔๐% ของเงินปันผลจากกลุ่มต่างๆ ที่มีรายได้ในแต่ละปี สมทบเข้ากองทุน และมีเงื่อนไขให้สมาชิกกองทุนต้องฝากเงินออมไว้ที่กองทุนทุกเดือนๆ ละไม่ต่ำกว่า ๕๐ บาทและไม่เกิน ๑,๐๐๐ บาท โดยเงินฝากของสมาชิกนี้เป็นเงินออมของสมาชิก จะไม่นำไปจัดสวัสดิการ แต่หากสมาชิกไม่ออมหรือขาดการออมก็ไม่ได้รับสวัสดิการ โดยสวัสดิการจากกองทุนดังกล่าว จะจ่ายค่ารักษาพยาบาลให้กับสมาชิกครั้งละ ๑๐๐ บาท ปีละไม่เกิน ๕ ครั้ง จ่ายค่าคลอดบุตรคนละ ๑,๐๐๐ บาท ช่วยค่าทำศพฯ ละ ๑๒,๕๐๐ บาท ดูแลผู้สูงอายุและคนพิการจำนวน ๔๐ กว่าคนในตำบล จ่ายภาษีที่ดินตามที่จ่ายจริงตามใบเสร็จรับเงิน รวมทั้งการสนับสนุนการพัฒนาหมู่บ้าน ปีละ ๓๐,๐๐๐ บาท เป็นต้น

ทั้งนี้ ในตำบลมีระบบกองทุนสวัสดิการชุมชนที่เป็นการออมสัจจะวันละบาทซึ่งเป็นอีกหนึ่งกองทุนต่างหากด้วย

สภาองค์กรชุมชนกับการพัฒนาและแก้ปัญหาของชุมชนท้องถิ่น

สภาองค์กรชุมชนตำบลกำแพงเพชร มีสมาชิกกลุ่มเครือข่ายในตำบลจำนวน ๔๔ องค์กร โดยมีนายสมมะแอ สามารถ ทำหน้าที่เป็นประธานสภาฯ มีบทบาทในการเชื่อมโยงและประสานกับหน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่ การให้ความสำคัญกับการพัฒนากลุ่มองค์กรสมาชิกในตำบล การรณรงค์เพื่อแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน อันเนื่องมาจากการขุดบ่อเกลือ บ่อดิน การขนดินที่ทำให้ถนนเสียหายและฝุ่นที่ฟุ้งกระจาย อีกทั้งการประสานการทำงานชุมชนในระดับหมู่บ้านทุกหมู่บ้าน พัฒนาเป็นแผนงานระดับตำบล และเชื่อมโยงประสานแผนงานและงบประมาณกับองค์การบริหารส่วนตำบล โดยในปี ๒๕๕๔ มีแผนงานเพื่อการพัฒนาชุมชนจำนวน ๘ แผนงาน ที่ได้เชื่อมโยงและผลักดันสู่ อบต. และที่ดำเนินการเอง ดังนี้

1. ด้านเศรษฐกิจ

ที่	แผนงาน/กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ระยะเวลา				งบประมาณ	หมายเหตุ
			ม.ค.- มี.ค.	เม.ย.- มิ.ย.	ก.ค.- ก.ย.	ต.ค.- ธ.ค.		
1	ส่งเสริมกลุ่มอาชีพ ลายในตำบล	เพื่อกระตุ้นคุณภาพชีวิตและสร้าง ความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้แก่ ประชาชน					100,000	งบประมาณ ร.อ.ช.
2	สนับสนุนส่งเสริม เกษตรอินทรีย์และ ชีวภาพ	เพื่อสร้างจิตสำนึกให้เกษตรกรรู้จัก ประโยชน์ของปศุสัตว์อินทรีย์และชีวภาพ					100,000	งบประมาณ ร.อ.ช.
3	โครงการอบรมกลุ่ม แม่บ้าน/สตรี	เพื่อสร้างอาชีพเสริมให้แก่กลุ่มแม่บ้าน					50,000	งบประมาณ ร.อ.ช.

2. ด้านการศึกษา ศาสนาวัฒนธรรม กีฬาและนันทนาการ

ที่	แผนงาน/กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ระยะเวลา				งบประมาณ	หมายเหตุ
			ม.ค.- มี.ค.	เม.ย.- มิ.ย.	ก.ค.- ก.ย.	ต.ค.- ธ.ค.		
1	ศูนย์การเรียนรู้ตำบล	เพื่อให้เด็ก เยาวชน และประชาชนใน พื้นที่ได้เรียนรู้และรับทราบข้อมูล ข่าวสารของอำเภอไว้ทั้งหมด					50,000	งบประมาณ อบค.
2	โครงการนำโดย คณะกรรมการวัฒนธรรม เยาวชน	เพื่อส่งเสริมให้เด็ก และเยาวชนใน พื้นที่เป็นคนดีมีคุณธรรม คุณธรรมจริยธรรม					20,000	งบประมาณ อบค.
3	โครงการส่งเสริมและ อนุรักษ์วัฒนธรรม ท้องถิ่น	เพื่ออนุรักษ์รักษาศิลปประเพณี ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมอันดีงาม ของท้องถิ่นทั้งไทยพุทธและมุสลิม สืบไป					20,000	งบประมาณ อบค.

3. ด้านสาธารณสุข

ที่	แผนงาน/กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ระยะเวลา				งบประมาณ	หมายเหตุ
			ม.ค.- มี.ค.	เม.ย.- มิ.ย.	ก.ค.- ก.ย.	ต.ค.- ธ.ค.		
1	โครงการหมู่บ้าน นำร่อง รุมน้ำอยู่	เพื่อรณรงค์ส่งเสริมสนับสนุนให้ ประชาชนในพื้นที่เฝ้าระวังและ ควบคุมโรคติดต่อในน้ำดื่ม สะอาด ถูกสุขลักษณะ					20,000	งบประมาณ อบค.
2	โครงการอบรมศึกษา งานธนาคารขยะ	เพื่อนำขยะในหมู่บ้านมาคัดแยก ใช้เชื้อและนำกลับมาใช้ประโยชน์ซ้ำ					20,000	งบประมาณ อบค.

4. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ที่	แผนงาน/กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ระยะเวลา				งบประมาณ	หมายเหตุ
			ม.ค.- มี.ค.	เม.ย- มิ.ย	ก.ค- ก.ย.	ค.ด- ธ.ค.		
1	โครงการอบรมอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม	เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่มีความรู้ความเข้าใจ ตระหนักถึงความสำคัญของการรักษาธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น	←→				50,000	งบประมาณ อบค.
2	โครงการรักษาน้ำ (แก้ไขปัญหาคูณภาพน้ำ)	เพื่อสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนในพื้นที่เห็นถึงความสำคัญปัญหาคูณภาพน้ำ	←→				50,000	งบประมาณ อบค.
3	ปลูกต้นไม้ในวันสำคัญต่าง ๆ	เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมร่วมปลูกต้นไม้และถักรักษ์สีเขียว	←→				30,000	งบประมาณ อบค.

5. ด้านสังคม

ที่	แผนงาน/กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ระยะเวลา				งบประมาณ	หมายเหตุ
			ม.ค.- มี.ค.	เม.ย- มิ.ย	ก.ค- ก.ย.	ค.ด- ธ.ค.		
1	โครงการช่วยเหลือผู้สูงอายุ	เพื่อช่วยเหลือผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส ผู้ถูกทอดทิ้ง ผู้ขาดอุปกรณ์ ในผดคำบอให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี	←→				50,000	งบประมาณ อบค.
2	โครงการก่อสร้างบ้านเอื้ออาทร คลอง 7 หมู่บ้าน (สมทบกองทุนที่อยู่อาศัย)	เพื่อช่วยเหลือผู้ยากไร้และผู้ด้อยโอกาสในผดคำบอให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีที่อาศัยอย่างมั่นคง		←→			600,000	งบประมาณ ร.อ.ช.
3	โครงการอบรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด (ครอบครัวปลอดภัย ห่างไกลยาเสพติด)	เพื่อให้ประชาชนได้รับรู้และรู้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด			←→		20,000	งบประมาณ อบค.

6. ยุทธศาสตร์ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT)

ที่	แผนงาน/กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ระยะเวลา				งบประมาณ	หมายเหตุ
			ม.ค.- มี.ค.	เม.ย- มิ.ย	ก.ค- ก.ย.	ค.ด- ธ.ค.		
1	จัดฝึกอบรมความรู้เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ให้กับประชาชน	เพื่อพัฒนาให้ประชาชนในพื้นที่มีความรู้ความเข้าใจและทักษะความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์อย่างมีประสิทธิภาพ		←→			20,000	งบประมาณ อบค.
2	จัดตั้งศูนย์คอมพิวเตอร์ประจำตำบล	เพื่อบริการข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนในพื้นที่ให้มีความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศการปฏิบัติงานอย่างสะดวก รวดเร็ว			←→		20,000	งบประมาณ อบค.

7. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

ร.ย.	แผนงาน กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ระยะเวลา				งบประมาณ	หมายเหตุ
			ม.ค.- มี.ค.	เม.ย.- มิ.ย.	ก.ค.- ก.ย.	ต.ค.- ธ.ค.		
1	ขยายผลโครงการ ระยะทาง 3 ค.ม.	เพื่อให้ประชาชนมีน้ำสะอาดใช้ สำหรับอุปโภค บริโภคเพียงพอต่อ ความต้องการและถูกสุขลักษณะ			↔		500,000	งบประมาณ อปท.
2	พัฒนาถนน ระยะทาง 5 ค.ม.	เพื่อให้ผู้ถือครองที่ดินบนถนนทาง สัญจรไปมาปลอดภัย			↔		250,000	งบประมาณ อปท.
3	ขยายผลโครงการ ระยะทาง 2 กิโลเมตร	เพื่อให้ผู้ถือครองที่ดินไปอยู่ในพื้นที่ ที่มีความสะดวกในการใช้ไฟฟ้าและ ปลอดภัยจากมิเตอร์ชั่วคราวเป็นมิเตอร์ ถาวร	↔				150,000	งบประมาณ อปท.

8. ด้านการบริหาร

ร.ย.	แผนงาน กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ระยะเวลา				งบประมาณ	หมายเหตุ
			ม.ค.- มี.ค.	เม.ย.- มิ.ย.	ก.ค.- ก.ย.	ต.ค.- ธ.ค.		
1	<u>จัดตั้งชมรม จัดการ</u>	<u>อำนวยการประสานงาน ประชุม คณะทำงาน การติดตาม ประเมินผลงาน รายงาน พัฒนาคณะทำงานหมู่บ้าน</u>	↔				300,000	งบประมาณ ทอช.
2	<u>สนับสนุนกองทุน ที่ดิน</u>	<u>ออกทุนกู้ยืมเพื่อเป็นทุนในการจัดการ ที่ดินให้กับผู้ถือครอง (สมทบกองทุนที่ดิน อำเภอเพชร)</u>	↔				1,000,000	งบประมาณ ทอช.

กลไกด้านการบริหารจัดการ

งานหลักของชุมชน มีคณะทำงานชุดต่างๆ บริหารงาน เช่น คณะกรรมการบริหารสถาบันการเงินฯ บริหารเรื่องการเงิน คณะทำงานแก้ปัญหาที่ดินระดับตำบล จากผู้แทนหมู่บ้านทั้ง ๑๑ หมู่บ้าน รวมทั้งผู้แทนจากตำบลลุ่ม ๗ หมู่บ้าน ผู้แทน อบต. ผู้แทนสภาองค์กรชุมชน ผู้แทนสถาบันการเงินชุมชน มีบทบาทหน้าที่ในการรวบรวมข้อมูลจากหมู่บ้านประสานภาคีเพื่อให้เกิดการแก้ปัญหาที่ดิน การวางแผนการขับเคลื่อนระดับตำบล โดยผู้แทนในระดับหมู่บ้านมีหน้าที่จัดทำข้อมูลจากหมู่บ้าน การสร้างความเข้าใจกับสมาชิก และการจัดเวทีวิเคราะห์ข้อมูลครัวเรือนตามประเภทที่ดิน เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป การบริหารจัดการเพื่อการพัฒนา เน้นให้กลุ่มเครือข่ายองค์กรชุมชนในตำบลเป็นเจ้าของการพัฒนา การประสานความร่วมมือกับหน่วยราชการและท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง และองค์กรพัฒนาภาคเอกชน เพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนงานทั้งตำบล ■

จากฐานสวัสดิการชุมชนตำบลชิงโค สู่สภาองค์กรชุมชน เวทีกลางร่วมสร้างชุมชนท้องถิ่นน่าอยู่

โดย พรรณทิพย์ เพชรมาก

ข้อมูลจากเอกสารตำบลชิงโค สัมภาษณ์คุณระนอง ชื่นสุวรรณ

คุณเรืองวิทย์ ศรีสุวรรณ คุณอุบลรัตน์ ณ รังสี และคุณสามารถ สุขบรรจง

“เรามีการ “ขันซี” (ตกลงร่วมกัน) ให้มีการประชุมสภาองค์กรชุมชนตำบลเป็นประจำทุกวันอาทิตย์ที่สามของเดือน ในการประชุมสภาองค์กรชุมชนแต่ละครั้งก็จะมีบททวนว่าเรื่องที่คุยกันเดือนที่แล้วมีการทำต่ออย่างไรบ้าง เล่าสู่ความคืบหน้าของงานที่กลุ่มต่างๆ ที่แบ่งงานกันไปทำ เช่น การปลูกต้นไม้ชายหาด การประสานให้ อบต. มาร่วมกันแนวเขตบึงสาธารณะ ฯลฯ รวมทั้งเรื่องไหนจะต้องไปทำต่อ โดยใช้เป้าหมายในการร่วมสร้างชุมชนท้องถิ่นน่าอยู่เป็นหลัก งานที่ขับเคลื่อนร่วมกันก็มีเรื่องแผนชีวิตชุมชน การพัฒนาอาชีพรายได้ การเงินและสวัสดิการ สุขภาพ การดูแลรักษาทรัพยากรสิ่งแวดล้อม การหนุนให้เด็กและเยาวชนมีบทบาททำงานที่เป็นงานสาธารณะของชุมชน ฯลฯ ในวันนัดประชุมสภาองค์กรชุมชนก็ไม่ได้มีการประชุมเพียงอย่างเดียว ได้มีกิจกรรมอื่นๆ ร่วมกันด้วย เช่น ประสานหน่วยงานให้มาสาธิตการทำลูกประคบ เพาะเห็ด ฯลฯ มาประชุมแล้วได้ความรู้กลับไปด้วย “คุณเรืองวิทย์ ศรีสุวรรณ ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลชิงโค เล่าให้ฟังถึงการดำเนินงานพัฒนาในพื้นที่

ตำบลชิงโค อ.สิงหนคร จ.สงขลา เป็นพื้นที่หนึ่งในคาบสมุทรสทิงพระ ที่เพิ่งประสบปัญหาหวาดภัยและน้ำท่วมในช่วงปลายปีที่ผ่านมา แต่ด้วยพื้นฐานทุนทางสังคม/กลุ่มกิจกรรมต่างๆ ที่มีอยู่ในพื้นที่ ความสัมพันธ์อันดีของชุมชน ท้องถิ่น ท้องที่ การมีผู้นำที่หลากหลายทุกรุ่น รวมทั้งความสามารถในการประสานความร่วมมือ/ทรัพยากรจากหน่วยงานภายนอกมาหนุนช่วยให้สอดคล้องกับเป้าหมายและงานที่ชุมชนกำลังขับเคลื่อน ทำให้พื้นที่ตำบลชิงโค เป็นพื้นที่หนึ่งในจังหวัดสงขลาที่สามารถแสดงให้เห็นถึงพลังของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการตนเองได้ในหลายๆ เรื่อง

เส้นทางงานพัฒนาของตำบลชิงโคเริ่มต้นจาก อสม. ที่ร่วมกันทำแผนที่เดินดินในปี ๒๕๔๖ นำไปสู่การจัดทำแผนชุมชนในปี ๒๕๔๗ ตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนสัจจะออมวันละบาทในปี ๒๕๔๘ แผนจัดทำแผนพัฒนาสุขภาพตำบลในปี ๒๕๔๙ จากนั้นงานพัฒนาด้านต่างๆ ก็ขยายตัวในหลายๆ เรื่อง ทั้งการพัฒนาอาชีพเสริม ปลูกผักปลอดสารพิษ การรวบรวมข้อมูลบุคคล/กลุ่มที่เป็นทุนทางสังคม ภูมิปัญญาด้านต่างๆ จัดระบบการเชื่อมโยงงานพัฒนาร่วมกันในตำบลให้เกื้อหนุนซึ่งกันและกัน ได้แก่

- ระบบเศรษฐกิจครัวเรือน ระบบการผลิตอาหารปลอดภัย ที่มีกลุ่มผลไม้/ผักสวนครัว กลุ่มปุ๋ยน้ำ-ปุ๋ยหมักชีวภาพ กลุ่มทำเครื่องแกง

- ระบบสวัสดิการชุมชน ซึ่งตอนนี้มีสมาชิกกว่า ๔,๐๐๐ คน เงินกองทุนสวัสดิการคงเหลือ ๑,๖๐๐,๐๐๐ บาท มีผู้นำประสานสวัสดิการชุมชน ๗๗ คน (๑:๕๐ คน) กลุ่มออมทรัพย์ กองทุนหมู่บ้าน นอกจากนี้ยังมีกองทุนสวัสดิการความดีในพื้นที่หมู่ ๑๐ ที่ส่งเสริมให้เด็กทำดีแล้ว และมีการบันทึกลงสมุด

- ระบบสุขภาพอนามัย การส่งเสริมสุขภาพแม่และเด็ก ชมรม อสม. และสถานีนามัย กลุ่มผู้สูงอายุ

- ระบบสภาพแวดล้อม มีกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม การปลูกป่าชายหาด ป้องกันการกัดเซาะชายฝั่ง

- ระบบสังคมวัฒนธรรม สภาวัฒนธรรมตำบล ระบบความมั่นคงของครอบครัว พัฒนากลุ่มจิตอาสา อพม. ศูนย์พัฒนาครอบครัว

- ระบบการเมืองและธรรมาภิบาล สภาองค์กรชุมชนที่เป็นเวทีกลางของตำบล ซึ่งมีสภาเด็กและเยาวชนเป็นส่วนหนึ่งของสภาองค์กรชุมชนด้วย มีเด็กและเยาวชนที่มาร่วมขับเคลื่อนงาน ๖๓ คน เป็นกำลังหลักในการจัดเก็บข้อมูลภูมิปัญญาที่มีอยู่ในพื้นที่ ข้อมูลบัญชีครัวเรือน/ข้อมูลชุมชนในเรื่องต่างๆ (ซึ่งตอนนี้ทำเข้มข้นในหมู่ที่ ๑๐) แล้วมารายงานในที่ประชุมสภาองค์กรชุมชน ก็ให้คนในตำบลได้รับรู้ข้อมูล เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้และเกิดความภาคภูมิใจ

ฯลฯ

วิธีการทำงานที่สำคัญของตำบลชิงโคที่นอกจากการใช้เวทีสภาองค์กรชุมชนเป็นเวทีกลางในการประสานการทำงานในทุกเรื่องแล้ว การใช้หมู่บ้านที่มีฐานแกนนำที่มีจิตสาธารณะ/มีกลุ่มองค์กรที่เข้มแข็ง อย่างเช่น หมู่ที่ ๑๐ ในการสร้างรูปธรรมงานพัฒนาที่ทำให้เห็นชัดเจนก่อน แล้วค่อยขยายสู่หมู่บ้านอื่น การใช้ข้อมูลในการทำงานทั้งในส่วนข้อมูลบุคคล/ภูมิปัญญา ข้อมูลบัญชีครัวเรือน กลุ่มกิจกรรม ข้อมูลประชากร ข้อมูลสุขภาพอนามัย การวิเคราะห์ศักยภาพทุนทางสังคม/กลุ่มกิจกรรมต่างๆ ในพื้นที่เพื่อวางแผนขยายการขับเคลื่อนงานพัฒนา

ปัจจัยความสำเร็จของการขับเคลื่อนงานพัฒนาในพื้นที่ การประสานเชื่อมการทำงานร่วมกันระหว่างกลุ่มกิจกรรมงานพัฒนาด้านต่างๆ ในชุมชน ท้องที่ ท้องถิ่น โดยใช้เป้าหมายร่วมในการสร้างชุมชนท้องถิ่นน่าอยู่ ใช้สภาองค์กรชุมชนเป็นเวทีกลางในการปรึกษาหารือ ติดตามงานพัฒนาด้านต่างๆ ในตำบล ผู้นำที่เป็นที่ยอมรับทั้งในด้านความคิด ความดี วิถีปฏิบัติ และการเปิดพื้นที่ผู้นำในแต่ละหมู่บ้านที่มาร่วมกันรับผิดชอบงานทั้งในส่วนกองทุนสวัสดิการชุมชนที่ใช้ฐานสมาชิก ๕๐ คนต่อผู้นำกลุ่ม ๑ คน เด็กและเยาวชนที่ได้มาร่วมกันทำงานพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

การร่วมขับเคลื่อนและหนุนช่วยตำบลอื่นเพื่อร่วมกันสร้างสงขลาพอเพียง พื้นที่ตำบลชิงโค เป็นพื้นที่ที่มีชุมชนและหน่วยงานต่างๆ มาศึกษาเรียนรู้ ดูงาน ทั้งในด้านสุขภาพอนามัย การทำการเกษตร ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สวัสดิการชุมชน ฯลฯ ในส่วนของผู้นำชุมชนตำบล อย่างคุณเรืองวิทย์ ศรีสุวรรณ ประธานสภาองค์กรชุมชน ก็ไปเป็นวิทยากรให้กับชุมชนและหน่วยงานต่างๆ วันเพ็ญ นิลวงศ์ ไปช่วยเป็นกองเลขานุการให้กับขบวนองค์กรชุมชนคาบสมุทรสทิงพระ “น้องกบ” อีรดา ศรีสุวรรณ รวมทั้ง บัณฑิตรักถิ่น อย่างน้องเพียว (อุบลรัตน์ ณ รังสี) นอกจากช่วยงานพัฒนาในพื้นที่ตำบลชิงโคแล้ว ยังไปเป็นกองเลขานุการขบวนองค์กรชุมชนในจังหวัด ■

เหตุสึนามิที่ชุมชนบ้านน้ำเค็ม... พื้นที่สร้างการเปลี่ยนแปลง เพื่อการจัดภัยพิบัติของชุมชนในประเทศไทย

โดย ไมตรี จงไกรจักร์

ผู้ประสานงานชุมชนบ้านน้ำเค็ม

บ้านน้ำเค็ม ตำบลบางม่วง อ.ตะกั่วป่า จ.พังงา ในอดีตเป็นดินแดนที่กษัตริย์เมืองไทย ยุคเหมืองแร่ ดิบุก (ปี ๒๕๑๖-๒๕๒๕) ทำให้นักแสวงโชคจากทั่วประเทศโยกย้ายถิ่นฐานเข้ามาอยู่ในดินแดนแห่งนี้ มากกว่า ๕๑ จังหวัด จากการมาที่หลากหลายนานกลุ่ม ต่างคนแสวงหาอาณาเขตปกครองของตนเอง และแย่งชิงเพื่อให้อยู่ได้ท่ามกลางความหลากหลาย หลายคนเอาชีวิตรอดมาทั้ง หลายคนสร้างฐานะบารมี อิทธิพลขยายฐานการเมือง และหลายคนหมดตัวกลับบ้านเกิดอย่างไร้อนาคต ผ่านพ้นยุคแร่คงเหลือแต่ ผู้ไม่มีที่ไป ทำให้ต้องตั้งรกรากปักฐานในดินแดนแห่งนี้ต่อมาจนถึงปัจจุบัน ที่ผ่านมามีคนน้ำเค็มรวมตัวกัน ไม่ได้ กลุ่มใครกลุ่มมัน ต่างคนต่างอยู่

๒๖ ธันวาคม ๒๕๔๗ สึนามิเป็นภัยพิบัติครั้งใหญ่ ทำลายล้างชุมชนราบเป็นหน้ากลอง บ้านน้ำเค็ม เป็นจุดที่ได้รับความเสียหายทั้งชีวิต ทรัพย์สิน และอาชีพมากที่สุด

การเติบโตของผู้นำในภาวะวิกฤติ

ผู้นำชุมชน หลายคนระบุว่า “ก่อนเกิดสึนามิ เราทำงานเพื่อส่วนรวมไปตามปกติ บางอย่าง ทำไปตามหน้าที่ เมื่อก่อนเหมือนกับเขาวาดรูปอะไรมาแล้วบอกให้เราลงสีมากกว่าไม่เหมือนตอนนี้ หลายคนสามารถวาดรูปเองได้บ้างเท่าที่วาดเป็น” หรือบางคนระบุว่า

“เมื่อก่อนผมไม่เคยคิดสนใจที่จะช่วยเหลือสังคมหรอก แรกๆ ก็ไม่คิดว่าเราจะมีบทบาทในการพัฒนาสังคม และจะต้องมีบทบาทในการช่วยชุมชนส่วนรวม เพราะคิดอย่างเดียวว่าหาศพแม่ให้ได้ก็จะไปอยู่ที่อื่นแล้ว แต่เนื่องจากจุดรองรับผู้ประสบภัยชุมชนบางม่วงมันใหญ่มาก ผู้นำชุมชนหลายคนเติบโตจากการช่วยเหลือผู้ประสบภัยเฉพาะหน้า ทำเรื่องบ้านชั่วคราว หลังจากที่บ้านเริ่มตั้งตัวได้แล้ว เราเริ่มงานพัฒนาอาชีพ ส่งเสริมกลุ่มอาชีพ กลุ่มต่อเรือ กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มวงกบ ตั้งกลุ่มกันมาทำเรื่องต่างๆ มากมาย”

ภาวะวิกฤติ...เปลี่ยนผ่าน...ก้าวข้ามปัญหาตนเองสู่การเปลี่ยนแปลงชุมชนและสังคม

คุณสมรักษ์ จูเดช ผู้นำชุมชนคนหนึ่ง เล่าว่า “ผมบอกได้ว่าเมื่อก่อนผมไม่เคยมีส่วนร่วมกับการงานสาธารณะเลย นอกจากการช่วยเหลืองานส่วนรวมตามวิถีชีวิต งานส่วนรวมผมก็ไม่ขาด ไม่ว่างานลงแขกอะไร มันเป็นวิถีของพวกเรามากกว่า และเริ่มมีการรวมกลุ่มก่อนสินามิโดยประมงอำเภอมาจัดตั้งผมก็เป็นสมาชิกด้วย จริงๆ แล้วไม่คิดอะไรหรอกเห็นเขาชวนก็เป็นและได้ผลประโยชน์บ้างก็เท่านั้นเพราะผมเลี้ยงปลาอยู่แล้วด้วย”

จากสินามิผมก็เข้าร่วมกับเพื่อนๆ เราเริ่มจากกลุ่มอาชีพ จากอาชีพกลุ่มต่อเรือ ช่วงแรกที่ได้เข้ามาอยากได้อุปกรณ์ประกอบอาชีพเข้ากับกลุ่มเรือก็มี ออมทรัพย์ ตอนนั้นในกลุ่มเรือเป็นแค่สมาชิกหลังจากมีเศษไม้มาก เราก็รวมตัวกันตั้งกลุ่มโรงงานวงกบและแปรรูปไม้ได้หลายอย่างโดยไม่มีต้นทุนเลยผมก็กลายเป็นกรรมการเต็มตัวในกลุ่มวงกบ ตั้งกลุ่มกันมาทำโน้นทำนี่มากมายแต่มีเหตุเตือนภัยให้วิ่งหนีกันบ่อยๆ จากฐานกลุ่มหลายๆ กลุ่มพวกเราเลยจัดทีมทำเรื่องแผนเตรียมพร้อม ป้องกันภัยพิบัติโดยชุมชน

“ผมนั่งทบทวนตัวเองหลายครั้งว่า จริงๆ แล้วผมเข้าร่วมแค่ต้องการผลประโยชน์เพื่อให้ได้มาตามความต้องการ และขดเชยสิ่งที่หายไปเท่านั้น แต่เมื่อเข้ามาแล้วได้มีการศึกษาดูงาน พัฒนาทางความคิดโดยโรงเรียนชาวบ้าน อะไรอีกหลายอย่างทำให้เราทบทวนว่า “เราไม่มีอะไรเลยเหมือนเริ่มจากศูนย์ เพื่อนช่วยให้เราอยู่ได้ ขณะนี้เรารอดแล้ว ผมถือว่ารอดแล้วเวลาที่เราร่าง หรือยามที่เพื่อนเกิดความลำบากกว่าเรา ผมต้องไปช่วยเพื่อนบ้าง เช่น มอغلนเกาะเหลา ผู้ประสบภัยน้ำท่วม ดินโคลนถล่มในหลายๆ ที่ เช่น อุดรดิตต์ เชียงของ ไปทำบ้านที่น้ำท่วมปากพั่น ไปโคราช สุราษฎร์ฯ กระบี่ หาดใหญ่ อะไรอีกมากมายเท่าที่แรงยังมี ผมต้องตอบแทนคืนให้สังคมบ้าง” สิ่งที่ผมภูมิใจที่สุดคือผมได้ไปช่วยเพื่อนที่ลำบากกว่า”

การจัดการภัยพิบัติสินามิที่ชุมชนบ้านน้ำเค็ม เมื่อปลายปี ๒๕๔๗

เริ่มจากการจัดการกับปัญหาที่กองอยู่ตรงหน้า ในการรองรับผู้ประสบภัยที่รอดชีวิตจากชุมชนบ้านน้ำเค็มและพื้นที่ใกล้เคียง ๘๕๕ ครัวเรือน กว่า ๓,๕๔๐ คน เครือข่ายชุมชน หน่วยงานพัฒนาทั้งภาครัฐและเอกชน ทหาร อาสาสมัคร ร่วมกับตัวแทนผู้ประสบภัย ต้องจัดการกับของบริจาคที่ล้นไหล

จากทุกสารทิศ การจัดตั้งโรงครัวเลี้ยงอาหาร การจัดทำห้องสุขา การจัดสร้างที่พักชั่วคราว ๒๑๘ หลัง การสื่อสารด้วยวิทยุชุมชน ในค่ายผู้ประสบภัยทั้ง ๓ จุด คือ ค่ายผู้ประสบภัยบ้านบางม่วง บ้านทับตะวัน และบ้านทุ่งหว้า ใช้เวลากับงานเฉพาะหน้ากว่า ๖ เดือน

เมื่อผ่านการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าไปแล้ว การฟื้นฟูชุมชนหลังสึนามิจึงได้เริ่มขึ้นอย่างจริงจัง เกิดงานพัฒนาที่ชุมชนดำเนินการเป็นรูปธรรมในพื้นที่หลายด้าน เช่น การเกิดขึ้นของกลุ่มอาชีพที่หลากหลาย การสร้างบ้านสร้างชุมชนใหม่ ภายใต้โครงการบ้านมั่นคง ๑๐๖ ครอบครัว เกิดธนาคารชุมชน มีระบบสวัสดิการชุมชน เกิดศูนย์ประสานงานชุมชน เกิดศูนย์วัฒนธรรมและพิพิธภัณฑ์สึนามิ เกิดโรงเรียนชาวบ้านที่มีหลักสูตรการอบรมที่ชัดเจน เช่น หลักสูตรการพัฒนาผู้หญิงต่อการเปลี่ยนแปลง หลักสูตรการจัดการภัยพิบัติชุมชนเป็นฐาน โดยมีผู้ผ่านการอบรมแล้วไม่น้อยกว่า ๕๐๐ คน และอื่นๆ อีกมากมาย “ปัญหามีไว้แก้ หากข้ามผ่านทำให้แข็งแกร่งขึ้น บางปัญหาเป็นเรื่องของเขา เราไม่อาจแบกไว้ทั้งหมด

ผู้นำชุมชนและผู้ประสบภัยทำงานในนาม เครือข่ายผู้ประสบภัยสึนามิ เกิดการช่วยเหลือกันในหลายกรณี เช่น เครือข่ายสิทธิคนจนพัฒนาภูเก็ต เครือข่ายฟื้นฟูวิถีชีวิตชุมชนดั้งเดิมเกาะลันตา เครือข่ายคีนส์สัญชาติไทยให้คนไทยพลัดถิ่น เครือข่ายชาติพันธุ์ชาวเล และเครือข่ายชุมชนจังหวัดพังงา เพื่อขับเคลื่อนประเด็นการแก้ปัญหาร่วมกัน และเป็นฐานในการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายชุมชนเพื่อการปฏิรูปสังคมและการเมือง (คปสม.) เพื่อผลักดันนโยบายการแก้ปัญหากับรัฐบาล เช่น ในช่วงปลายรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ยกกระดานการเคลื่อนต่อสาธารณะในนาม ฟิฌูฟ โดยการชุมนุมหน้าลานพระรูปยาวนานถึง ๒๒ วัน ยกกรณีตัวอย่างการผลักดันการแก้ปัญหาลักๆ เช่น

- ปัญหาที่ดิน ทำให้เกิดนโยบายการแก้ปัญหาดินในยุครัฐบาล นายทักกษิณ ชินวัตร โดยมอบให้ รองนายกรัฐมนตรี เป็นประธาน กบร. เพื่อแก้ปัญหาดิน โดยมี พล.อ.สุรินทร์ พิกุลทอง เป็นประธานอนุกรรมการแก้ปัญหาดินในพื้นที่ภัยพิบัติ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) เป็นกองเลขา และผ่านการเชื่อมต่อมาทุกรัฐบาล ทำให้เกิดรูปธรรมการแก้ปัญหาดินขึ้นในหลายกรณี รูปธรรมกระบวนการแก้ปัญหาดินโดยใช้ชุมชนเป็นหลัก ใช้รัฐศาสตร์เข้ามาแก้ปัญห ใช้ข้อมูลชุมชน แผนที่ทำมือเป็นเครื่องมือ จากรูปธรรมดังกล่าวได้ถูกยกระดับในเชิงนโยบายของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ให้เกิดกระบวนการแก้ปัญหาดินขึ้นอย่างแพร่หลายทั่วประเทศ

- ปัญหาที่อยู่อาศัย กรณีภัยพิบัติการแก้ปัญหาดู้อยู่อาศัยใช้บ้านชั่วคราวเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหเฉพาะหน้าอย่างเร่งด่วน ยังเป็นเครื่องมือในการจัดกระบวนการชุมชนได้ดียิ่งขึ้น ทำให้เกิดการขยายบ้านมั่นคงสู่นโยบายบ้านมั่นคงชนบท และพื้นที่งานบ้านมั่นคงในเมืองภูเก็ตอย่างแพร่หลาย

- คนไทยพลัดถิ่น ประเด็นปัญหาได้ถูกหยิบยกขึ้นสู่นโยบาย เช่น กรณีการเข้าถึงการรักษาพยาบาล การรวบรวมข้อเสนอในการยกร่าง พ.ร.บ. การผลักดัน พ.ร.บ. คีนส์สัญชาติ ผ่านสภาผู้แทนราษฎร ๓ วาระ และผ่านวุฒิสภาวาระ ๑ รอการยืนยันกฎหมายจากรัฐบาลใหม่

- ผลักดันพื้นที่เขตสังคมวัฒนธรรมพิเศษชาวเล จนเป็นมติ ครม. ๒ เมื่อเดือนมิถุนายน ๒๕๕๓ ให้ฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเลและปกป้อง พื้นที่ทำกิน ที่อยู่อาศัย และพื้นที่ประกอบพิธีกรรมของชาวเล ทำให้เกิดกรณีศึกษานำไปสู่มติ ครม. กรณีชุมชนชาวกะเหรี่ยง

การเตรียมพร้อมรับมือภัยพิบัติโดยชุมชนเป็นฐาน

การฟื้นฟูภัยพิบัติไม่สามารถทำให้คนในพื้นที่เสี่ยงภัยอยู่อย่างปลอดภัยได้ หากขาดการเตรียมพร้อมรับมือภัยพิบัติที่เกิดขึ้นจากกระบวนการชุมชนที่มองเห็นปัญหาร่วมกัน โดยการหนุนเสริมของภาคีพัฒนา ภาครัฐ องค์กรปกครองท้องถิ่น การเริ่มต้นที่ชุมชนโดยการค้นหาข้อมูลของชุมชนโดยคณะทำงานเอง การลงพื้นที่เองเริ่มต้นคิด เริ่มต้นทำ ผลที่ออกมาทำให้คนในชุมชนมั่นใจและพร้อมที่จะอยู่ในพื้นที่เสี่ยงภัย การจัดการภัยพิบัติโดยชุมชนท้องถิ่นที่บ้านน้ำเค็ม ได้ยกเป็นกรณีศึกษา และผลักดันเป็นนโยบายในระดับกรมป้องกันบรรเทาสาธารณภัย ในโครงการ “ชุมชนเข้มแข็งเตรียมพร้อมรับมือภัยพิบัติโดยชุมชนเป็นฐาน” ปีแรก ๑๘ ชุมชน ใน ๑๘ เขตทั่วประเทศ ในปี ๒๕๕๘ คณะตัวแทนจาก ๑๘ ประเทศ โดยการนำของผู้อำนวยการอนามัยโลกลงศึกษาดูงาน ต่อมา มีตัวแทนจากรัฐบาลและภาคประชาชนอีกกว่า ๔๐ ประเทศ ทั้งเอเชียและทวีปยุโรป

ขณะเดียวกัน ตัวแทนชุมชนในประเทศไทยยังได้นำประสบการณ์บ้านน้ำเค็มในการทำแผนเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติ ไปเผยแพร่ทั้งในและต่างประเทศ ทั้งในนามตัวแทนประเทศไทย เช่น ในเวทีอาเซียน เวทีภัยพิบัติโลก และกรมป้องกันบรรเทาสาธารณภัยทำต่อเนื่องทุกปี รูปธรรมดังกล่าวยังไม่เป็นแค่เพียงได้กระบวนการเท่านั้น แต่ยังได้อาสาสมัครที่มีใจสาธารณะอีกมากมาย ใช้ในพื้นที่ประสบภัยพิบัติอื่นๆ ที่ดำเนินการโดยชุมชน

กระบวนการเตรียมชุมชนเพื่อเตรียมพร้อมรับมือภัยพิบัติ จากกรณีศึกษาบ้านน้ำเค็ม ช่วงวิกฤติขณะเกิดเหตุ

หมายถึง หลังจากเหตุการณ์ภัยพิบัติเกิดมีระยะเวลา ไม่เกิน ๗ วัน หากมีแผนอยู่ ในแผนควร มีหลักสำคัญดังนี้

๑. จุดนัดหมาย หมายถึง จุดปลอดภัยที่เกิดจากกระบวนการทำแผนเตรียมความพร้อมด้วยกันในชุมชน และกำหนดจุดปลอดภัยไว้ อาจมีมากกว่าหนึ่งจุด แต่ทุกคนในชุมชนรู้ว่าใครไป ณ จุดปลอดภัยใด และคนในบ้านเองต้องเข้าใจตรงกันว่าไม่ต้องตามหากัน แต่จะเจอกัน ณ จุดปลอดภัยของชุมชน เมื่อมาถึงจุดปลอดภัย แต่ละฝ่ายดำเนินการตามหน้าที่ที่กำหนดด้วยกันในแผน เช่น ฝ่ายลงทะเบียน ความเดือดร้อน จำนวนสมาชิกในศูนย์ ความต้องการเร่งด่วน ฝ่ายรักษาความปลอดภัย ฝ่ายอพยพ ค้นหา และอาจแบ่งกลุ่มกันดูแล ฝ่ายโรงครัวต้องเตรียมการ

๒. โรงครัว หมายถึง อาหารเป็นเรื่องแรกที่ต้องมีการเตรียมและดูแลผู้อพยพที่มาอาศัยอยู่ด้วยกัน ฝ่ายโรงครัวเริ่มปฏิบัติการทันที (ท้องถิ่นสนับสนุนทรัพยากรและวัตถุดิบ ได้ตาม พ.ร.บ. ภัยพิบัติ ๒๕๕๐) ณ ศูนย์พัก หรือจุดปลอดภัยจะต้องเป็นพื้นที่เก็บอุปกรณ์เครื่องครัวด้วย สิ่งจำเป็นในช่วงเกิดเหตุต้องย้ายมาไว้ที่เดียวกัน

๓. ทีมกู้ภัย หมายถึง ทีมอาสาที่มีหน้าที่ช่วยเหลือกู้ภัย ต้องออกปฏิบัติการทันทีเพื่อช่วยเหลือสนับสนุนบุคคลที่ยังตกค้างในพื้นที่ เช่น เด็ก คนชรา ผู้ป่วย และ/หรือผู้ที่กำหนดในแผนไว้ว่าไม่อพยพ เพื่อเฝ้าระวังตรวจตราในพื้นที่ ทีมกู้ภัยต้องสนับสนุนเรื่องอาหาร และอื่นๆ ตามความจำเป็น

๔. ข้อมูล หมายถึง ต้องมีทีมสำรวจข้อมูลสมาชิก/ลงทะเบียน (อาจเป็น อสม. ก็ได้) ว่าครบหรือไม่ครบ/หรือมีใครตกค้างบ้าง รวมถึงข้อมูลความเสียหายที่เกิดขึ้นทั้งหมด เพื่อประสานความช่วยเหลือไปยังภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน รวมถึงเป็นฐานข้อมูลที่จะดูแลผู้เดือดร้อนในพื้นที่อย่างทั่วถึงและเท่าเทียม

ทั้งหมดเป็นเพียงหลักสำคัญและอาจมีมากหรือน้อยกว่าแล้วแต่ภัยพิบัติ และ/หรือสภาพชุมชน การเตรียมการในช่วงนี้ให้พร้อม ชุมชนต้องค้นหาเครื่องมือ อุปกรณ์ในการสนับสนุนให้เกิดความสะดวก และเตรียมการให้พร้อมอยู่ตลอดเวลา เช่น เรือกู้ภัย เครื่องมือกู้ภัย อุปกรณ์ทำครัว วิทยุสื่อสาร อื่นๆ ตามแต่ความจำเป็น

ช่วงการฟื้นฟูหลังภัยพิบัติ/เสริมความเข้มแข็งองค์กรชุมชน

๑. วิเคราะห์ข้อมูล หมายถึง เมื่อได้ข้อมูลจากการสำรวจความเสียหายแล้วนำข้อมูลที่ได้มาประมวลให้ได้ประเด็นสำคัญๆ เช่น ผู้เสียหายจำนวนกี่ครอบครัว มีอะไรเสียหายบ้าง ถนน สะพาน หรืออื่นๆ ที่เสียหายทั้งหมด เพื่อนำข้อมูลมาจัดลำดับความสำคัญที่ต้องฟื้นฟูแก้ปัญหา ก่อน และข้อมูลภาพรวมต้องติดในที่เปิดเผย และนำข้อมูลเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการช่วยเหลือตรงกับความเสียหายที่เกิดขึ้นไม่ซ้ำซ้อน และป้องกันการทุจริตได้

๒. จัดทำแผนการฟื้นฟูชุมชน หมายถึง แผนที่เกิดขึ้นจากภายในอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเสนอต่อหน่วยงานองค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน และเริ่มการฟื้นฟูโดยเริ่มจากภายในชุมชนก่อน หากพบปัญหาที่เกิดขึ้นภายหลังภัยพิบัติ ชุมชนต้องเป็นหลักในการแก้ปัญหา

๓. จัดองค์กรชุมชน หมายถึง จัดตั้งคณะทำงานที่มีศักยภาพและใจอาสาจากสมาชิกในชุมชน (จากประสบการณ์คณะกรรมการที่มาจากท้องที่ ท้องถิ่น เป็นหลัก จะไม่สามารถขับเคลื่อนได้เป็นเอกภาพ เพราะมีปัจจัยภายนอกมากำหนด เช่น นายอำเภอ ผู้ว่าฯ หรือนโยบายรัฐบาล ซึ่งเหนือการควบคุม) สำคัญคือประสพภัยต้องเป็นหลักให้ได้ ท้องที่ท้องถิ่น เป็นที่ปรึกษา จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ แก้ปัญหาที่ดิน ใช้ทุนในชุมชนก่อน

๔. การสร้างบ้าน หมายถึง บ้านชั่วคราว และบ้านถาวร ซึ่งต้องสร้างบ้านชั่วคราวก่อนเป็น เรื่องแรกหากภัยพิบัติใหญ่เสียหายมากมีบ้านพังทั้งหลัง เพราะจะเป็นกลไกในการเสริมความเข้มแข็งองค์กรชุมชนได้โดยใช้กิจกรรม และประชุมให้เป็นกิจจะลักษณะ บ้านถาวร รัฐไม่ควรสนับสนุนผ่านกระบวนการของรัฐ แต่ให้กระบวนการชุมชนบริหารจัดการเองทั้งแรงงานและงบประมาณเพื่อลดการรอคอย และรอรับการช่วยเหลือจนเกิดเป็นประเพณี การสร้างบ้านต้องสร้างบ้านตามใจผู้อยู่ แบบบ้านต้องออกแบบเอง

บทเรียนในการจัดการภัยพิบัติของชุมชนบ้านน้ำเค็ม จึงเป็นรูปธรรมหนึ่งในการจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น เพื่อจัดการและรับมือกับภัยพิบัติอย่างรอบด้าน ในกระบวนการทำงานได้ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานพัฒนาทั้งภาครัฐ เอกชน ประชาชน และสื่อมวลชน เข้าสนับสนุนการขับเคลื่อนดังกล่าว

ทำให้ชุมชนหน่วยงานทั้งในและต่างประเทศ นำบทเรียนนี้ไปปรับใช้ในพื้นที่และประเทศของตนเองอย่างเหมาะสม ครึ่งหน้าจะนำเสนอการเตรียมความพร้อมก่อนเกิดภัย หรือแผนป้องกันภัยพิบัติ เพื่อลดการสูญเสียให้มากที่สุด

การเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือภัยพิบัติของชุมชน วางแผนเกิดเหตุ.....จากประสบการณ์ชุมชนบ้านน้ำเค็ม

หลักการสำคัญ

การเตรียมพร้อมรับมือภัยพิบัติ เป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างสุขภาวะชุมชนให้เกิดความร่วมมือในการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ทั้งภายในและภายนอกชุมชน เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ ทุนชุมชน ทรัพยากรทุนทางสังคม ทรัพยากรทางการเงิน การบรรเทาทุกข์และสนับสนุนกระบวนการฟื้นฟูวิถีชีวิตโดยชุมชนผู้ประสบภัยเป็นแกนหลัก ด้วยการสนับสนุนให้ชุมชนผู้ประสบภัย “ตั้งทีม” ลูกขึ้นมารวมกลุ่มแก้ปัญหาด้วยตนเองตั้งแต่ต้น และสนับสนุนให้เครือข่ายชุมชน หรือผู้ที่มีจิตสาธารณะอื่นๆ ได้เข้าไปหนุนช่วยอย่างเป็นระบบ ซึ่งมีนัยยะที่ลึกซึ้งหลายประการ

หนึ่ง ใช้ “ความเดือดร้อน เป็นเงื่อนไขในการจัดกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของชุมชน เครือข่าย องค์กรท้องถิ่นและภาคีความร่วมมือทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน

สอง เป็นการช่วยเหลือบรรเทาความเดือดร้อนที่ค้ำจุนถึง “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ จิตใจ และจิตวิญญาณ” ที่ไม่กดทับศักยภาพของผู้ประสบภัย

สาม เป็นการช่วยเหลือที่สนับสนุนให้ “คนใน” ดูแลกันเอง ซึ่งเป็นแบบฝึกหัดของการเรียนรู้ท่ามกลางการทำ ได้ฝึกการจัดการ การแบ่งปัน และได้เรียนรู้ว่าใครคือสัตย์โปรงใส ไว้วางใจได้

สี่ เกิดการช่วยเหลือที่ตรงกลุ่มเป้าหมายสอดคล้องกับวัฒนธรรมและความต้องการที่แท้จริง รวมทั้งเกิดการกระจายสู่ผู้เดือดร้อนได้รวดเร็ว และตัดวงจรทุจริตคอร์รัปชันของระบบ

ห้า ชุมชนผู้ประสบภัยสร้างความผูกพันและระบบการดูแลกันเอง ซึ่งจะส่งผลต่อการอยู่ร่วมกันและการช่วยเหลือกันเองในระยะยาว รวมทั้งอาจข้ามพ้นความขัดแย้งที่เคยมี

หก เป็นกระบวนการเยียวยาจิตใจ จากที่หวาดกลัว หดหู่ หมดกำลังใจ สิ้นหวัง ให้พลิกกลับมาเป็นพลังแห่งการต่อสู้ ตั้งหลักและเดินหน้าได้อย่างมั่นใจเพราะมีเพื่อน มีกลุ่ม มีเครือข่าย

เจ็ด เป็นโอกาสในการพัฒนาศักยภาพแกนนำเครือข่ายชุมชน และนักจัดระบบชุมชนรุ่นใหม่ให้เข้าใจปัญหาเชิงโครงสร้าง สามารถวิเคราะห์เชื่อมโยงปัญหาชุมชนท้องถิ่นกับปัญหาเชิงโครงสร้างได้อันจะนำไปสู่ความร่วมมือในการจัดการทรัพยากรร่วมกัน

แปด สามารถเชื่อมโยงกับเพื่อนผู้ประสบภัยอื่นๆ ให้เป็นเครือข่าย แลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกัน ช่วยเหลือกันเองเมื่อมีภัยและนำไปสู่การพัฒนาเรื่องของสังคมโดยรวม เป็นกระบวนการ “สร้างสำนึกสาธารณะ” ผ่านเหตุภัยพิบัติ

เก้า เป็นกระบวนการตั้งต้นที่จะกระตุ้นให้ชุมชนผู้ประสบภัย เปลี่ยนเป็น “ชุมชนป้องกันภัย” โดยการร่วมกันทำแผน คิดค้นกระบวนการป้องกันภัยที่สอดคล้องกันระหว่างความรู้ภายนอก กับ ภูมิปัญญาในแต่ละภูมิโนทัศน์วัฒนธรรมของท้องถิ่น

สิบ เป็นกระบวนการพัฒนา “แนวราบ” ที่เน้นการคิดจากฐานรากสู่ข้างบน แทนการพัฒนาแนวตั้ง รวมศูนย์อำนาจที่เป็นต้นเหตุของปัญหาหลายประการในสังคมไทยปัจจุบัน

จากกระบวนการที่เกิดขึ้นผ่านระยะเวลากว่า ๔ ปี เป็นบทเรียนรู้สำคัญให้กับชุมชนผู้ประสบภัยให้ที่ต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศ และด้วยข้อจำกัดหลายประการที่ผ่านมาจึงมีความจำเป็นต้องให้เกิดการสรุปบทเรียนการทำงาน พัฒนาศักยภาพแกนนำ อาสาสมัครเพิ่มเติม และจัดเก็บข้อมูลทั้งผลจากการบันทึกผลที่ผ่านมาเพื่อปรับปรุงแผนไปสู่แผนที่มีคุณภาพต่อไป

การเตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติ หมายถึง การเตรียมการเพื่อลดความสูญเสียชีวิต และ/หรือให้เกิดการสูญเสียน้อยที่สุด มิได้หมายความว่าห้ามหรือป้องกันไม่ให้ภัยพิบัติเกิดขึ้น เพียงแต่นี้คือการเตรียมพร้อมเพื่อที่จะอยู่กับพื้นที่เสี่ยงในการเกิดภัยอย่างมีเหตุมีผล และหากเกิดภัยขึ้นเราสามารถบริหารจัดการคน พื้นที่และทรัพยากรที่มีให้เกิดประโยชน์สูงสุด อาจมีขั้นตอนดังนี้

๑. ค้นหาอาสาสมัคร หมายถึง การเริ่มต้นต้องสร้างความเข้าใจให้กับคนในชุมชนระดับหนึ่ง เพื่อสร้างกระบวนการเริ่มต้นด้วยกัน และหาอาสา เมื่อได้อาสาสมัครจึงเกิดกระบวนการพัฒนาอาสาสมัครอย่างน้อย คือ การจัดทำข้อมูลชุมชน

๒. ข้อมูลชุมชน หมายถึง ข้อมูลทุกอย่างที่มีประโยชน์ต่อการวิเคราะห์ภัยพิบัติ เสี่ยงเกิดภัย จุดปลอดภัย ปัญหา อุปสรรค เช่น ข้อมูลประชากร ผู้สูงอายุ ผู้พิการ เด็ก คนท้อง ข้อมูลถนน ข้อมูลสิ่งปลูกสร้าง ข้อมูลรถ ข้อมูลถังแก๊ส ข้อมูลที่อาจเสี่ยงต่อการเกิดภัย วิธีการให้ได้มาซึ่งข้อมูลอาจประชุมกลุ่มย่อย หรือลงพื้นที่จัดเก็บแบบสำรวจ และต้องทำแผนที่ชุมชน เช่น ถนน สะพาน จุดเสี่ยงภัย จุดปลอดภัย

๓. การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทำแผน หมายถึง หลังจากได้ข้อมูลแล้วอาสาสมัครทั้งหมดต้องมานำเสนอแลกเปลี่ยนกันในรูปแบบแผนที่ทำมือและข้อมูลรวมสรุปเพื่อเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน โอกาสเสี่ยงในการเกิดภัยพิบัติ ช่วงเวลาการเกิดภัย จนเกิดปฏิทินภัยพิบัติทางธรรมชาติ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างมีเหตุมีผล เช่น เรื่องประชากรกับเส้นทางอพยพเหมาะสมหรือไม่อย่างไร สาเหตุเกิดภัยจากภายใน จุดปลอดภัยเหมาะสมหรือไม่ หากค้นหาสาเหตุต่างๆ ได้แล้ว กำหนดร่างแผนเตรียมป้องกันภัยด้วยกัน โจทย์ท้าทายคือจากข้อมูลทั้งหมดเราจะทำอย่างไรบ้างให้คนในชุมชนเราปลอดภัย อาจมีคำถามมากมายให้ทีมงานหาคำตอบ เช่น ทีมงานจะมีการประสานกันได้รวดเร็วที่สุดทำอย่างไร การแจ้งเตือนอย่างไรให้ทั่วถึง การอพยพอย่างไร ใครตัดสินใจอพยพ อพยพไปที่ไหน หากมีคนตกค้างจะเอาอะไรไปช่วย หากมีคนเจ็บจะทำอย่างไร อื่นๆ อีกมากมาย แล้วสุดท้าย อาสาสมัครเราเองทำอะไรเป็นบ้าง

๔. การพัฒนา อาสาสมัคร หมายถึง เมื่อเกิดแผนเตรียมพร้อมป้องกันภัยแล้วอาสาสมัครอาจมีหน้าที่หรือบทบาทเกิดขึ้นมากมาย เช่น การจัดการจราจร การอพยพหลบภัย การวิเคราะห์ภัย การแจ้งเตือนภัย การเฝ้าระวัง การกู้ชีพ อีกมากมาย หากมีสิ่งหนึ่งสิ่งใดเกิดจากภายในแล้วจำเป็นที่ต้องพัฒนาอาสาสมัครเหล่านั้นให้มีความรู้ความชำนาญ และสามารถขยับตามแผนเตรียมพร้อมป้องกันภัยได้ โดยภาคีความร่วมมือ

๕. การสร้างภาคีความร่วมมือ หมายถึง เมื่อเกิดแผนเตรียมความพร้อมภายใต้ชุมชนอาจเป็นฉบับร่าง และพัฒนาแผนร่วมกันกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ปภ. จังหวัด อบต. ผู้ใหญ่ กำนัน อำเภอ และองค์กรภาคเอกชนที่มีประสบการณ์ เพื่อให้เกิดแผนที่มีคุณภาพ และเริ่มต้นความร่วมมือด้วยกัน เพราะภาคีภาครัฐมีองค์ความรู้ และงบประมาณในการสนับสนุน

๖. การนำแผนกลับสู่การประชาสัมพันธ์แผนในชุมชน และการรณรงค์สร้างความตระหนักให้กับสมาชิกในชุมชน หมายถึง แผนที่ผ่านกระบวนการกลั่นกรองของคณะทำงานและภาคีความร่วมมือแล้วนำกลับไปให้ชุมชนประชาสัมพันธ์แผนครั้งสุดท้าย ซึ่งจะทำให้เกิดการเรียนรู้ในกระบวนการขับเคลื่อนแผน และแผนที่มีคุณภาพ เพราะหากชุมชนไม่เห็นความสำคัญของแผนแล้วจะไม่สามารถขับเคลื่อนแผนได้เลย เมื่อแผนสมบูรณ์แล้วต้องรณรงค์สร้างความตระหนักอยู่เป็นประจำในทุกโอกาส เช่น ตามกิจกรรมชุมชน ทั้งงานประเพณี งานบุญ งานกุศล ในทุกโอกาสโดยประชาสัมพันธ์ของที่มีอาสาสมัครและผู้ที่เกี่ยวข้อง

๗. การนำเสนอแผนให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือที่สนับสนุนกิจกรรมเตรียมความพร้อม เช่น ท้องถิ่น เทศบาล ปภ. จังหวัด หรือองค์กรพัฒนาเอกชน/นโยบายรัฐบาล หมายถึง เมื่อแผนสมบูรณ์แล้วในแผนจะบอกขั้นตอนในการขับเคลื่อนทั้งหมด และความจำเป็นต้องมีเครื่องมืออุปกรณ์สนับสนุนให้แผนขับเคลื่อนได้ เช่น การแจ้งเตือนภัย อาจต้องมีหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน วิทยุสื่อสารสำหรับอาสาสมัคร ไซเรนมือหมุนสำหรับแจ้งเตือนภัย เป็นต้น เสนอนโยบายเรื่องแนวทางการเตรียมชุมชนเตรียมพร้อมรับมือภัยพิบัติ และการดำเนินกิจกรรมตามแผน เช่น ป้ายบอกทาง อุปกรณ์ที่จำเป็น การซ่อมแผน

๘. การติดตามผล การบันทึกผลที่ดี ปรับปรุงแผน หมายถึง การดำเนินการตามแผน มีการติดตามประเมินผล และต้องบันทึกผลทั้งปัญหาอุปสรรค ผลดีที่เกิดขึ้นทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อนำผลกลับมาวิเคราะห์หลังการซ่อมแผน การทำกิจกรรมตามแผนและปรับปรุงแผนให้มีคุณภาพขึ้น

๙. การพัฒนาต่อเนื่อง เพื่อการขยายผลค้นหาแกนนำรุ่นใหม่ การเผยแพร่สาธารณะจิตสาธารณะ ขยายเครือข่าย หมายถึง การศึกษาดูงานเพื่อการพัฒนาศักยภาพ ฝึกทบทวนและค้นหาอาสาสมัครรุ่นใหม่ สิ่งสำคัญคือจะมีวิธีทำอย่างไรให้อาสาสมัครมีจิตสาธารณะ โดยการประชุมเป็นประจำ ทำกิจกรรมอาสาอยู่เป็นนิจทั้งในชุมชนและภายนอก เพื่อสร้างจิตอาสา เช่น การออกไปช่วยเหลือผู้ประสบภัยภายนอกพื้นที่ต่างๆ ที่มีกำลังอาสา หากมีอาสาสมัครสนใจจะไปช่วยต้องหาวิธีให้ได้ไปเพื่อสร้างจิตสาธารณะ และยังขยายเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ไปสู่พื้นที่อื่นๆ ต่อไป

ต้นทุนนำสู่สภาองค์กรชุมชนตำบลบางม่วง

ผู้นำในการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนตำบลบางม่วงเป็นผู้นำที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ที่ไม่เคยผ่านกระบวนการการทำงานพัฒนามาก่อนเลย แต่การเรียนรู้ท่ามกลางการปฏิบัติการจริง รวมทั้งกระบวนการพัฒนาศักยภาพแกนนำเป็นกลไกหลักของการยกระดับทางความคิดเป็นคนสาธารณะ ข้อสำคัญอีกอย่างคือ แกนนำทุกคนส่วนใหญ่มีต้นทุนเป็นคนที่มีใจอาสาอยู่ก่อนแล้ว แต่ขาดการจัดระบบทางความคิดและโอกาสในการสร้างพื้นที่ทางสังคม

“เราเรียนรู้เรื่องสภาองค์กรชุมชนตำบล และใช้กระบวนการในการจัดตั้งอย่างไร”

จริงๆ แล้วพวกเราไม่รู้เรื่องสภาองค์กรชุมชนเลย พวกเรารู้เฉพาะงานที่ทำของกลุ่มอาชีพ ยกกระดับมาเป็นการทำงานประเด็นที่เกี่ยวข้อง เช่น ทำงานสวัสดิการ แก้ปัญหาที่ดิน เรื่องทรัพยากร เรื่องการจัดการภัยพิบัติ และอื่นๆ อีกมาก ทางคณะเตรียมการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนเขาเปิดเวทีทำความเข้าใจเรื่องสภาองค์กรชุมชนตำบลระดับจังหวัด อธิบายหลักความเป็นมา บทบาทหน้าที่ แต่เขาให้รับทำมันจึงไม่มีคุณภาพ ตอนจัดตั้งในช่วงแรกไม่รู้หรอกว่าสภามีบทบาทอย่างไรหรือทำอะไร เพราะคณะทำงานจังหวัดส่วนใหญ่คิดว่า สภาองค์กรชุมชนตำบลเป็นประเด็นงานพัฒนาประเด็นหนึ่งหนึ่ง และงานพัฒนาที่พวกเรากำลังดำเนินการ การจัดตั้งใช้ฐานกลุ่มชุมชนที่จัดตั้งขึ้นใหม่จากงานสีนามิเป็นส่วนใหญ่ และไปชวนหมู่บ้านอื่นมาเข้าร่วมเวทีได้ทั้งหมด ๔ หมู่บ้าน เราจึงจัดตั้งได้แบบไม่รู้อะไร แค่มีสภาองค์กรชุมชนตำบลเท่านั้นเอง แต่เมื่อผ่านการเรียนรู้มาระยะหนึ่ง มีข้อสรุปว่าในอดีตการขับเคลื่อนงานสีนามิ โดยศูนย์ประสานงานก็เปรียบเหมือนสภาองค์กรชุมชนอยู่แล้วเพราะเป็นเวทีแลกเปลี่ยนและกำหนดแผนการขับเคลื่อนการแก้ปัญหาาร่วมกัน เมื่อมีสภาองค์กรชุมชนต่างกันเพียงแค่มีกฎหมายรองรับ พยายามอ่านกฎหมายเพิ่มเติมและเห็นช่องทางทันทีเลยว่านี่แหละกฎหมายประชาชนมีในมือแล้ว แต่ขาดอำนาจ แล้วเราเอาอะไรมาเป็นอำนาจ บทสรุปคือส่งเสริมให้คนเข้าใจ พ.ร.บ.ฉบับนี้ให้มากและทำให้คนออกมาขับเคลื่อนร่วมกันถึงจะมีอำนาจ “สภาองค์กรชุมชนเคลื่อนได้ทั้งงานร้อนงานเย็น แต่หากให้ได้ผลต้องเอามวลชนเป็นฐานการเคลื่อนงานเรื่องใหญ่ๆ”

“สภาองค์กรชุมชนตำบลบางม่วงต้องเป็นพื้นที่ของประชาชนทุกกลุ่ม ในการกำหนดอนาคตตัวเองร่วมกันในการเคลื่อนงานพัฒนาที่ทำอยู่แล้ว ไม่ใช่ประเด็นสภาฯ”

การประชุมสภาเพื่อกำหนด ขั้นตอนดำเนินการ ระเบียบกติกาของสภาฯ และยุทธศาสตร์ แผนการขับเคลื่อนกันของสภาฯ จึงเกิดขึ้น

สภาองค์กรชุมชนตำบลบางม่วงกับวิถีชีวิตคนในตำบลบางม่วง

- ไม่เห็นด้วยกับสัมปทานเหมืองแร่ในทะเล ๔๙,๐๐๐ ไร่

เรื่องเคยเข้าสภาองค์กรการบริหารส่วนตำบลบางม่วงมาก่อนแล้ว มติสภาฯ ไม่อนุญาต โดยขอให้ นำเรื่องกลับไปประชุมหมู่บ้านก่อน ที่ประชุมหมู่บ้านก็ไม่อนุญาตอีก แต่บริษัทเอกชนก็ยังคงมีความพยายาม อยู่เมื่อทราบว่ามี สภาองค์กรชุมชนตำบล อาจเป็นที่พึ่งให้กับบริษัทได้ จึงขอนำเรื่องเข้าสภาองค์กร ชุมชนตำบลบางม่วง สภาฯ เปิดประชุม ที่ประชุมมอบหมายให้มีการจัดเวทีทำความเข้าใจแก่คนทั่วไป ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่และคนที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ทั้งบริษัทสัมปทานแร่ในทะเล และคนในชุมชนใครได้ และใครเสียประโยชน์บ้าง และนำผลที่ได้เข้ามาสู่สภาองค์กรชุมชนตำบลเพื่อให้มีมติอย่างหนึ่งอย่างใดต่อไป **สภาฯ เปิดประชุมเพื่อขอมติ** ทำให้ผลของสภาไม่สามารถอนุญาตให้สัมปทานได้ด้วยเหตุ การสัมปทาน ดังกล่าวส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต อาชีพประมง

- การยกเลิกการทำนิติกรรมที่ดินโดยอ้างปาชายเลนทับที่ตามมติ ครม. ๒๕๓๐

ปัญหาโฉนดที่ดินไปทำนิติกรรมจําเอนกับธนาคาร และเมื่อเอาที่ดินไปประเมินกับเจ้าหน้าที่ที่ดินอำเภอ ผลปรากฏว่าที่ดินอำเภอบอกยกเลิกไม่สามารถทำนิติกรรมได้โดยอ้างแผนที่ปาชายเลนตามมติ ครม. ๒๕๓๐ ทับพื้นที่ครึ่งหนึ่งหมู่บ้าน และได้นำเรื่องเข้าเสนอที่ประชุมหมู่บ้านทำให้หลายคนที่เกี่ยวข้องเป็นที่สงสัยและขอให้สภาองค์กรชุมชนตำบลบางม่วงดำเนินการเปิดเวที

เปิดเวทีสภาฯ ออกหนังสือเชิญหน่วยงานโดยอ้างรัฐธรรมนูญ อ้างกฎหมายทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาเข้าร่วมประชุมอย่างหลากหลาย และผู้สนใจมากกว่า ๒๐๐ คน หน่วยงานทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งชี้แจงและพร้อมที่จะทำแผนที่รีเซพใหม่ และกลับมาชี้แจงต่อสภาทำให้ปัญหาคล้คลายได้

- คัดค้านโครงการขุดลอกตะกอนลุ่มน้ำตะกั่วป่า-คุระบุรี

กรณีนี้ถูกเปิดขึ้นในช่วงของการยกร่างสัญญา รับรู้ข่าวจากหนังสือพิมพ์ก็ตัดข่าวและเอามาถ่ายทอดเผยแพร่ให้กับคนที่เกี่ยวข้องศึกษาก่อน และค้นหาข้อมูลรอบด้านโดยประสานกับแหล่งข่าวเพื่อให้เกิดเวทีให้ข้อมูล ยังไม่ได้ใช้สภาฯ กำหนดแผนแลท่าที่ร่วมกัน จัดทีมสร้างความเข้าใจสู่หมู่บ้านละ ๑๐ คน ทีมประสานหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ทีมประสานสื่อ และเตรียมจัดเวทีครั้งต่อไป กำหนด ๑๐ วัน

เมื่อครบ ๑๐ วัน เปิดเวทีวิเคราะห์ข้อมูลโครงการ IEC (การศึกษาผลกระทบเบื้องต้น) และหาข้อสรุปผลดีผลเสียของโครงการร่วมกันที่ประชุม สรุปผลเสียมากกว่าผลดี โดยกำหนดการเคลื่อนต่อใช้ยุทธวิธีหลายอย่าง ครั้งนี้สื่อเข้าทำเผยแพร่ และกำหนดแผนยุทธศาสตร์การเคลื่อนอย่างชัดเจน

๑. สภาองค์กรชุมชนตำบลเปิดประชุมสภาและกำหนดวาระแลกเปลี่ยนจนเป็นที่พอใจของทุกฝ่ายแล้วที่ประชุมมีมติให้ยกเลิกโครงการโดยทำหนังสือถึง อบต. ที่เกี่ยวข้องทั้งสาม อบต. และยื่นหนังสือคัดค้านต่ออำเภอ ยังเสนอให้ที่ประชุมสภาองค์กรชุมชนระดับจังหวัดเปิดประชุมและมีมติคัดค้าน โดยส่งหนังสือถึงผู้ว่าราชการจังหวัด และผู้ว่าราชการจังหวัดมอบหมายให้นายอำเภอเปิดเวทีประชาพิจารณ์ใหม่

๒. การเคลื่อนไหวเชิงสัญลักษณ์ให้กลุ่มเยาวชน ประเด็นทรัพยากร ประเด็นที่ดิน เคลื่อนไหวเป็นพลังมวลชนที่คอยสนับสนุนการเคลื่อนไหว เช่น เวทีประชาพิจารณ์ทางกลุ่มเปิดเวทีคู่ขนานให้ข้อมูลควบคู่กันไปด้วยจนเวทีประชาพิจารณ์ที่มีคนมาร่วมฟังเวทีคู่ขนานด้านนอกมาก และเข้าไปคัดค้านเป็นส่วนใหญ่ การดำเนินการในหลากหลายรูปแบบ ทั้งร้องเรียนกรรมการสิทธิ กรรมการการคณะต่างๆ

๓. การเจรจาต่อรองและประสานจังหวัดโดยใช้สมาชิกสภาพัฒนาการเมืองเป็นเครื่องมือหลักเป็นการผลักดันอีกช่องทางเพราะจะมีโอกาสเข้าร่วมการประชุมหัวหน้าส่วนราชการประจำเดือน และเสนอเรื่องเข้าสู่การพิจารณาระดับจังหวัด ผลออกมาให้มีการศึกษาอีกครั้งโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างหลากหลาย

๔. การประสานสื่อมวลชนมอบให้เครือข่ายผู้ประสภภัยสินามิเป็นเจ้าภาพ สื่อมวลชนเป็นเรื่องสำคัญมาก มีทั้งเขียนบทความลงหนังสือพิมพ์ ประสานให้มีการทำรายการ สกู๊ปข่าวด้านทรัพยากร โดยใช้ฐานวิถีชีวิตชุมชนคนในลุ่มน้ำตะกั่วป่าเป็นตัวเปิดพื้นที่ เวทีสาธารณะทีวีไทยเพื่อสรุปแลกเปลี่ยนเพื่อให้สังคมรับรู้มากขึ้น และทำให้เป็นประเด็นข่าวตลอดเวลา

๕. รวบรวมข้อมูลและเผยแพร่สาธารณะให้ศูนย์ประสานงานชุมชนบ้านน้ำเค็มเป็นเจ้าภาพ ทีมนี้บทบาทสำคัญเพราะต้องสรุปโครงการให้เหลือน้อยและถ่ายเอกสารเผยแพร่ เก็บรวบรวมข่าวทุกฉบับ ถ่ายเอกสารเผยแพร่ให้มากที่สุด ยังหารายการ สกู๊ป และเวทีสาธารณะ เพื่อให้กลุ่มเยาวชนออกฉายทุกคืน หากเป็นข่าวก็ถ่ายเอกสารแจกทุกวัน

การเคลื่อนไหวครั้งนี้เป็นบทเรียนสำคัญแก่การเรียนรู้ คือ การเคลื่อนไหวจากการใช้เครื่องมือ และยุทธวิธีที่หลากหลายซึ่งเป็นที่จำเป็น การมีข้อมูลเป็นเครื่องมือในการเจรจาต่อรอง การมีกฎหมาย พ.ร.บ. สภามงคลชุมขนตำบล ในมือประชาชนเป็นโอกาสในการเจรจาที่เท่าเทียมกันและปลอดภัย เพราะมีการเคลื่อนไหวแบบหน้ากระดาน เราไม่สามารถใช้อย่างใดอย่างหนึ่งได้ หากจะปกป้องให้ได้การ ต้องอาศัยงานวิชาการ งานวิจัยมาหนุนเสริมด้วย

บทสรุปการเรียนรู้จากการจัดการภัยพิบัติสู่สภาองค์กรชุมชน

การก่อเกิดของสภาองค์กรชุมชนตำบลบางม่วง เกิดจากฐานของงานการฟื้นฟูสึนามิ ปัจจัยสำคัญ คือ แกนนำชุมชนผ่านประสบการณ์ต้นทุนทางสาธารณะทั้งทางตรงและทางอ้อมมาก่อนหน้านั้นแล้ว ในช่วงการฟื้นฟูสึนามิเองได้มีระบบการพัฒนาศักยภาพแกนนำในพื้นที่เพื่อจัดระบบการคิดและกระบวนการต่อสู้ปกป้องสิทธิในระดับหนึ่ง งานสภาองค์กรชุมชนตำบลจึงเป็นเครื่องมือทางกฎหมายของตำบลบางม่วง ได้อย่างเป็นรูปธรรม สิ่งสำคัญคือ ด้วยลักษณะของแกนนำสภาตำบลบางม่วงที่เป็นนักต่อสู้จึงมีจุดอ่อนที่สำคัญคือ การประสานงานกับภาคีท้องถิ่นซึ่งอาจกลายเป็นคู่แข่งที่สำคัญในอนาคตอันใกล้

หากสภาองค์กรชุมชนตำบลบางม่วงจะยกระดับเป็นองค์กรของประชาชนในการพัฒนาและปกป้องสิทธิชุมชน อาจมีความจำเป็นต้องปรับตัวให้เป็นองค์กรเชิงการประสานงานด้วยเพื่อปรับบทบาทความสัมพันธ์กับท้องถิ่นและภาคีเครือข่ายอื่นต่อไป ■

ลุ่มน้ำ ผืนป่า ท้องนา...สู่การจัดการตนเอง ของเครือข่ายสภาองค์กรชุมชนจังหวัดเชียงราย

โดย อรอนงค์ พลอยวิเลิศ

เหนือสุดในสยาม ชายแดนสามแผ่นดิน ถิ่นวัฒนธรรม
ล้านนา ล้ำค่าพระธาตุดอยตุง...คำขวัญนี้เป็นที่รู้จักกันดีใน
นามของจังหวัดเชียงราย เป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ภาคเหนือของ
ประเทศไทย มีเนื้อที่ประมาณ 11,678,369 ตร.กม. หรือ
ประมาณ 7,298,981 ไร่ แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 18
อำเภอ 124 ตำบล 1,751 หมู่บ้าน

ประชาชนที่อาศัยในจังหวัดเชียงราย มีกลุ่มชน
หลายชาติพันธุ์ ประกอบด้วย ชาวไทใหญ่ ไทลื้อ ไทจีน
ไทยวน อาข่า ลาหู่ ลีซอ ปกาเกอญอ จีนฮ่อ ยอง เมี่ยน ม้ง
ชาวจีนจากกองพล 93 และอีสานอพยพ ส่วนใหญ่ประกอบ
อาชีพเกษตรกรรมและอาชีพประมง ตามสภาพของภูมิ
ประเทศที่เป็นที่เนินเขาและติดกับลุ่มน้ำ 8 ลุ่มน้ำ ได้แก่
แม่น้ำกก แม่น้ำโขง แม่น้ำลาว แม่น้ำอิง แม่น้ำคำ แม่น้ำจัน
แม่น้ำสาย แม่น้ำรวก ดังนั้นจังหวัดเชียงรายจึงเป็นพื้นที่ที่มี
ป่าไม้ ทองคำ แร่ทั้งสแตน ดีบุก พลวง แร่กานีส ดินขาว บอล
เคลย์ ฯลฯ ยังความอุดมสมบูรณ์อยู่บ้าง

จังหวัดเชียงราย มีการขับเคลื่อนงานพัฒนาโดยการมีส่วนร่วมจากหลายภาคส่วน เช่น หน่วยงาน
ภาครัฐ องค์กร เครือข่าย ภาคประชาสังคม NGOs ฯลฯ โดยกลไกที่สามารถเชื่อมโยงหลายภาคส่วน
เข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน คือ “เครือข่ายสภาองค์กรชุมชนจังหวัดเชียงราย”

สภาองค์กรชุมชนจังหวัดเชียงรายมีคณะทำงานที่มาจากหลายภาคส่วน เช่น

- * ตัวแทนสภาองค์กรชุมชน 23 ตำบล จาก 7 อำเภอ จำนวน 46 คน
- * ตัวแทนเครือข่ายเชิงประเด็น ได้แก่ กลุ่มน้ำสวัสดิการ บ้านมั่นคงเมือง-ชนบท สื่อ สตรี ป่าชุมชน บัณฑิตคืนถิ่น ฯลฯ เพื่อขับเคลื่อนตำบลจัดการตนเอง จำนวน 12 คน
- * ตัวแทนภาคประชาสังคม เช่น ศูนย์คุ้มครองสิทธิผู้บริโภคในกิจการโทรคมนาคม (ศบท.) กลุ่มรักษ์เชียงของ/ลุ่มน้ำอิงตอนปลายชายฝั่งโขง มูลนิธิพัฒนาชุมชนในเขตภูเขา (พชภ.) และกป.อพช.ภาคเหนือ จำนวน 10 คน

นอกจากตัวแทนแต่ละภาคส่วนที่กล่าวมาข้างต้น ยังมีหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานพัฒนาอื่นๆ เช่น พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเชียงราย สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงราย สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด มูลนิธิพัฒนาพื้นที่สูง (พช.ถ.) สมาคมพัฒนาสิ่งแวดล้อม มูลนิธิกระจกเงา สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) สำนักงานปฏิรูป (สปร.) สภาพัฒนาการเมือง และสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) เป็นต้น

พลังเล็กๆ...ค่อยๆ ร้อย ค่อยๆ สาน จนเป็นจิ๊กซอว์ผืนใหญ่

จังหวัดเชียงราย เป็นจังหวัดที่มีทุนด้านงานพัฒนาสูง สังเกตได้จากภาคีพัฒนาที่จับมือกันทำงานอย่างเหนียวแน่น โดยกลไกสำคัญที่ทำให้เกิดการเชื่อมโยงกันอย่างเห็นได้ชัดคือ การจัดตั้ง “เครือข่ายสภาองค์กรชุมชนจังหวัดเชียงราย” ขึ้น เนื่องจากเครือข่ายสภาองค์กรชุมชนฯ มีกระบวนการทำงานที่เชื่อมโยงทุกภาคส่วน และมีเป้าหมายสำคัญในการแก้ไขปัญหาของคนในชุมชนตามสภาพปัญหาและวิถีชุมชน มีการวิเคราะห์ความจำเป็นของการพัฒนาในแต่ละเรื่อง ยึดความต้องการของคนในชุมชนเป็นหลัก จนเกิดรูปธรรมความสำเร็จในหลายๆ ด้าน เช่น เกิดแผนพัฒนาระดับท้องถิ่นและการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชน เกิดการพัฒนาแผนและเชื่อมโยงไปสู่ระดับนโยบาย โดยเฉพาะนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการลุ่มน้ำ เกิดการกำหนดยุทธศาสตร์และแผนพัฒนาระดับจังหวัดอย่างมีส่วนร่วม เกิดพื้นที่รูปธรรมในการแก้ไขปัญหาตามนโยบายภาครัฐ เป็นต้น

ผลการขับเคลื่อนประเด็นงานพัฒนาต่างๆ ปี 2554

- การสนับสนุนชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง 35 ตำบล
- สภาองค์กรชุมชนตำบล 23 สภา
- แผนแม่บทชุมชน 5 ตำบล
- การแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยของคนจน 10 โครงการ
- การแก้ไขปัญหาที่ดินที่ทำกิน 63 หมู่บ้าน 12 ตำบล 11 อำเภอ
- การส่งเสริมสวัสดิการชุมชน 56 ตำบล
- การพัฒนาองค์กรการเงินและทุนชุมชน 9 ตำบล
- สินเชื่อเพื่อการพัฒนา 22 เครือข่าย
- การแก้ไขปัญหาหนี้สินเกษตรกร 18 อำเภอ 2,800 องค์กร
- แรงงานนอกระบบ 9 ตำบล
- สิทธิมนุษยชน(ชนเผ่า) 13 ชนเผ่า 18 อำเภอ
- การจัดการลุ่มน้ำ /ป่าชุมชน 4 เครือข่ายลุ่มน้ำ

ความสำเร็จแต่ละด้าน...

สามารถสานต่อเป็นความสำเร็จที่ยิ่งใหญ่ได้

ร้อยเรียง...ถักทอ เรียนรู้สู่ >>ความสำเร็จ

กระบวนการทำงานเพื่อเชื่อมโยงประเด็นงานพัฒนาและภาคี มีหลากหลายรูปแบบ เรียกได้ว่าใช้กลยุทธ์ทุกท่วงท่ากระปี่ กว่าจะมาเป็นรูปธรรมความสำเร็จจนถึงทุกวันนี้ ยกตัวอย่างเช่น

การสนับสนุนการพัฒนาขบวนระดับตำบล

สนับสนุนการรวบรวม-ศึกษาการติดตามและพัฒนาแผนระดับท้องถิ่น รวมถึงการสนับสนุนการจัดตั้งทีมเลขา การประสานงานของสภาองค์กรชุมชนความร่วมมือกลไกพัฒนาท้องถิ่น (ศอ.ชต.) – สภาวัฒนธรรม- คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน ฯลฯและเครือข่ายลุ่มน้ำ อีกทั้งการพัฒนาความรู้ของแกนนำระดับพื้นที่ การฝึกอบรมประเมินตรวจสอบตัวเอง และจัดเวทีประเมินผลแบบมีส่วนร่วม จำนวน 11 สภาองค์กรชุมชน ประกอบด้วย สภาองค์กรชุมชน ต.แม่เจดีย์ใหม่ สภาองค์กรชุมชน ต.สันสลี สภาองค์กรชุมชน ต.เวียงกาหลง สภาองค์กรชุมชน ต.ท่าก้อ สภาองค์กรชุมชน เทศบาลนครเชียงราย สภาองค์กรชุมชน ต.ปอ สภาองค์กรชุมชน ต.ดงมหาวัน สภาองค์กรชุมชน ต.ดอนศิลา สภาองค์กรชุมชน ต.แม่กรณ์ สภาองค์กรชุมชน ต.บ้านโป่ง และสภาองค์กรชุมชน ต.ตับเต่า

การสนับสนุนการเชื่อมโยงและพัฒนาแผน-นโยบาย

มีการประสานงานความร่วมมือ ภาคี ภาครัฐและเอกชนในการสนับสนุนการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน และการศึกษา-ติดตามการพัฒนาท้องถิ่น ที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน อีกทั้งการจัดตั้งกลไกลุ่มน้ำ การพัฒนาศักยภาพแกนนำระดับลุ่มน้ำ เกี่ยวกับนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และการจัดเวทีสมัชชาองค์กรชุมชนระดับลุ่มน้ำร่วมกับภาคี / หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน 3 พื้นที่ลุ่มน้ำ ประกอบด้วย

เครือข่ายลุ่มน้ำลาว ดำเนินการการเชื่อมโยงและพัฒนาแผน-นโยบาย การประสานงานความร่วมมือภาคี ภาครัฐและเอกชนในการสนับสนุนการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน การศึกษา-ติดตามการพัฒนาท้องถิ่น ที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน การจัดตั้งกลไกลุ่มน้ำ การพัฒนาศักยภาพแกนนำระดับลุ่มน้ำ เกี่ยวกับนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง การจัดเวทีสมัชชาองค์กรชุมชนระดับลุ่มน้ำร่วมกับภาคี/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้ส่งผลให้เกิดการเชื่อมโยงการดำเนินงานระหว่างภาคีระดับลุ่มน้ำ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเกิดกลไกในการติดตามและพัฒนากรณีผลกระทบที่เกิดกับประชาชน

เครือข่ายลุ่มน้ำอิงตอนปลาย ชายฝั่งโขง ได้ดำเนินการเชื่อมโยงและพัฒนาแผน-นโยบาย การประสานงานความร่วมมือ ภาคี ภาคีรัฐ และเอกชนในการสนับสนุนการแก้ไขปัญหา ร่วมกัน การศึกษา-ติดตามการพัฒนาท้องถิ่น ที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน การจัดตั้งกลไกลุ่มน้ำ การพัฒนาศักยภาพ แกนนำระดับลุ่มน้ำ เกี่ยวกับนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง การจัดเวทีสมัชชาองค์กรชุมชนระดับลุ่มน้ำ ร่วมกับภาคี/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่งผลให้เกิดการเชื่อมโยงการดำเนินงานระหว่างภาคีระดับลุ่มน้ำ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเกิดกลไกในการติดตามและพัฒนากรณีผลกระทบที่เกิดกับประชาชน

สภาองค์กรชุมชนลุ่มน้ำกก ได้ดำเนินการจัดเวทีวิเคราะห์การเข้ามาดำเนินงานของหน่วยงาน/สถาบันการศึกษา ที่จะเข้ามาวิจัยงานในพื้นที่ว่าเป็นผลดีผลเสียอย่างไร การปลูกไม้โครงสร้าง (ปลูกแล้วโตเร็ว) เพื่อดึงการฟื้นป่า จำนวน ๒๐ ไร่ ที่บ้านหล่อโย การปลูกป่าเพิ่มเติม โดยการสนับสนุน ของ อบต. และ IUCN การส่งเสริมปลูกหญ้าแฝก ๑ ล้านกล้า รวมทั้งมูลนิธิอีก ๒ แสนกล้า จากแม่จัน-แม่สลอง ไปถึงพื้นที่จันจว้า การสร้างฝายชุมชน ๒๐๐ ฝาย การพัฒนานาขั้นบันไดบ้านหล่อโยและไร่ขั้นบันได ส่งเสริมการปลูกกาแฟดอยแม่สลอง รวมถึงทางมหาวิทยาลัยเชียงใหม่เข้ามาศึกษาวิจัยของ เรื่อง ความหลากหลายทางชีวภาพลุ่มน้ำโขง และเลือกดอยแม่สลอง เป็นพื้นที่นำร่องการวิจัยลุ่มน้ำแม่จัน-แม่สลอง เรื่องคาร์บอนเครดิต วิจัยดิน ข้อมูลประวัติศาสตร์ และการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานสำรวจพื้นที่ภายใต้แนวทางโฉนดชุมชน ในขณะที่ทางป่าไม้ และกองทัพ พยายามจะผลักดัน สทก. ให้กับชุมชน มีการถกเถียงพูดคุยวิเคราะห์กันในส่วนลุ่มน้ำแม่จัน-แม่สลอง มีประชุมกันทุกเดือน

การจัดเวทีวิเคราะห์พื้นที่ ส่งผลให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเรื่อง “โฉนดชุมชน” มากขึ้น และผู้นำเข้าใจมากขึ้น/มีการดำเนินการแล้วจำนวน ๕ หมู่บ้าน ส่วนพื้นที่ขยายอยู่ระหว่างการเก็บรวบรวม ข้อมูลที่ดิน/นายก อบต. พร้อมทั้งจะเซ็นรับรองเรื่องโฉนดชุมชนให้ได้ เกิดการเชื่อมโยงกลุ่มเหมืองฝาย ลุ่มน้ำพื้นที่ต้นน้ำและปลายน้ำ จากวิถีชีวิตแตกต่างกัน โดยการทำผ้าป่าข้าวสารในป่าต้นน้ำ เพื่อป่าอนุรักษ์ป่าต้นน้ำ เกิดการเรียนรู้การใช้ทรัพยากรและประโยชน์จากป่า เช่น หน่อไม้ ดักแด่ ผลไม้ กลุ่มผู้สูงอายุได้มีการรวบรวมพันธุ์ข้าวจำนวน ๓๒ พันธุ์ และเกิดการสูญหายไปเป็นจำนวนมากและได้รับการคัดเลือกพื้นที่ลุ่มน้ำอยู่ระดับ 2T

การพัฒนาขบวนระดับจังหวัด/ ประสานภาคี / ติดตามประเมินผล

การกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาแผนองค์กรชุมชน/แผนท้องถิ่นและแผนจังหวัดอย่างมีส่วนร่วม

การจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

มีการรวบรวมข้อมูลพื้นฐานชุมชนในการจัดการ ป่า ดิน น้ำ เช่น เขตอนุรักษ์พันธุ์ปลา ป่าชุมชน การจัดการที่ดิน ระบบเหมืองฝาย ภูมิปัญญาชุมชนในการจัดการทรัพยากร ข้อมูลประวัติศาสตร์ ภูมินิเวศน์ ภูมิวัฒนธรรม ลุ่มน้ำย่อย การผลักดันการกำหนดนโยบาย ระดับท้องถิ่น และลุ่มน้ำ ในการจัดการทรัพยากร ธรรมชาติโดยชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชนลุ่มน้ำ เพื่อลดข้อขัดแย้งในการดำเนินโครงการพัฒนา ต่างๆ ในลุ่มน้ำที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน เพิ่มความมั่นคงทางอาหารของท้องถิ่นและพัฒนาแผนการจัดการ ทรัพยากร โดยองค์กรชุมชน ประชาชน จากปฏิบัติการท้องถิ่น

การแก้ไขปัญหาที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย

จัดให้เกิดการแลกเปลี่ยนสถานการณ์และความคืบหน้าแต่ละพื้นที่ การวิเคราะห์ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการจัดให้มีโฉนดชุมชน/การเสนอแนะ และการจัดตั้งศูนย์กฎหมาย ภาคประชาชน ผลการขับเคลื่อนงานพัฒนาของขบวนการองค์กรชุมชน จ.เชียงราย คือ

- * เกิดการประสานและสนับสนุนการสร้างเสริมความเข้มแข็งองค์กรชุมชน/ความเข้าใจเป้าหมายแนวทางการบริหารจัดการที่ดินโดยชุมชน ทำให้ได้พื้นที่การดำเนินงาน 9 หมู่บ้าน 9 อำเภอ และเกิดการเชื่อมโยงการดำเนินงานที่ดินภายในจังหวัด
- * เกิดการประสานความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนตำบล (อบต. / สภาองค์กรชุมชน) ทำให้สมาชิกในชุมชนเข้าใจและให้การสนับสนุนสู่พื้นที่ 8 ตำบล ประกอบด้วย ตำบลดอนศิลา ตำบลปอ ตำบลดับเต่า ตำบลแม่กรณ์ ตำบลแม่ยาว ตำบลริมโขง ตำบลป่าตึง ตำบลแม่สลอนนอก ตำบลยางฮอม
- * เกิดการประสานความร่วมมือกับราชการในระดับอำเภอและจังหวัด เช่น เครือข่ายปฏิรูปที่ดินแห่งประเทศไทย , สหัชชาองค์กรชุมชนแห่งประเทศไทย, เครือข่ายสภาองค์กรชุมชนจังหวัด , สภาพัฒนาการเมือง , ชมรมนายก อบต., กองทุนฟื้นฟูเกษตรกร , กลุ่มรักษ์เชียงของ, สมาคมพัฒนาประชาชนบนพื้นที่สูง(UHDP) , มูลนิธิพัฒนาชุมชนและเขตภูเขา , มูลนิธิกระจกเงา ซึ่งมีพื้นที่การประสานงานในพื้นที่ตำบลดอนศิลา ปอ ดับเต่า ป่าตึง และแม่สลอนนอก
- * เกิดเครือข่ายความรู้ ความเข้าใจ และร่วมผลักดันกฎหมายและนโยบายในระดับหนึ่ง
- * เกิดเครือข่ายองค์กรชุมชนด้านที่ดินระดับจังหวัดและภาค
- * เกิดการเรียนรู้กระบวนการดำเนินงานเรื่องศูนย์เรียนรู้ประเด็นในที่ดินเพื่อร่วมกันแลกเปลี่ยนและหาแนวทางการทำงานร่วมกัน
- * เกิดแผนการดำเนินงานร่วมระดับจังหวัด

ยังมีรูปธรรมความสำเร็จที่เกิดจากความร่วมมือร่วมแรงกันของคนทั้งจังหวัดอื่นๆ เช่น เกิดการเสริมศักยภาพการติดตามประเมินผลแบบมีส่วนร่วม โดยดำเนินการพัฒนาด้านการจัดระบบฐานข้อมูล ระบบเอกสาร ระบบคอมพิวเตอร์การเชื่อมประสานข้อมูล และการสร้างองค์ความรู้ ซึ่งได้ส่งผลให้เกิดระบบฐานข้อมูลในการทำงาน ขบวนการจังหวัด ทั้งระบบเอกสาร ระบบคอมพิวเตอร์ และเกิดการเชื่อมประสานข้อมูล องค์ความรู้ และการทำงานระหว่างภาคี เกิดการวิเคราะห์ปัญหาชุมชน ร่วมกันของเครือข่ายสภาองค์กรชุมชน เพื่อนำไปสู่การจัดทำแผน และการติดตามประเมินผลทั้งระดับจังหวัดและระดับตำบล เช่น ต.เวียงกาหลง ต.ดอนศิลา

ก้าวอย่าง ... อย่างตั้งใจ

๑. พัฒนาระบบข้อมูล และสื่อประชาสัมพันธ์โดยขบวนการองค์กรชุมชนท้องถิ่น
๒. พัฒนาพื้นที่รูปธรรมตำบลจัดการตัวเองโดยชุมชนท้องถิ่น
๓. ส่งเสริมกิจการสภาองค์กรชุมชน พัฒนาคุณภาพสภาองค์กรชุมชน รวมถึงการรับรองสถานภาพองค์กรชุมชน
๔. ประสาน และเชื่อมโยงภาคีพัฒนาในการหนุนเสริมขบวนการสภาองค์กรชุมชน และภาคี สู่ “จังหวัดจัดการตนเอง”
๕. พัฒนากลไกการติดตาม หนุนเสริมขบวนการองค์กรชุมชนแบบมีส่วนร่วม
๖. ผลักดันแผนพัฒนาของขบวนการองค์กรชุมชนสู่นโยบาย และติดตามนโยบายสาธารณะที่ส่งผลกระทบและเป็นประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น

ตำบลป่าตึง ความสำเร็จเล็กๆ ... ที่จะพาไปสู่เรื่องใหญ่ๆ

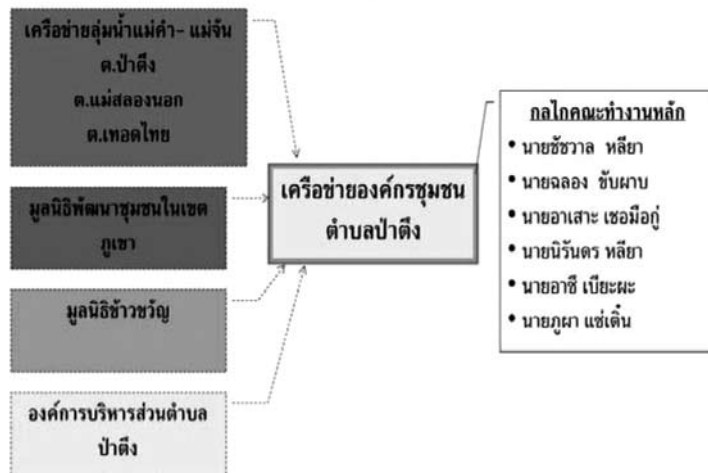
ตำบลป่าตึง เป็นตำบลหนึ่งในอำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย เป็นพื้นที่อยู่ในป่าสงวนแห่งชาติ ดอยบ่อ/ป่าสงวนแห่งชาติแม่จัน-แม่คำ ลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่ของตำบลป่าตึงเป็นภูเขา ทางทิศ ตะวันออกเป็นที่ราบ ทางทิศเหนือและทิศใต้มีภูเขาตั้งอยู่ทั้ง ๒ ด้าน มีที่ราบลุ่มระหว่างกลาง และมี แม่น้ำสายสำคัญคือ แม่น้ำจัน ตำบลป่าตึงถือเป็นเขตพื้นที่ที่มีความสำคัญทางภูมิศาสตร์ของอำเภอแม่จัน เพราะเป็นแหล่งต้นกำเนิดของแม่น้ำจัน และเป็นช่วงที่แม่น้ำจันไหลผ่านยาวที่สุด คือ ๔๐ กิโลเมตร (แม่น้ำจันมีความยาวโดยเฉลี่ย ๗๐ กิโลเมตร)

ตำบลป่าตึงมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ประกอบด้วย กลุ่มชาติพันธุ์หลักทั้งหมด ๘ กลุ่ม คือ ลาหู่, อาข่า, ลีซู, เมี่ยน, จีนฮ่อ, ลัวะ, ไทยใหญ่ และคนเมือง (คนพื้นราบ) มีจำนวนประชากร ทั้งสิ้น ๒๒,๗๔๑ คน จำนวนครัวเรือน ๕,๘๖๓ ครัวเรือน ส่วนใหญ่คนในชุมชนประสบปัญหาที่ดินทำกิน เนื่องจากที่ดินทำกินของชาวบ้านอยู่ในพื้นที่เตรียมประกาศอุทยานแห่งชาติลำน้กก อยู่ในพื้นที่ทหาร ๑๕,๐๐๐ ไร่ ชุมชนดั้งเดิมถูกประกาศเขตป่าสงวนแห่งชาติฯ ทับที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยขาดเอกสารสิทธิ์ ที่ดิน ขาดความมั่นคงในการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิต เกิดการหวาดระแวงต่อเจ้าหน้าที่ในการ ใช้อำนาจคุกคาม จับกุม ขาดโอกาสการเข้าถึงนโยบายของรัฐ เช่น ประกันรายได้ การใช้สารพิษเคมี ทางเกษตร ปัญหาน้ำท่วม น้ำแล้งซ้ำซาก ภัยพิบัติดินพังทลายและสิทธิสถานะบุคคล

เป้าหมายหลักของการพัฒนาชุมชนไปสู่การจัดการตนเองด้านทรัพยากร

ความเป็นระบบในการบริหารจัดการป่าชุมชนของชุมชน ทั้ง ๑๖ หมู่บ้าน การพัฒนาระบบป่าชุมชนใน พื้นที่ต้นน้ำ และการแก้ไขปัญหาที่ดินโดยชุมชนท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วม พร้อมกับการพัฒนาระบบการผลิต โดย การอนุรักษ์พันธุ์พืชพื้นเมือง

กลไกการขับเคลื่อนตำบลป่าตึง

การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น มีการสร้างความร่วมมือจากหลายภาคส่วน เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลป่าตึง โครงการ พมพ. (หน่วยงาน ทหาร) สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม สำนักจัดการป่าไม้ที่จังหวัดเชียงราย สถานีพัฒนาที่ดินจังหวัดเชียงราย หน่วยอนุรักษ์และจัดการต้นน้ำแม่จัน สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน คปท. และมูลนิธิพัฒนาชุมชนและเขตภูเขา โดยมีกระบวนการในการแก้ไขปัญหา ดังนี้

1. การสร้างความเข้าใจ การเสนอความคิดเห็น การเห็นปัญหาร่วม และแนวทางการแก้ไขปัญหาหารือ ชุมชนลุกขึ้นมาจัดการตนเอง
2. จัดทำข้อมูลประเภทที่ดิน ขอบเขตที่ดินพื้นที่เกษตร พื้นที่อยู่อาศัย การใช้ประโยชน์ในพื้นที่ กันเขตแนวทาง เป็นการแสดงให้เห็นพื้นที่และตัวตน การอยู่อาศัยของชุมชน
3. การจัดทำแผนที่ดิน แผนที่รายแปลง ระบบ GIS GPS การทำแผนที่มือ ควรเป็นกระบวนการทำงานเพื่อให้เกิดมีส่วนร่วมของคนในหมู่บ้าน ตำบล หน่วยงานรัฐท้องถิ่น หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
4. การจัดเก็บข้อมูล เพื่อให้เป็นศูนย์กลางของข้อมูล เป็นการยกระดับเชิงวิชาการของขบวนองค์กรชุมชนเพื่อให้ข้อมูลของชุมชนเป็นที่ยอมรับและน่าเชื่อถือ
5. การจัดทำประวัติศาสตร์ชุมชน การออกกฎระเบียบ การอนุญาตให้ใช้พื้นที่
6. การวางแผนการให้ได้ว่าซึ่งที่ดิน การพิสูจน์สิทธิ การออกเอกสารสิทธิ์ การจัดหาที่ดิน
7. การทำงานร่วมกับหน่วยงานของรัฐ
 - ประสานให้ได้มาซึ่งข้อมูล
 - การสร้างกลไกการทำงานร่วม เพื่อให้เกิดกระบวนการทำงานร่วมกัน ระดับตำบล อำเภอ จังหวัด รัฐกลาง
 - การเชื่อมโยงเพื่อให้เกิดการประสานงานกับหน่วยงานเจ้าของที่ดิน
 - การเชื่อมโยงเพื่อให้เกิดการประสานงานในระดับนโยบาย ระดับจังหวัด และนโยบายกลาง
8. การจัดแผนดำเนินการ กิจกรรมการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง
9. การเชิงวิชาการ เพื่อศึกษาผลกระทบด้านสังคม วิถีวัฒนธรรม การขยายตัวข้อความเจริญในอนาคต การทำงานจัดทำข้อมูลที่มีการรองรับด้านวิชาการ มีมาตรฐานเชิงวิชาการ
10. การสร้างพื้นที่รูปธรรม เพื่อให้เกิดรูปธรรมการแก้ไขปัญหา ขยายพื้นที่เรียนรู้เพื่อขยายผลการดำเนินงาน
11. การจัดตั้งเครือข่ายองค์กรชุมชน เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงในการแก้ไขปัญหาหารือ การจัดทีมทำงานวางบทบาทหน้าที่ของทีมงานในพื้นที่
12. การพัฒนาศักยภาพ บุคลากร เพื่อให้เกิดความรู้ และสามารถจัดทำงานเชิงเทคนิคได้ ความรู้ด้านกฎหมาย
13. การวางแผนกฎระเบียบ กติกาการอยู่ร่วมกัน กฎระเบียบการรักษาที่ดิน
14. การจัดทำกองทุนเพื่อพัฒนาชุมชน กองทุนพัฒนาที่ดิน
15. การออกข้อบัญญัติท้องถิ่น การออกสิทธิโดยขบวนการชุมชน รับรองการสิทธิการใช้ที่ดินเพื่อจัดทำเป็นพื้นที่สำหรับอยู่อาศัย และทำกิน (เช่น โฉนดช้างดำ โฉนดชุมชน หนังสือสำคัญรับรองสิทธิชุมชน (นสข.))

แนวทางขับเคลื่อนต่อ...>>สู่ความสำเร็จ

- * สร้างความเข้าใจและจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบลป่าตึง
- * พัฒนาระบบป่าชุมชนและการจัดการน้ำร่วมกัน 16 หมู่บ้าน
- * การแก้ไขปัญหาที่ดินโดยองค์กรชุมชนท้องถิ่น
- * พัฒนาระบบการผลิตในรูปแบบเกษตรกรรมยั่งยืนและอนุรักษ์ พันธุ์พืชพื้นเมือง
- * พัฒนาระบบข้อมูลชุมชนสู่การแก้ไขปัญหาทุกเรื่อง เช่น สถานะบุคคล ที่ดิน ป่า น้ำ เกษตรกรรมยั่งยืน

นอกจากการแก้ไขปัญหาที่ดินทำกิน ชาวตำบลป่าตึงยังมีกิจกรรมงานพัฒนาด้านอื่นๆ เช่น แผนแม่บทชุมชน สภาองค์กรชุมชน การจัดการแก้ไขปัญหาเรื่องสัญชาติ การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน และการแก้ปัญหานี้สิน เป็นต้น โดยใช้รูปแบบการพัฒนา ดังนี้

๑. การจัดผังพัฒนาตำบล จัดผังที่ดิน ปรับพื้นที่เพื่อการเกษตร เป็นเกษตรพื้นที่พื้นที่ท้องถื่นมิใช่ปลูกพืชเศรษฐกิจ จัดโซนในการพัฒนาและการจัดสรรการจัดประโยชน์ในพื้นที่
๒. การอนุรักษ์พืชพื้นเมือง การส่งเสริมการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์
๓. พื้นที่การค้าขาย พืชพันธุ์ร่วมกัน การสนับสนุนด้านอาชีพ
๔. การจัดสรรพื้นที่เลี้ยงสัตว์ การเพาะเลี้ยง
๕. การจัดปรับพื้นที่น้ำ การวางระบบการจัดการน้ำ การสร้างแหล่งน้ำชุมชน
๖. การจัดสรร และฟื้นฟูทรัพยากรในพื้นที่ และบริเวณพื้นที่ใกล้เคียง การร่วมอนุรักษ์ป่า
๗. การพัฒนาพื้นที่ ตามวิถี และวัฒนธรรมเฉพาะ
๘. พัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้วิถีวัฒนธรรม หรือการเรียนรู้วิถีการแก้ไขปัญหา การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว ■

ปทุมธานีกับทิศทางสู่จังหวัดจัดการตนเอง

โดย ปริญญา สุวรรณโณ

๑. องค์กรชุมชน กับ การจัดการตนเอง

ขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดปทุมธานี ได้มีการขับเคลื่อนงานในการฟื้นฟูชุมชนท้องถิ่นของตนเอง ในด้านวิถีวัฒนธรรมชุมชนพลิกฟื้น ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนท้องถิ่น มีการช่วยเหลือเอื้ออาทรต่อกัน มีความรักสามัคคี มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของตนเอง พลิกฟื้นทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม พลิกฟื้นความคิด ภูมิปัญญาท้องถิ่นภูมิปัญญาไทย พลิกฟื้นพัฒนาร่วมแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยของคนในเมือง สวัสดิการชุมชน คนเมืองปทุมธานี

จากการดำเนินงานของขบวนองค์กรชุมชนที่ผ่านมา ก่อให้เกิดการดำเนินงานที่หลากหลาย โดยมีหน่วยงานภาคีพัฒนาทุกภาคส่วน หนุนเสริมการทำงานของขบวนองค์กรชุมชน เหมาะสม และสอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรม สภาพพื้นที่ ความรู้ความเข้าใจในแนวทางการทำงาน ทิศทาง เป้าหมาย ร่วมกำหนดแผนงาน กิจกรรม และหนุนเสริมองค์กรชุมชน จนเกิดเป็นรูปธรรมในพื้นที่ทั้งด้านการบริหารจัดการ กลไกในการทำงานทุกระดับ การฟื้นฟู การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เกษตรกรรมยั่งยืน การจัดสวัสดิการชุมชนท้องถิ่น การแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยของชุมชนในเมือง องค์กรการเงินและกองทุนชุมชน เศรษฐกิจชุมชน โดยใช้ข้อมูลแผนชุมชน งานรับรองสถานภาพ และสภาองค์กรชุมชนเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนงาน จนเกิดพื้นที่สำเร็จ เป็นรูปธรรม เป็นแหล่งเรียนรู้ เป็นต้นแบบที่สามารถขยายผลไปสู่พื้นที่อื่นๆ ได้

แต่เนื่องด้วยสภาพพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดปทุมธานี เป็นลักษณะกึ่งเมืองกึ่งชนบท วิถีความเป็นอยู่แตกต่างกัน ยังมีองค์กรชุมชนอีกจำนวนมาก หรือ ยังมีพื้นที่ชุมชน ตำบลที่อยากจะมีการขับเคลื่อนงานร่วมพัฒนาร่วมพื้นที่ฟู ซึ่งยังรอรับการสนับสนุนหนุนเสริมจากหน่วยงานต่างๆ ภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการฟื้นฟูชุมชนท้องถิ่นที่เหมาะสม และขยายผลไปยังพื้นที่เทศบาล ตำบลอื่นๆ ที่ใกล้เคียงให้เกิดการยกระดับและเห็นการพัฒนา เกิดเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน และยั่งยืน รวมไปถึงพื้นที่ที่เป็นรูปธรรม และขยายผลใหม่สามารถเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ศึกษางานได้

จากส่วนที่กล่าวมาในข้างต้น การดำเนินการก็ยังคงจำเป็นอย่างยิ่งที่ทางขบวนองค์กรชุมชนของจังหวัดปทุมธานีควรจะได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมเรื่องของการฟื้นฟูชุมชนท้องถิ่นให้เกิดเป็นยุทธศาสตร์ การดำเนินงานต่างๆ เกิดการทำงานในเชิงประเด็นให้เห็นเป็นรูปธรรม เกิดพื้นที่ที่เป็นศูนย์การเรียนรู้ในด้านการพัฒนา รวมไปถึงเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ชุมชนในท้องถิ่นจังหวัดปทุมธานีในทุกๆ ด้าน ในการนี้คณะทำงานจังหวัดปทุมธานีได้ตระหนักในปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น และได้ร่วมกันฟื้นฟูชุมชนท้องถิ่นภายใต้ศักยภาพของพื้นที่ ซึ่งจากประสบการณ์ จากกระบวนการเรียนรู้ ผ่านการทำงานสามารถจัดขบวนคนกลไกเคลื่อนงานในลักษณะการฟื้นฟูสิ่งที่ดิ่งงามในชุมชนท้องถิ่นได้หลายประเด็น แต่ละประเด็นงานที่มีความคิดจากสรุปผลการดำเนินงาน และเคลื่อนไปสู่การเชื่อมโยงยุทธศาสตร์จังหวัด

๒. เป้าหมาย ยุทธศาสตร์ แนวทางสำคัญสู่การจัดการตนเอง

ขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดปทุมธานี มีเป้าหมาย ยุทธศาสตร์ ทิศทางสำคัญสู่การจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น คือ

เป้าหมายสำคัญ

“ร่วม ปฏิรูปประเทศไทย ใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง สภาองค์กรชุมชนเป็นเครื่องมือ
สู่จัดการตนเองขององค์กรชุมชนอย่างยั่งยืน”

ยุทธศาสตร์สำคัญ

“ส่งเสริมการบูรณาการกองทุนชุมชน
เพื่อการพัฒนาและแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืน”

ทิศทางสำคัญสู่การจัดการตนเอง

- ๑) ใช้ขบวนงานพัฒนาทุกประเด็นเป็นเครื่องมือในการวางแผนพัฒนาองค์กรชุมชนในตำบล และใช้สภาองค์กรชุมชนเป็นแกนกลางในการเชื่อมโยงและพัฒนาตามแผนงานของขบวนองค์กรชุมชนในตำบล/เมือง
- ๒) บูรณาการและเชื่อมโยงกองทุนต่างๆ ที่มีอยู่ในพื้นที่ (ตำบล/เทศบาล) เกิดทุนชุมชนมีพลังในการแก้ไขปัญหาต่างๆ และพัฒนาไปสู่สถาบันการเงินตำบล
- ๓) พัฒนาระบบข้อมูลในเชิงพื้นที่และเชิงประเด็น (ศูนย์ข้อมูลท้องถิ่น) เพื่อสนับสนุนการทำงาน รวมทั้งเชื่อมโยงฐานข้อมูลชุมชนกับฐานข้อมูลท้องถิ่น
- ๔) พัฒนาระบบการติดตามประเมินผลแบบมีส่วนร่วม ของขบวนองค์กรชุมชนในทุกระดับ
- ๕) ส่งเสริมการสร้างพื้นที่เรียนรู้ที่เป็นรูปธรรม ในการขยายผล
- ๖) เชื่อมโยงการทำงานและแผนยุทธศาสตร์กับหน่วยงานท้องถิ่นและภาคี
- ๗) ส่งเสริมการพัฒนาระบบการบริหารจัดการองค์กรที่ดี ทุกระดับ

ประเด็นร่วม ๕ ประเด็น ได้แก่

- ๑) การบูรณาการทุนชุมชน/การแก้ไขปัญหาหนี้สิน
- ๒) ด้านการจัดการที่อยู่อาศัยที่ดินทำกินชนบท
- ๓) ป้องกันรักษาพื้นที่ภาคเกษตรกรรม
- ๔) ปัญหาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- ๕) การพัฒนาเยาวชน

ด้านวิถีชุมชน

- ด้านพึงตนเอง

- ด้านการบริหารจัดการ (องค์กร)

- มีแผนยุทธศาสตร์ชบวนองค์กรชุมชนระดับตำบล เทศบาล ในการแก้ไขปัญหาของตนเอง
- องค์กรชุมชนมีระบบบริหารจัดการตนเองที่ดี มีธรรมาภิบาล ฟังพาดตนเองได้
- ประชาธิปไตยชุมชนแบบวิถีปฏิบัติของชุมชน

ด้านกลไกการขับเคลื่อนองค์กร

- มีสภาองค์กรชุมชนเป็นกลไกเชื่อมประสานขบวนองค์กรชุมชนในการแก้ไขปัญหาของชุมชนร่วมกับท้องถิ่นแบบคู่ขนาน
- สร้างกลไกความร่วมมือแบบส่วนร่วมภาคีหลายฝ่าย ขบวนองค์กรชุมชน ท้องถิ่น ท้องที่
- มีแผนนำ เพื่อการเปลี่ยนแปลง และการมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น

๓. รูปธรรมการจัดการตนเองขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดปทุมธานี

[illegible]

๔. ภาพการจัดการตนเองที่โดดเด่นของเมืองปทุมธานี

ปทุมธานี อเจนด้า ๒๐๑๐ (Pathum Thani Agenda 2010) หรือ ประเด็นการแก้ไขปัญหาคมนเมืองและคนเร่ร่อน ที่เกิดจากการริเริ่มของนายปรีชา บุตรศรี ผู้ตรวจราชการกระทรวงมหาดไทย อดีตผู้ว่าราชการจังหวัดปทุมธานี ที่มองว่าปัญหาที่อยู่อาศัยของคนจนในชุมชนเมือง เป็นปัญหาใหญ่ของจังหวัดปทุมธานี โดยทางจังหวัดให้ความสำคัญกับเรื่องนี้ เพราะมั่นใจในแนวทางการแก้ไขปัญหที่อยู่อาศัยของคนจนในชุมชนเมือง ตามโครงการบ้านมั่นคง จะเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหที่สามารถตอบสนองความต้องการของชาวชุมชนได้ อย่างไรก็ตามยังมีอีกหลายปัจจัย เช่น เรื่องระบบสาธารณูปโภค พื้นฐานในชุมชน ไฟฟ้า ประปา ถนน ท่อระบายน้ำ ที่ยังต้องการการสนับสนุนส่งเสริมจากหน่วยงานอื่นๆ ซึ่งจังหวัดปทุมธานี ยินดีให้การสนับสนุนทั้งในเรื่องนโยบายและงบประมาณ

ภาพรวมของการแก้ไขปัญหที่อยู่อาศัยของคนจนในชุมชนเมืองตามโครงการบ้านมั่นคงในเขตพื้นที่จังหวัดปทุมธานี เครือข่ายที่อยู่อาศัยจังหวัดปทุมธานี ได้สำรวจข้อมูลผู้เดือดร้อนแล้วใน ๒๖ เมือง มีเมืองที่มีการอนุมัติโครงการบ้านมั่นคง ๘ ตำบล/เทศบาล จำนวน ๖๐ โครงการ ๘๗ ชุมชน ผู้ได้รับประโยชน์ ๗,๖๖๕ ครัวเรือน งบประมาณสาธารณูปโภค ๒๔๓,๓๕๓,๒๖๗ บาท งบสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย ๕๗,๘๐๔,๔๑๒ งบสินเชื่อที่ดิน ๙๓,๙๙๕,๑๗๑ บาท และเงินอุดหนุนที่อยู่อาศัย ๑๓๐,๖๔๐,๐๐๐ บาท

สถานการณ์ตามแผนงานนี้ คือ มีคณะกรรมการขับเคลื่อนปทุมธานีอเจนด้าฯ ระดับจังหวัด และระดับอำเภอแล้ว มีการจัดระบบกลไกการทำงานในระดับชุมชน มีแผนงานบูรณาการความร่วมมือเพื่อการแก้ไขปัญหที่อยู่อาศัย การพัฒนาอาชีพยกระดับคุณภาพชีวิต การจัดการขยะ ฯลฯ ที่เป็นไปตามแผนพัฒนาภาคประชาชน บรรลุเป็นหนึ่งในแผนพัฒนาของจังหวัดปทุมธานีแล้ว

กรณีจังหวัดปทุมธานี จึงเป็นการปฏิรูปการจัดการที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยโดยชาวบ้านชุมชนท้องถิ่น ภายใต้แนวทางการขับเคลื่อน “จังหวัด อำเภอ ชุมชนท้องถิ่น จัดการที่ดินทำกินที่อยู่อาศัยด้วยตนเอง” เป็นทิศทางการพัฒนาแนวใหม่ ที่เน้นให้ชุมชนเป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนงาน มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับชุมชนท้องถิ่น ท้องที่ อำเภอ จังหวัด ภาคีพัฒนาอื่นๆ เข้าเสริมหนุนต่อยอด ซึ่งรูปธรรมจากเมืองปทุมธานี จะเป็นความท้าทายของการพัฒนาในท่ามกลางสถานการณ์การปฏิรูปประเทศไทย

๕. แนวทางความสำคัญในการเชื่อมโยงองค์กรชุมชน

แนวทางสำคัญ	เนื้อหาสำคัญ
1.การรวบรวม/วิเคราะห์ข้อมูล กลุ่มองค์กรชุมชนในพื้นที่	○ การสำรวจ รวบรวม ข้อมูลกลุ่มองค์กรในพื้นที่ ○ ใช้ข้อมูลมือสอง ข้อมูลจดทะเบียนสภาองค์กรชุมชน/องค์กรชุมชนรับรอง สถานภาพ/ข้อมูลจปฐ. ในตำบลหรือเมือง มาใช้ในการทำงานต่อ

แนวทางสำคัญ	เนื้อหาสำคัญ
	○ วิเคราะห์ข้อมูลองค์กรชุมชน / ผู้นำ ○ จัดแยกประเภทข้อมูล กลุ่มองค์กร กิจกรรมประเด็นงาน ข้อมูลผู้นำ ○ พัฒนาระบบฐานข้อมูลองค์กรชุมชน ให้มีความทันสมัย และให้เป็นปัจจุบัน ○ พัฒนา “ศูนย์ข้อมูลชุมชนท้องถิ่น” ในการจัดการข้อมูลของตนเอง ○ นำข้อมูลมาวิเคราะห์พื้นที่ตำบลเพื่อวางแผน/ทบทวนการพัฒนา
2. การจัดตั้งกลไก คณะทำงานระดับตำบล/เทศบาลร่วมระหว่างองค์กรชุมชน	○ การหาตัวแทนคนทำงาน จากพื้นที่/ประเด็นงาน/ขบวนการในพื้นที่ ○ การประชุมเพื่อจัดระบบคนกลไก แบ่งบทบาทหน้าที่การทำงาน/ทีมทำงาน ○ การกำหนดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง
3.การเชื่อมโยงขบวนการองค์กรชุมชนในพื้นที่	○ การวิเคราะห์ข้อมูล การเชื่อมโยงขบวนการองค์กรชุมชนจาก ประเด็นปัญหา ร่วมในพื้นที่ เช่น ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ที่อยู่อาศัย เป็นต้น ○ ใช้สภาองค์กรชุมชนเป็นการเชื่อมโยงองค์กรชุมชนและขยายพื้นที่แบบเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ (สภาธรรมชาติ/เครือข่าย) และเชื่อมโยงกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในตำบลให้เข้าร่วมกระบวนการพัฒนาอย่างกว้างขวาง ○ กำหนด เป้าหมาย ทิศทาง แผนการทำงานร่วมในระดับตำบล/เทศบาล/เขต โดยใช้เวทีสาธารณะ/เวทีประชาคม ในการกำหนดแนวทางการดำเนินการ ○ การประชุมเชื่อมโยงองค์กรชุมชน ใช้ประเด็นงานการพัฒนาเป็นเครื่องมือ ในการเชื่อมโยงขบวนการองค์กรชุมชนในระดับพื้นที่ปฏิบัติการ อย่างต่อเนื่อง เช่น ปัญหาที่อยู่อาศัย / สวัสดิการ / องค์กรการเงิน / สิ่งแวดล้อม ฯลฯ เพื่อนำสู่ แผนพัฒนาระดับตำบล/เทศบาล/เขต ○ การขยายพื้นที่การทำงานขององค์กรชุมชน โดยใช้พื้นที่คุณภาพที่มีรูปธรรม และตัวอย่างความสำเร็จของสภาองค์กรชุมชน เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ ○ จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ที่ต่อเนื่องและสม่ำเสมอ
4.การพัฒนาศักยภาพแกนนำ	○ การอบรมพัฒนาศักยภาพตามกลุ่มกิจกรรม/ระดับตำบล/เทศบาล/เขต เช่น กลุ่มอาชีพ กลุ่มสิ่งแวดล้อม กลุ่มองค์กรการเงิน ฯลฯ ○ การอบรมพัฒนาศักยภาพ การบริหารจัดการที่ดีขององค์กร ระบบบัญชี ระบบการเงิน ระบบข้อมูล ○ เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระดับตำบล/เทศบาล/เขต ○ การศึกษาดูงานจากภายในและภายนอก
5. การพัฒนาระดับองค์กรชุมชน	○ การรับรองสถานภาพองค์กรชุมชน ○ การจัดตั้งแจ้งสภาองค์กรชุมชน ○ การสร้างพื้นที่เรียนรู้ พื้นที่รูปธรรม ศูนย์เรียนรู้ ○ จัด even / จัดเวทีสาธารณะ เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารสู่สาธารณะ ○ ตัวชี้วัดการพัฒนาและการติดตามประเมินผล ธรรมนูญขององค์กรชุมชน ในระดับตำบล

แนวทางสำคัญ	เนื้อหาสำคัญ
6. การสรุปทบทเรียน/ ติดตามประเมินผลเพื่อ การพัฒนา	○ จัดเวทีสรุปทบทเรียน / ชุดความรู้ การประเมินผลการทำงานของพื้นที่ ปฏิบัติการ ○ การสร้างทีมติดตามประเมินผลในระดับพื้นที่ ○ จัดเวทีประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ / เวทีประชาคม ระดับตำบล / เทศบาล / เขต ในการพัฒนาติดตามหนุนเสริมเพื่อการพัฒนา
7. การเชื่อมโยงการ ทำงานกับภาคี	○ ศึกษาแผนพัฒนายุทธศาสตร์ท้องถิ่น ของอบต. เทศบาล สำนักงานเขต ○ การประสานแผนการสนับสนุนกับภาคีท้องถิ่น ○ จัดตั้งคณะทำงานร่วมกับหน่วยงานภาคีท้องถิ่น ○ วางแผนร่วม แบ่งบทบาทหน้าที่ระหว่าง พอช. ภาคี และขบวนองค์กรชุมชน
8. การพัฒนา ระบบสื่อสารและการ ประชาสัมพันธ์	○ การสื่อสารข้อมูลข่าวสารขบวนองค์กรชุมชนและประชาสัมพันธ์ จากสื่อ ชุมชนท้องถิ่นที่มีอยู่ เช่น วิทยุชุมชน แผ่นพับ หอกระจายข่าว ○ การพัฒนาสื่อชุมชน เน้นการผลิตและเผยแพร่สื่อ ชุดความรู้ นิทรรศการ ที่ เป็นรูปธรรมจากการดำเนินงานจริงในพื้นที่เพื่อให้เป็นสื่อในการขยายผล ○ การพัฒนายกระดับสื่อชุมชน ระบบเว็บไซต์ สื่อสิ่งพิมพ์ ○ การสร้างช่องทางการสื่อสารงานพัฒนาโดยภาคประชาชนเพิ่มมากขึ้น เช่น สื่อสารธารณะ สถาบันการศึกษา หน่วยงานต่าง ๆ

จังหวัดสมุทรสาครจัดการตนเอง

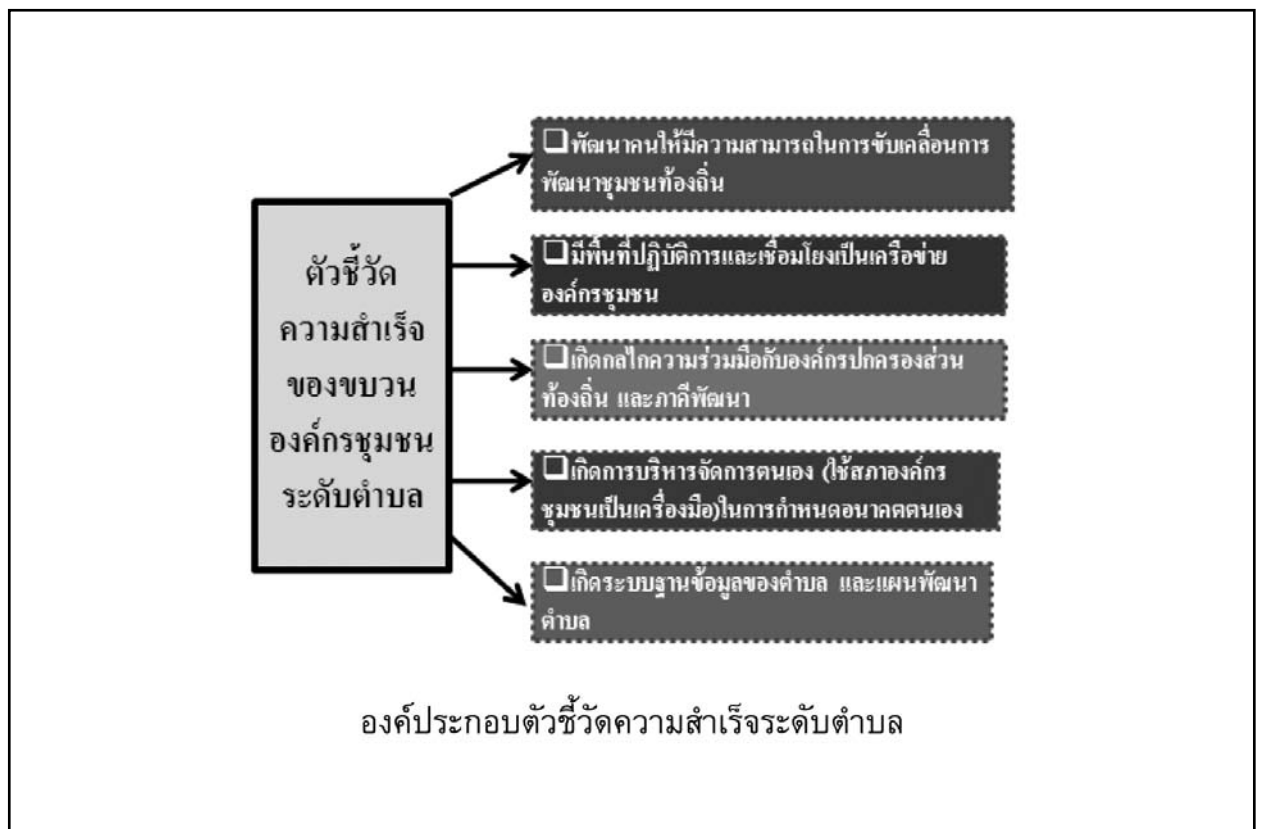
โดย วรรณภา เวนุอาธร

จังหวัดสมุทรสาคร เป็นจังหวัดที่ราบลุ่มชายฝั่งทะเล ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำท่าจีนในเขตพื้นที่ภาคกลางตอนล่างของประเทศไทย สูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ ๑-๒ เมตร มีแม่น้ำท่าจีนไหลผ่านตอนกลางจังหวัด ระยะทางยาวประมาณ ๗๐ กิโลเมตร เป็นจังหวัดปริมณฑลห่างจากกรุงเทพมหานครตามระยะทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๓๕ (ถนนพระราม ๒) ประมาณ ๓๐ กิโลเมตร มีพื้นที่ ๘๗๒.๓๔๗ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๕๔๕,๒๑๖ ไร่ มีอาณาเขตติดต่อดังนี้ ทิศเหนือติดต่อกับจังหวัดนครปฐม ทิศใต้ติดต่อกับอ่าวไทย ทิศตะวันออกติดต่อกับกรุงเทพมหานคร ทิศตะวันตกติดต่อกับจังหวัดสมุทรสงคราม และจังหวัดราชบุรี พื้นที่ตอนบนในเขตอำเภอบ้านแพ้วและอำเภอกระทุ่มแบนมีความอุดมสมบูรณ์ของดิน และมีโครงข่ายแม่น้ำลำคลองเชื่อมโยงถึงกันกระจายอยู่ทั่วพื้นที่กว่า ๑๗๐ สายจึงเหมาะที่ทำการเพาะปลูกพืชนานาชนิด และบางส่วนเป็นย่านธุรกิจอุตสาหกรรมและที่อยู่อาศัย พื้นที่ตอนล่างของจังหวัดในเขตอำเภอมืองสมุทรสาครอยู่ติดชายฝั่งทะเลยาว ๔๑.๘ กิโลเมตร จึงเหมาะที่จะประกอบอาชีพประมงทะเล เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งและทำนาเกลือ

จำนวนประชากรตามทะเบียนราษฎร (ข้อมูล ณ วันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๕๒) มีจำนวน ๔๘๔,๖๐๖ คน จำนวน ๒๒๘,๖๘๘ ครัวเรือน ประชากรวัยแรงงาน ๓๖๖,๘๙๖ คน มีประชากรแฝงที่เป็นแรงงานต่างด้าว ที่ได้รับอนุญาตทำงานในปี ๒๕๕๒ รวม ๑๖๐,๕๔๔ ราย (ข้อมูลจากสำนักงานแรงงานจังหวัด) และแรงงานเถื่อนที่ไม่ได้รับอนุญาตทำงานอีกส่วนหนึ่ง มีชุมชนแรงงานต่างด้าวขนาดใหญ่ ๓๑ ชุมชน

วางยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนเชิงลึก เน้นการเกิดพื้นที่รูปธรรมเพื่อเป็นแบบอย่างแก่พื้นที่อื่น มีการประชาสัมพันธ์เชิงรุก เพื่อเผยแพร่งานของหน่วยงานองค์กรชุมชนต่อสาธารณชนมากขึ้น มีการรวบรวมชุดองค์ความรู้และภูมิปัญญาของจังหวัด และถ่ายทอดสู่เยาวชน/สถาบันการศึกษา ซึ่งมีพื้นที่การดำเนินงานส่วนใหญ่คือ พื้นที่กองทุนสวัสดิการชุมชน งานสภาองค์กรชุมชน และพื้นที่ศูนย์การเรียนรู้ เป็นฐานในการดำเนินงานสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน

ขบวนฯ จังหวัดสมุทรสาครมีแผนงานด้านการพัฒนาความเข้มแข็งของขบวนองค์กรชุมชนระดับตำบลใน ๕ ประเด็นหลัก คือ (๑) พัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชนให้เข้มแข็ง เพื่อนำไปสู่การบูรณาการทุนชุมชน (๕ ตำบล) (๒) รับรองสถานภาพองค์กรชุมชน โดยใช้งานสภาองค์กรชุมชนเป็นเครื่องมือ (๕ ตำบล) (๓) พัฒนาสภาองค์กรชุมชนเพื่อยกระดับเป็นตำบลต้นแบบ (๔ ตำบล) (๔) ยกกระดับพื้นที่ศูนย์การเรียนรู้สู่การฟื้นฟูชุมชนท้องถิ่น (๔ ตำบล) และ (๕) การแก้ปัญหาหนี้สินของคนในตำบลคลองตัน (พัฒนาองค์กรสู่การพัฒนาคุณภาพการใช้สินเชื่อ) (๑ ตำบล) ซึ่งแต่ละประเด็นจะมีตัวชี้วัดความสำเร็จระดับตำบลกำกับอยู่ด้วย โดยในแต่ละประเด็นในการพัฒนาพื้นที่เป้าหมายตำบลต้องคำนึงถึงศักยภาพของแต่ละตำบลให้มีความสอดคล้องในการดำเนินงานด้วย

การเชื่อมโยงชุมชนฯ ระดับจังหวัดและชุมชนฯ ระดับตำบล ทำให้มีพลังการขับเคลื่อนให้เกิดการขยายผลไปสู่กว้างในระดับจังหวัดได้เป็นอย่างดี จากตัวอย่างที่มีการเริ่มต้นในตำบลคลองตัน พื้นที่กองทุนสวัสดิการชุมชน งานสภาองค์กรชุมชน และพื้นที่ศูนย์การเรียนรู้ เป็นฐานในการดำเนินงานสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนนั้น ส่งผลให้มีผลการดำเนินงานที่ดีและทำให้ผู้บริหารระดับจังหวัดเห็นความสำคัญของการขับเคลื่อนงานโดยชุมชนองค์กรชุมชน นำไปสู่การกำหนดให้มีการจัดทำเป้าหมายตัวชี้วัดระดับตำบลโดยใช้ตัวอย่างของตำบลคลองตันในปี ๒๕๕๕ ต่อไป ดังนั้น ทิศทางต่อไปในการเชื่อมโยงระดับตำบลและจังหวัดเพื่อขับเคลื่อนและขยายผลระดับจังหวัดที่ชัดเจน คือ การขยายผลการกำหนดเป้าหมายตัวชี้วัดระดับตำบลให้เต็มพื้นที่เพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดสมุทรสาคร พ.ศ. ๒๕๕๕ ที่กล่าวถึงเป้าหมายจังหวัดให้ประชาชนในจังหวัดมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีระบบนิเวศน์ได้รับการฟื้นฟู มีสภาพแวดล้อมที่ดี เป็นเมืองที่น่าอยู่อาศัย

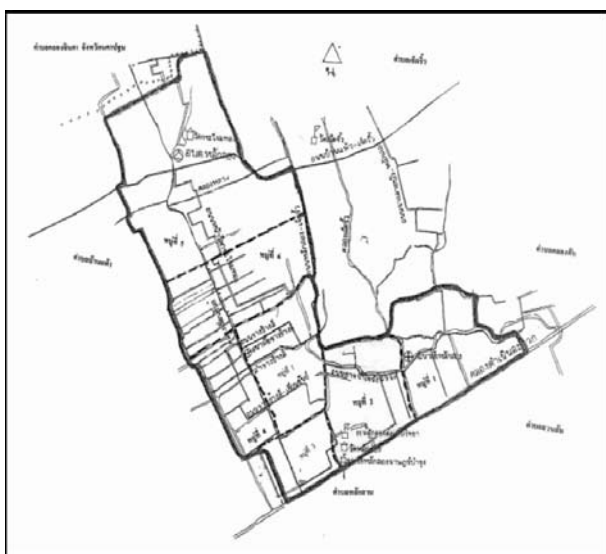
การขยายผลงานระดับตำบลสู่ระดับจังหวัดโดยการสร้างความเข้มแข็งชุมชน มีการจัดการตนเองในระดับตำบลทำให้เกิดผลลัพธ์ในวงกว้าง มีตัวอย่างการดำเนินงานให้เห็นเป็นรูปธรรม ทำให้จังหวัดสามารถนำรูปแบบการดำเนินงานมาเป็นแม่แบบของการขยายผลสู่พื้นที่อื่นๆ โดยไม่ต้องลงมือดำเนินการด้วยตนเอง และยังเป็นการปรับทิศทางการพัฒนาจังหวัดโดยสร้างความเข้มแข็งในระดับตำบลให้สามารถพึ่งตนเองได้ และลดการพึ่งพาจังหวัด ให้บริหารจัดการโดยลดภาระการพึ่งพาภาครัฐ (ส่วนกลาง) ในการสนับสนุนงบประมาณพัฒนาจังหวัดไปได้อีกทางหนึ่งด้วย ■

“ตำบลคลองตัน...จัดการตนเอง”

อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร

โดย วรรณภา เวนุอาธร

ชุมชนคลองตัน ตำบลคลองตัน อยู่ในเขตอำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร แบ่งเป็น ๕ หมู่บ้าน ประชากร ๔,๔๕๓ คน พื้นที่รวม ๙,๐๙๒ ไร่ หรือ ๑๔.๕๔ ตารางกิโลเมตร สภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม ดินเหนียว ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรมทำสวน มีลำคลองในพื้นที่ทั้งหมด ๒๕ สาย โดยคลองดำเนินสะดวกเป็นคลองสายหลัก มีความสำคัญทั้งด้านอุปโภคและบริโภค

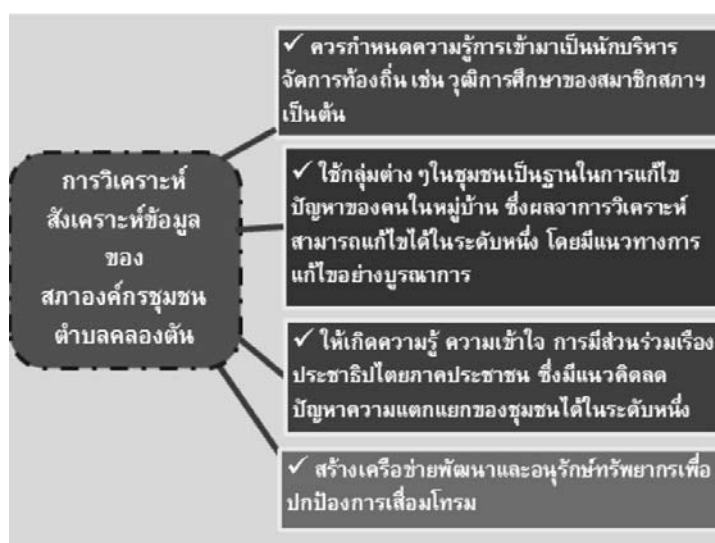

แผนที่ตำบลคลองตัน

ชุมชนคลองตัน มีประวัติศาสตร์มายาวนาน เริ่มจากมีคลองเก่าแก่ที่มีประวัติยาวนานเป็นคลองแห่งวัฒนธรรม ชื่อว่า “คลองดำเนินสะดวก” โดยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้ขุดเชื่อมระหว่างแม่น้ำท่าจีนกับแม่น้ำแม่กลอง เป็นคลองที่ใช้คนขุด มีความยาวถึง ๓๒ กิโลเมตร ซึ่งเมื่อครบทุกระยะจะมีเสาหินปักเป็นหลักเขตมีแปดหลัก โดยหลักที่หนึ่ง อยู่ที่ประตูน้ำบางยางซึ่งเป็นพื้นที่ของสองตำบล คือ ตำบลคลองตันและตำบลสวนส้ม เป็นสายน้ำที่เชื่อมร้อยไหลพาดผ่านหมู่บ้าน/ตำบลคลองตัน

ปัญหาสำคัญของตำบล ได้แก่ ปัญหาความขัดแย้งของการเมืองท้องถิ่น ปัญหาหนี้สินที่ชาวบ้านส่วนใหญ่มีปัญหาหนี้สินทั้งในและนอกระบบ ปัญหายาเสพติด ปัญหาการขาดความรู้ ความเข้าใจเรื่องประชาธิปไตยอย่างมีส่วนร่วมของประชาชน และปัญหาการเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม ซึ่งปัญหาเหล่านี้รอให้มีการแก้ไขปัญหา เพราะกลไกที่มีอยู่ในพื้นที่ไม่สามารถจัดปัญหาเหล่านี้ได้ เป็นเวลาเดียวกับที่มี พ.ร.บ. สภาองค์กรชุมชน พ.ศ. ๒๕๕๑ และ พ.ร.บ. กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล พ.ศ. ๒๕๕๙ เกิดขึ้น ดังนั้น จึงได้จัดตั้ง สภาองค์กรชุมชนตำบลคลองตัน เมื่อ ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๕๑ เพื่อต้องการสร้างความเข้มแข็งชุมชนให้สามารถจัดการและแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง

ภายหลังการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบลคลองตัน ทำให้เกิดขบวนการองค์กรชุมชนคลองตัน เกิดการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในหมู่บ้าน/ชุมชน ทั้งสองส่วนเป็นเครื่องมือในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนท้องถิ่น สามารถจัดการตนเอง และแก้ไขปัญหของชุมชนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การปกครอง ทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญาท้องถิ่น บนพื้นฐานการมีส่วนร่วมอย่างมีระบบแบบธรรมาภิบาล (การบริหารจัดการที่ดี) เพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างบูรณาการและยั่งยืน โดยเริ่มจากสภาองค์กรชุมชน จัดประชาคมเพื่อรวบรวมปัญหา/ความต้องการของชุมชน จากนั้นจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อเสนอปัญหา-หาทางแก้ไขแต่ละหมู่บ้าน จนนำไปสู่ การวิเคราะห์/สังเคราะห์ข้อมูลเพื่อกำหนดเป็นแผนหมู่บ้านและตำบลต่อไป โดยการดำเนินการดังกล่าวทำให้เกิดการจัดทำเป้าหมายและตัวชี้วัดการพัฒนาตำบลคลองตัน (๕ หมู่) มีเป้าหมายตัวชี้วัดร่วมกันคือ (๑) คนในตำบลปลอดหนี้ (๒) มีสวัสดิการถ้วนหน้าอย่างเสมอภาค (๓) สภาองค์กรชุมชนเข้มแข็ง (๔) มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และ (๕) พื้นฟู ดูแล รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งแต่ละเป้าหมายตัวชี้วัดก็มีการกำหนดลำดับความสำคัญ เพื่อให้เป้าหมายเหล่านั้นเกิดผลได้จริงในระยะเวลาที่เหมาะสม

ภาพองค์ประกอบในการวิเคราะห์/สังเคราะห์ข้อมูลสภา

การดำเนินงานของขบวนการองค์กรชุมชนตำบลคลองตัน มีผลงานรูปธรรม คือ การจัดทำแผนแม่บทชุมชน เป้าหมายตัวชี้วัดระดับตำบล และงานรับรองสถานภาพชุมชน (เพื่อเก็บข้อมูลวางแผนการดำเนินงาน และทราบความต้องการของชุมชน) การพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชนระดับตำบลยกระดับเป็นองค์กรการเงินสู่การพัฒนาคุณภาพองค์กรผู้ใช้สินเชื่อ (ออมวันละบาท แก้ไขปัญหาเรื่องหนี้สิน) พัฒนาศักยภาพผู้นำองค์กร (เพื่อสร้างความสามัคคีในชุมชน) มีศูนย์เรียนรู้เกษตรยั่งยืนระดับจังหวัด รณรงค์ให้ความรู้ และการประชาสัมพันธ์เรื่องประชาธิปไตย ทำให้**ตำบลคลองตันเป็นพื้นที่ต้นแบบงานสวัสดิการชุมชนและสภาองค์กรชุมชน** มีองค์กรชุมชนที่เข้มแข็งหลากหลาย เป็น มีการจัดทำตัวชี้วัดของชุมชน มีนักวิจัยท้องถิ่นที่มีส่วนร่วมในการพัฒนา รวมทั้ง**มีการบูรณาการทุนชุมชน**เพื่อพัฒนางานในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง และที่สำคัญมีศูนย์ปราชญ์ชาวบ้าน และสนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่มเยาวชนให้เข้ามา มีบทบาทในการทำงานร่วมกับผู้ใหญ่ในพื้นที่สร้างผู้นำรุ่นใหม่ขึ้นมาทดแทน

จากผลงานดังกล่าวได้นำไปสู่การขยายการดำเนินงานไปยังตำบลใกล้เคียงให้เกิดการพัฒนาที่สอดคล้องและเอื้อประโยชน์ต่อกันในแต่ละประเด็นงาน ดังนี้ พัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชนให้เข้มแข็งเพื่อนำไปสู่การบูรณาการทุนชุมชน (๕ ตำบล) ได้แก่ ต.หนองสองห้อง ต.ชัยมงคล ต.บางกระเจ้า ต.โกรกกราก และ ต.สวนหลวง การรับรองสถานภาพองค์กรชุมชน โดยใช้งานสภาองค์กรชุมชนเป็นเครื่องมือ (๕ ตำบล) ได้แก่ ต.นาโคก ต.เจ็ดริ้ว ต.สวนส้ม ต.โรงเข้ และ ต.กาหลง การพัฒนาสภาองค์กรชุมชนเพื่อยกระดับเป็นตำบลต้นแบบ (๓ ตำบล) ได้แก่ ต.อำแพง ต.ท่าจีน และ ต.เกษตรพัฒนา การพัฒนาองค์ความรู้พื้นที่ระดับตำบล และระบบการบริหารจัดการที่ดี (๑ ตำบล) ต.อ้อมน้อย และการฟื้นฟูชุมชนท้องถิ่น (๔ ตำบล) ได้แก่ ต.โกรกกราก ต.โคกขาม ต.บางโพธิ์ และ ต.ดอนไก่ดี

การขยายผลสู่ตำบลอื่นๆ ในอำเภอบ้านแพ้วภายหลังการจัดทำเป้าหมายตัวชี้วัดการพัฒนาตำบลคลองตัน ทำให้สภาองค์กรชุมชนคลองตันดำเนินการประสานแผนงานกับท้องถิ่นทั้งในระดับตำบล อำเภอและจังหวัด โดยประสานแผนชุมชนกับแผนงานองค์การบริหารส่วนตำบลคลองตันในการจัดทำแผนพัฒนาสามปี ของ อบต. ขณะเดียวกัน ได้ขยายการจัดทำเป้าหมายตัวชี้วัดเพิ่มเติมอีก ๘ ตำบล เพื่อเสนอเป้าหมายตัวชี้วัดให้อำเภอบ้านแพ้ว การขับเคลื่อนของขบวนการองค์กรชุมชนคลองตันโดยใช้สภาองค์กรชุมชนเป็นเครื่องมือ ยังสามารถเชื่อมโยงขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดและหน่วยงานระดับจังหวัดให้นำแผนการจัดทำตัวชี้วัดระดับอำเภอไปสู่การจัดทำเป้าหมายฯ ระดับตำบลทั้งจังหวัดได้เช่นเดียวกัน กล่าวคือ องค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสาคร (อบจ.) ได้เสนอให้สภาองค์กรชุมชนคลองตันนำแผนการจัดทำเป้าหมายตัวชี้วัดดังกล่าวเป็นตัวอย่างของการดำเนินงานจัดทำตัวชี้วัดการพัฒนาระดับตำบลทุกตำบล ในปี ๒๕๕๕ ต่อไป

ทั้งนี้ ตัวชี้วัดและปัจจัยความสำเร็จของการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชนตำบลคลองตัน ต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ การสร้างกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง (เช่น การประชุม การประสานงาน และการรายงานผลการดำเนินงานที่ผ่านมา) รวมทั้งการมีขบวนการตรวจสอบที่เข้มแข็งและประเมินผลการดำเนินงานได้ และที่สำคัญคือ กระบวนการดำเนินงานทั้งหมดต้องเกิดจากการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหาของทุกคนในตำบล

องค์ประกอบตัวชี้วัดของพื้นที่ยุทธศาสตร์จังหวัด

ปัจจัยความสำเร็จของการขับเคลื่อนขบวนองค์กรชุมชนตำบลคลองตัน นอกจากใช้สภาองค์กรชุมชนเป็นเครื่องมือแล้ว ยังสามารถรวบรวมภาคีเครือข่ายงานพัฒนาระดับจังหวัดสมุทรสาครให้เป็นขบวนองค์กรชุมชนจังหวัด และวางเป้าหมายตัวชี้วัดระดับตำบลและระดับจังหวัด เพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์เป้าหมายที่สอดคล้องกันทั้งสองระดับ

ทิศทางต่อไปของตำบลคลองตันในการขับเคลื่อนงานพื้นที่ คือ การดำเนินงานตามเป้าหมายตัวชี้วัดแต่ละประเด็นในเชิงลึกมากขึ้น เริ่มจากทำกระบวนการประชาธิปไตยระดับหมู่บ้าน โดยนำร่องใน ๒ หมู่ คือ หมู่ ๑ และหมู่ ๕ การแก้ไขปัญหาหนี้สินโดยใช้กองทุนสวัสดิการชุมชน และการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้บรรลุเป้าหมายตัวชี้วัดต่อไป ■

กองทุนพัฒนาที่อยู่อาศัย : ฐานทุนเพื่อการจัดการตนเองของเมืองรังสิต

โดย ปริญญา สุวรรณโณ/วัชรินทร์ ชูการะ

จากปัญหาการเวนคืนที่ดินเพื่อรองรับการขยายตัวของเมือง ทำให้ชุมชนผู้มีรายได้น้อยในเขตเทศบาลเมืองรังสิตจำนวนราว ๒๐ ชุมชน ต้องรื้อย้าย และกลายเป็นผู้ไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นหลักแหล่ง เนื่องจากความยากจน ทำให้ไม่มีเงินเพียงพอสำหรับการไปหาซื้อที่ดินอยู่ใหม่ตามที่มีการจัดสรร และรัฐเองก็ไม่ได้เข้ามาดูแลเรื่องนี้อย่างจริงจัง รวมทั้งนโยบายของรัฐในการแก้ปัญหาที่อยู่อาศัยบางส่วน บางตอนขาดหายไป อีกทั้งยังต้องเผชิญกับปัญหาการเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐานของรัฐได้ เนื่องจากไม่มีทะเบียนบ้านเป็นหลักแหล่ง พวกเขาจึงเข้าถึงระบบการบริการด้านสาธารณสุข สาธารณูปโภคพื้นฐาน เช่น การใช้ไฟฟ้าซึ่งก็ใช้วิธีฟ่วงต่อกัน และใช้น้ำจากน้ำคลองที่เน่าเสีย เป็นต้น

ผลการสำรวจประชากรด้านที่อยู่อาศัยของสหพันธ์พัฒนาชุมชนคนจนเมืองแห่งชาติ (หรือที่รู้จักกันดีในนามว่า “สอช.”) เมืองรังสิต พบว่า ปัญหาอันดับต้นๆ ของผู้มีรายได้น้อยในเมืองนี้คือ การมีที่อยู่อาศัยไม่มั่นคง เป็นชุมชนบุกรุก ในที่ดินเอกชน ที่ดินกรมชลประทาน

เครือข่ายองค์กรชุมชนเมืองรังสิตได้ร่วมกันแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัย จัดกลไกการทำงานระดับเมืองที่ประกอบด้วย เครือข่ายชุมชนต่างๆ ในเมืองรังสิต เทศบาล สถาบันการศึกษาในพื้นที่ หน่วยงานเจ้าของที่ดิน ฯลฯ ได้มีการแก้ปัญหาด้านที่อยู่อาศัยตามแนวทางโครงการบ้านมั่นคงไปแล้ว ในเมืองรังสิตไปแล้วจำนวน ๓ โครงการ จากผู้เดือดร้อน ๖ ชุมชน ได้แก่ โครงการบ้านมั่นคงรังสิตนิมิตใหม่ โครงการบ้านมั่นคงสร้างสรรค์นครรังสิต และโครงการบ้านมั่นคงคลองสำวัน ส่งผลให้ชาวชุมชนแออัดเมืองรังสิตจำนวน ๓๙๔ครัวเรือนมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคงมากขึ้นกว่าเดิม ในระหว่างการทำโครงการที่อยู่อาศัยไปแล้ว บางชุมชน เครือข่ายองค์กรชุมชนเมืองรังสิตจึงได้มีแนวความคิดร่วมกันในการหาทางแบ่งเบาภาระของหมู่บ้านสมาชิก ด้วยการร่วมกันจัดตั้งกองทุนเพื่อที่อยู่อาศัยเมืองรังสิตขึ้น อันจะเป็นการช่วยเหลือและพัฒนาโครงการภายในเมืองของตนเอง ให้ดำเนินการต่อไปได้โดยไม่ติดขัด/ส่งผลกระทบต่อภาระแก้ไขปัญหาด้านที่อยู่อาศัยของพวกเขาเอง

การก่อเกิดของกองทุนที่อยู่อาศัยเมืองรังสิต

นิเวศน์ มอญดี ประธานกองทุนที่อยู่อาศัยเมืองรังสิต และกนกภรณ์ พิมพ์โพธิ์ ตัวแทนเครือข่ายเมืองรังสิต เล่าถึงที่มาของการจัดตั้งกองทุนที่อยู่อาศัยเมืองรังสิตว่า “ย้อนกลับไปเมื่อประมาณปี ๒๕๕๑ หลังจากที่ได้มีการดำเนินโครงการบ้านมั่นคงมาเป็นระยะเวลาหนึ่งแล้ว โครงการบางส่วนที่ได้รับการอนุมัติงบประมาณการก่อสร้างบ้านไปแล้วต่างก็ประสบกับปัญหา “เงินหมด” รัฐบาลไม่มีเงิน ทำให้โครงการต้องชะงักลง สอช. ได้เล็งเห็นถึงปัญหานี้ และเริ่มต้นตัวที่จะผลักดันให้พี่น้องที่เข้าร่วมโครงการบ้านมั่นคง คิดหาหนทางในการช่วยเหลือตนเอง หรือพึ่งพาตนเอง ก่อนที่จะขยายไปสู่การจัดตั้งกองทุนในระดับพื้นที่ ดังเช่น กลุ่มบ้านมั่นคงเมืองรังสิต รัฐบาลสนับสนุนเงินอย่างไม่ต่อเนื่อง เป็นปัญหาว่าชุมชนจะทำยังไง เจ้าหน้าที่ พอช. จึงจุดประกายความคิดว่าถ้าเราช่วยเหลือตัวเองได้ไหม เช่น ตอนนี้เรามีน้องคนสร้างบ้าน เราจะเบิกงบบางส่วนมาไว้ในกองทุนได้ไหม เพื่อช่วยเหลือพี่น้องในการซื้อที่ดิน สร้างบ้าน ส่วนชุมชนจะมาสมทบเท่าไรค่อยว่ากัน”

การสร้างความสำเร็จกับชุมชน

หลังจากที่เกิดแนวคิดในการจัดตั้งกองทุนแล้ว กระบวนการต่อมาคือ ลงชุมชนแต่ละแห่งเพื่อทำความเข้าใจโครงการ ซึ่งในกระบวนการนี้ก็ไม่ใช่ว่าจะง่ายนัก ที่จะทำให้เกิดความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้พบว่า มีทั้งพวกที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยกับกองทุนนี้

“ลงชุมชนทำความเข้าใจกับสมาชิก คณะกรรมการก็ไป ชาวบ้านก็สงสัยว่า ‘เงินฉันจะเอาไปทำไม เซ็นต์ชื่อแล้วจะเป็นหนี้เลยหรือเปล่า เกิดเป็น ๒ ขั้ว มีทั้งเห็นแก่ส่วนรวมและเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว พวกหลังก็มองว่านี่เงินฉัน ไม่ให้หรอก เราก็ชี้แจงว่าถ้าเงินมาอยู่ในกองทุนเมืองน่าจะดี ชับเคลื่อน ง่ายด้วย บางส่วนก็เห็นด้วย บางส่วนก็ไม่เห็นด้วย เราก็ทำความเข้าใจ เสียงที่เห็นด้วย เขาก็สมัครใจ เห็นด้วย... ส่วนคนที่ไม่เห็นด้วยเราก็พยายามทำความเข้าใจว่า เงินยังงักก็เป็นเงินของเขาอยู่ดี จะใช้ เมื่อไรก็สามารถใช้ได้ หากรวมกลุ่มแล้ว เงินลงแล้ว ก็สามารถดึงเงินส่วนนี้ไปใช้ได้ ไม่ใช่เอามาแล้ว เป็นของกองกลางเลยโดยที่เจ้าตัวไม่มีสิทธิ์ใช้ แคมป์มาตั้งต้นแล้วบริหารจัดการร่วมกัน ผลัดเปลี่ยน หมุนเวียนกัน”

ทบทวนเพื่อเดินหน้าพัฒนากองทุน

อย่างไรก็ตาม หลังจากที่ได้ทำความเข้าใจและกองทุนเริ่มเป็นรูปเป็นร่างบ้างแล้ว แต่ก็ต้อง หยุดชะงักไปช่วงหนึ่ง เนื่องด้วย “พอลงครบ ได้ชื่อครบ เราไป พอช. ตอนนั้นก็ยังไม่ชัดเจนในเรื่อง กรอบการจัดตั้งกองทุน พอดีกับที่เราไปเรียกร้องบสยเชื่อไทยเข้มแข็งจากรัฐได้มา ๓,๐๐๐ ล้านบาท มันก็เลยชะงักไป” หลังจากที่ยุติไปพักหนึ่ง แกนนำซึ่งเป็นตัวแทนชุมชน เริ่มนำเรื่องกองทุนกลับมา ทบทวนกันใหม่ พร้อมทั้งปรับเปลี่ยนแนวคิดเรื่องที่มาของเงิน โดยมุ่งเน้นให้ชาวชุมชนผู้เดือดร้อนได้มีส่วน ในการแก้ปัญหา/ช่วยเหลือกันเองมากขึ้น

“เรากลับมาคิดใหม่ว่ามันน่าจะมี (กองทุน) ขบวนชุมชนคุยกันว่าจะมี เพราะว่าขบวนเมือง ตั้งลูกเอาไว้แล้ว คิดกันว่าสมทบจากชุมชนเลยดีกว่า แล้วก็มาเน้นเรื่องที่อยู่อาศัย เอาเงินของเรา นี่แหละ งบอุดหนุนไม่เอาแล้ว เอาเงินของเรามาปล่อยกู้กันเอง มันเห็นผลมากกว่าที่เราจะมุ่งไปที่การ แก้หนี้”

รวมคนสร้างกองทุนแก้ปัญหาที่อยู่อาศัยและพัฒนาคุณภาพชีวิตคน ระดับฐานราก

จากฐานคิดข้างต้น นำไปสู่การรวมตัวรวมทุนของคนระดับฐานรากที่ประสบปัญหาด้านที่อยู่ อาศัยในเมืองรังสิต ในการจัดตั้งกองทุนเมืองรังสิต มี ๑๐ ชุมชนเข้าร่วม ประกอบด้วย สหกรณ์ เกษตรสถานสร้างสรรค์นครรังสิต ชุมชนคลองสว่าง, มิตรสัมพันธ์, คลองสองสามัคคี, ร่วมมิตรร่วมใจ, คลองหนึ่ง, ขอย ๓๔ ริมคลองหมู ๓, หลังแม่โคโค, มรว. สุพรรณ และชุมชนสถานีรถไฟหลักหก เพื่อร่วมกันจัดการแก้ปัญหาด้านที่อยู่อาศัยของตนเอง โดยไม่รอการพึ่งพิงจากรัฐ หรือ “คนอื่น” แต่เพียง ฝ่ายเดียว หากแต่เป็นกองทุนที่เกิดขึ้นโดยภาคประชาชน เพื่อเพิ่มศักดิ์ศรีและความศรัทธา อันจะส่งผล ต่อความมั่นคงของกองทุนเมือง ด้วยการรวมทุนในกลุ่มผู้ที่ประสบปัญหาด้านที่อยู่อาศัยในเมืองรังสิต เพื่อบูรณาการและแก้ไขปัญหาดังกล่าวแบบมีส่วนร่วม อย่างเป็นระบบ

อุปสรรคระหว่างทาง

กว่าที่จะมาเป็นกองทุนที่อยู่อาศัยเมืองรังสิตในวันนี้ ผู้ร่วมก่อตั้งต้องเผชิญกับอุปสรรคทั้งจากในส่วนของผู้คนเอง แล้วก็ต้องเผชิญกับความคิดเห็นที่ต่างกันของหน่วยงานรัฐและหมู่สมาชิกด้วยกัน อาทิ

- **ความมั่นคงของกองทุน:** การเป็นนิติบุคคล

“ก็มีปัญหา สหกรณ์สร้างสรรค์นครรังสิต เข้ามาในนามสหกรณ์ก็ถูกต่อต้านจากกรมส่งเสริมสหกรณ์ว่า กองทุนไม่ได้เป็นกองทุนนิติบุคคล ไม่มีความมั่นคง ก็เลยชะลอการสมทบจากสมาชิก และถูกระงับโดยคณะกรรมการว่าชะลอไว้ก่อน ดูทิศทางก่อน”

- **หุ้น:** รูปแบบที่ต้องแสวงหาผลกำไร

“ระดมทุนด้วยการขายหุ้น แต่ก็เกิดความรู้สึกว่าต้องได้กำไรกลับคืนมา กลายเป็นมุ่งหากำไร”

- **ไม่มีความเชื่อมั่นในกองทุน**

“ชาวบ้านก็สงสัยว่า ‘เงินฉันจะเอาไปทำไม เซนต์ชื่อแล้วจะเป็นหนี้เลยหรือเปล่า เกิดเป็น ๒ ชั่วโมง มีทั้งที่เห็นแก่ส่วนรวมและเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว พวกหลังก็มองว่านี่เงินฉัน ไม่ให้หรอก”

“ส่งเงินไปไม่เห็นทำอะไรสักที ก็หยุดส่ง ระงับการส่งกัน เราก็ไม่ว่ากัน เราถือว่าเอาใจคนไว้ก่อน เราต้องพิสูจน์ตัวเอง พิสูจน์กองทุนให้เห็นว่าเราทำอะไรไปบ้างแล้ว เพื่อให้เขาเห็นคุณค่า เราไม่ได้หวังกำไรเพียงอย่างเดียว...ชาวบ้านเอาเงินมาสมทบไม่หมดหรอก ต้องค่อยๆ ทำไป ตอนนั้นก็พยายามสร้างความเชื่อมั่น สร้างคนอื่นขึ้นมาช่วยงานตรงนี้”

เป้าหมายของกองทุน

- เป็นเครื่องมือในการสร้างคน โดยเป็นการระดมเงินเพื่อเชื่อมโยงสู่การระดมคนที่มีความอุดมการณ์ในการช่วยเหลือกันเพื่อรักษาบ้าน รักษาดิน
- การตอบสนอง/แก้ปัญหาได้ตรงตามความต้องการของคนจน ในการมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง
- การแก้ปัญหาแบบบูรณาการ อันเป็นการยกระดับในภาพรวมทั้งเมือง โดยประชาชนผู้เป็นเจ้าของปัญหา และการสนับสนุนจากหน่วยงาน ท้องที่ ท้องถิ่น และภาคีต่างๆ
- ต้นแบบการแก้ไขปัญหามาจากการมีส่วนร่วมของผู้เดือดร้อนซึ่งเป็นเจ้าของปัญหาเอง
- ยกระดับชีวิตและความเป็นอยู่ของคนจนให้ดีขึ้น และเป็นที่ยอมรับของสังคม เนื่องจากที่ผ่านมา คนจนคือผู้ด้อยโอกาสในทุกเรื่อง

“กองทุนของภาคประชาชน บริหารจัดการโดยประชาชน”

หลังจากที่ได้ตกลงกันแล้วว่า จะจัดตั้งกองทุนที่อยู่อาศัยเมืองรังสิต แต่ละชุมชนได้ส่งตัวแทนเข้ามาเป็นคณะกรรมการร่วมกันจัดตั้งและจัดการบริหารกองทุนให้ประสบผลสำเร็จ ด้วยมีเจตนาที่จะทำให้เป็น ‘กองทุน’ ที่เกิดขึ้นโดยภาคประชาชน และดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อเพิ่ม ‘ศักดิ์ศรี’ และ ‘ศรัทธา’ ในความมั่นคงแห่งกองทุนที่อยู่อาศัยเมืองรังสิต โดยการวางรากฐานการแก้ไขปัญหาของคนจนให้มีที่อยู่อาศัยอย่างมั่นคง ครอบคลุมกว่า ๒,๐๐๐ ครัวเรือน รวมถึงการวางแผนในระยะยาวกับเทศบาลเมืองรังสิต และหน่วยงานอื่นๆ ในจังหวัดปทุมธานี

รวมเงิน รวมทุน

ปัจจุบัน กองทุนที่อยู่อาศัยเมืองรังสิต มีเงินทุนแล้ว ๖๒๘,๐๐๐ บาท แหล่งที่มาของเงินมาจาก ๒ ส่วน คือ จากการสมทบของชุมชนในเครือข่าย และจากการสมทบของหน่วยงานอื่นๆ

๑. เงินจากภายใน ได้แก่ เงินจากขบวนชุมชนเมืองรังสิต ๑๐,๐๐๐ บาท และเงินบริจาคเพื่อการกุศลจากสหกรณ์ชุมชนในเมืองรังสิต จำนวน ๓,๐๐๐ บาท

๒. เงินสมทบจากหน่วยงานภายนอก ได้แก่ จังหวัด จังหวัดปทุมธานี เทศบาลเมืองรังสิต และมูลนิธิศูนย์ศึกษาที่อยู่อาศัยแห่งเอเชีย (ACHR) จำนวน ๖๑๕,๐๐๐ บาท

จากข้างต้นจะเห็นได้ว่า เงินจากภายในซึ่งเป็นเงินของขบวนชุมชนในเมืองรังสิตยังมีน้อย เนื่องจากภายหลังจากที่กองทุนได้ดำเนินการระยะหนึ่งและมีแผนที่จะสมทบกองทุนจากเงินของสหกรณ์ ซึ่งต่อมาได้มีการคัดค้านจากกรมส่งเสริมสหกรณ์ว่าไม่สามารถนำเงินของสหกรณ์มาสมทบในกองทุน

ที่ไม่ได้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลได้ กองทุนจึงได้หยุดชะงักไประยะหนึ่ง จึงทำให้ภาพที่ปรากฏออกมาว่าเงินที่ระดมกันเองในชุมชนมีไม่มากนัก ในขณะที่เงินจากภายนอกนั้นมีมากกว่า อย่างไรก็ตาม แม้ว่าปัจจุบันเงินสมทบจากขบวนชุมชนจะยังมีน้อย แต่พวกเขาก็ได้มีการวางแผนเพื่อการระดมทุนเพิ่มด้วยเงินทุนจากชุมชนที่เข้าร่วมโครงการบ้านมั่นคงในเมืองรังสิต ชุมชนละ ๑,๐๐๐ บาท/เดือน

การบริหารจัดการกองทุน

สำหรับการบริหารจัดการกองทุนนั้น ยังไม่มีแผนการบริหารจัดการที่ชัดเจน มีเพียงโครงร่างที่ยังรอการเติมเต็มและแก้ไขปรับปรุงจากคณะกรรมการและสมาชิก และที่ผ่านมายังไม่มีการนำเงินไปใช้จริง เนื่องจากเงินยังมีน้อย และกองทุนเองก็ยังไม่เป็นรูปเป็นร่างเท่าที่ควร เป็นเพียงการรวมทุนเป็นตัวตั้งเท่านั้น โดยแผนการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการที่วางไว้ อาทิ

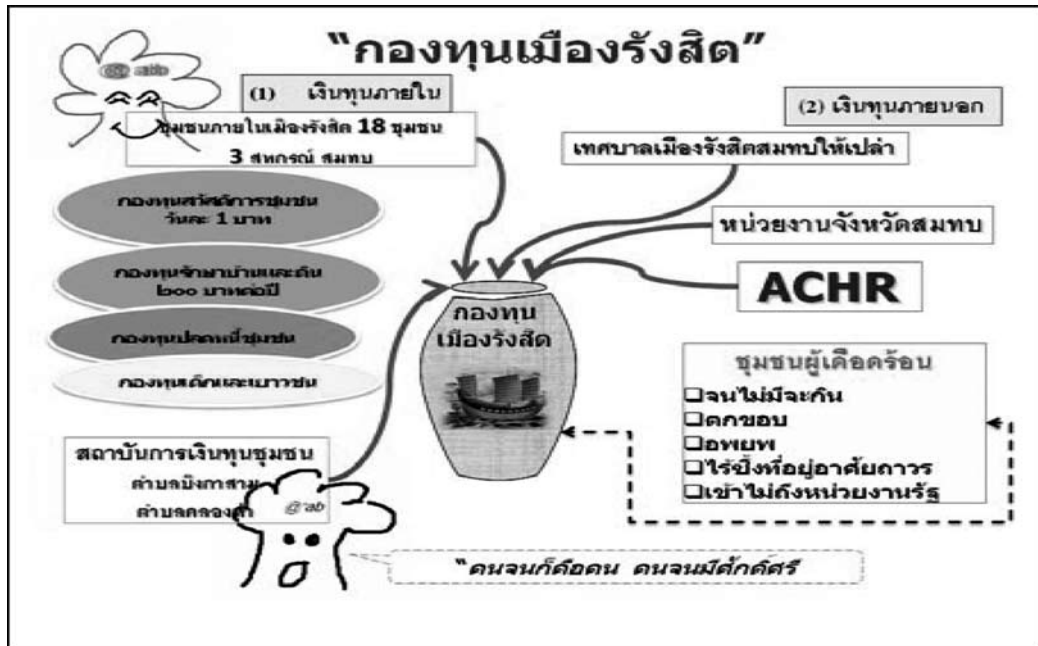
- การใช้เงิน

แผนเกี่ยวกับการใช้เงินหรือการช่วยเหลือสมาชิก มี ๒ ทาง ได้แก่ เงินยืมโดยไม่คิดดอกเบี้ย และเงินที่ให้ยืมโดยคิดดอกเบี้ย

“การนำไปใช้ เราคิดสองทาง เช่น ในกรณีของงบประมาณแล้วยังไม่ได้ เราให้ยืมไปใช้ก่อน ไม่คิดดอกเบี้ย แต่ถ้าในกรณี เช่น ซื้อที่ดินแล้วเงินสมทบ ๑๐% ไม่พอ ก็จะเป็นเงินให้ยืมแล้วก็มีดอกเบี้ยถูกๆ ขั้นตอนนี้เรากำลังคุยกันอยู่ ซึ่งเราต้องไปพัฒนาต่อ ตอนนี้ยังไม่สมบูรณ์”

- กติกาการช่วยเหลือ

อย่างไรก็ตาม แม้ว่ากรอบการบริหารจัดการกองทุนจะยังไม่ชัดเจน ซึ่งรวมถึงกติกาการให้ความช่วยเหลือด้วย กระนั้นก็ตาม ในเบื้องต้นได้มีการคิดร่วมกันในเรื่องกติกาการให้ความช่วยเหลือด้านที่อยู่อาศัยบ้างแล้ว โดยเฉพาะกติกาตามกรอบการใช้เงิน/การช่วยเหลือในส่วนของเงินที่ได้รับจาก ACHR ที่เน้นช่วยเหลือคนยากจนก่อน และเป็นเงินที่ให้เปล่า

องค์กรร่วมขับเคลื่อน และการสนับสนุนจากท้องถิ่น

๑. สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) เป็นพี่เลี้ยงเกี่ยวกับแนวคิด กรอบวิธีคิด
๒. มูลนิธิศูนย์ศึกษาที่อยู่อาศัยแห่งเอเชีย (ACHR) สนับสนุนเงินทุน ๖๐๐,๐๐๐ บาท
๓. เทศบาลเมืองรังสิต สนับสนุนในด้าน
 - เงินตั้งต้นกองทุน ๑๐,๐๐๐ บาท
 - งบประมาณค่าใช้จ่ายในการจัดเวทีประชุม และทำความเข้าใจรายชุมชน
 - เป็นที่ปรึกษากองทุน
 - ประชาสัมพันธ์กองทุน

ผลการดำเนินงานที่ผ่านมา

แม้ว่ากองทุนที่อยู่อาศัยเมืองรังสิต จะอยู่ในช่วงของการเริ่มต้น แต่ก็เป็นเวลาานนับปีที่ผ่านมาที่ผู้ร่วมก่อการได้ฟันฝ่าอุปสรรคมาจนสามารถเกิด/จัดตั้งกองทุนนี้ได้ กองทุนนี้ จึงเป็นผลสำเร็จที่พวกเขาภาคภูมิใจ โดยเฉพาะในส่วนของ การสร้างความเชื่อมั่น ศรัทธาแก่สมาชิกกองทุน และหน่วยงาน/บุคคลภายนอกได้ รวมทั้งการที่มีคนเสนอเข้ามามีส่วนร่วมในระบบกองทุนจนเกิดเครือข่ายในเมือง

• ความเชื่อมั่นศรัทธา

“เราเปิดตัวจะทำเรื่องกองทุน หน่วยงานใดก็ให้ความสำคัญว่าเราจะแก้ไขปัญหาของตัวเอง เห็นพลังของตัวเอง ได้รับความศรัทธาและการยอมรับจากภายนอก... เพราะเมื่อก่อนเราถูกตราหน้าว่า กองทุนนี้ผิวดังแต่คิดจัดตั้ง อย่าทำเลย ทำไม่ได้หรอก เดียวก็เจ๊ง เราโดนมาเต็มๆ แล้วเราก็ทำได้ ภาคภูมิใจมากๆ เลย เราทำได้แล้วนะ”

- เกิดเครือข่ายในเมือง

“มีคนรับลูกต่อเรื่องกองทุนจากการที่มีสมาชิกเข้าร่วม และมีเครือข่ายอื่นที่ไม่ได้ทำโครงการบ้านมั่นคงอยากนำเงินกองทุนมาเข้าร่วม เช่น สถาบันการเงินชุมชนอื่นๆ”

แผนการดำเนินงานในอนาคต

๑. จัดทำแผนกรอบการดำเนินงานของกองทุนที่อยู่อาศัยเมืองรังสิตให้ชัดเจน
๒. สร้างแกนนำรุ่นใหม่/ขยายแกนนำ เพื่อเพิ่มคนทำงาน เนื่องจากในปัจจุบันยังมีความคนทำงานด้านนี้น้อย
๓. เชื่อมโยงกองทุนต่างๆ เป็นกองทุนเมืองรังสิต ซึ่งเป็นการรวมกับกองทุนอื่นๆ อาทิ กองทุนประกันความเสี่ยง (ซึ่งปัจจุบันได้เริ่มมีการดำเนินการแล้ว) กองทุนสวัสดิการ เป็นต้น
๔. เชิญที่ปรึกษาที่มีความรู้เฉพาะด้าน เช่น ธนากรอมสิน มาเป็นที่ปรึกษาด้านการบริหารจัดการ และการปล่อยสินเชื่อ

บทสรุปจาก... นิเวศน์ มอญดี

“กองทุนเมืองรังสิต จัดตั้งขึ้นมาจากฐานคิดของตัวแทนเมืองรังสิตกลุ่มหนึ่ง ที่มีความคิดว่าการแก้ปัญหาที่มั่นคงและยั่งยืนนั้น ต้องเริ่มจากคนในระดับฐานราก ที่มองเห็นวิกฤติที่เกิดขึ้นและโอกาสที่จะแก้ไขปัญหา การค้นหาองค์ประกอบทั้งจากภายในและภายนอกที่จะคอยเสริมหนุนหรือผลักดันให้สำเร็จผล รวมทั้งหาวิธีการทำให้เป็นผลสำเร็จ และป้องกันความล้มเหลวที่อาจจะเกิดขึ้น เพื่อยกระดับเพิ่มเกียรติยศและศักดิ์ศรีของคนจน ทั้งนี้ หากทำอะไรแล้วเริ่มที่ฐานราก ความเข้มแข็ง ความมั่นคง ยั่งยืนก็ย่อมจะมีมากกว่าการเริ่มทำอะไรจากยอดบนลงมา เป็นการ ‘ร่วมหัว ร่วมตัว’ ของประชาชนคนส่วนใหญ่ของประเทศ ที่จะชี้ให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนระดับฐานรากย่อมช่วยเสริมความมั่นคงแข็งแรง และยั่งยืนได้” ■

จังหวัดมุกดาหารจัดการตนเอง

โดย จันทนา เบญจทรัพย์

จังหวัดมุกดาหาร มี ๗ อำเภอ ๕๒ ตำบล ซึ่งเป็น ๑ ใน ๑๙ จังหวัดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ได้มีการขับเคลื่อนงานในการสร้างฐานราก การก่อเกิดของขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดมุกดาหาร เริ่มต้นอย่างจริงจังเมื่อประมาณปี ๒๕๔๘ โดยการใช้กระบวนการรับรองสถานภาพองค์กรชุมชน เป็นเครื่องมือในการเชื่อมโยงองค์กรชุมชนในจังหวัดมุกดาหาร และยกระดับการทำงานโดยการประสาน กับหน่วยงาน ภาคีในจังหวัด เข้าร่วมในกระบวนการรับรองสถานภาพองค์กรชุมชน ปัจจุบัน เกิดการ ปฏิบัติการอย่างเป็นรูปธรรมจำนวน ๕๒ พื้นที่ มีการขับเคลื่อนงานด้านสวัสดิการชุมชนท้องถิ่น ๕๐ พื้นที่ ตำบล/เทศบาล สภาองค์กรชุมชนตำบล รวม ๓๘ สภาองค์กรชุมชน นอกจากนี้ ยังได้มีการรวมกลุ่ม/ เครือข่ายองค์กรต่างๆ เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาภายในพื้นที่ เช่น กลุ่มเกษตรกรมัยยิ่น กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กองทุนสุขภาพชุมชน บ้านมั่นคง การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ฯลฯ โดยรูปธรรมการขับเคลื่อนงาน ที่เห็นเด่นชัดภายในจังหวัด คือ การจัดสวัสดิการชุมชน

ปี 2548	ปี 2549	ปี 2551	ปี 2551 - 2553
■ กระบวนการรับรองสถานภาพกลุ่มองค์กรชุมชน โดยกระบวนการท้องถิ่น ■ เชื่อมโยงการทำงานกับหน่วยงานภาคี	■ ขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชน 50 ตำบล เกิดกองทุนสวัสดิการชุมชน ■ ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งคณะทำงานเชิงบูรณาการจังหวัดมุกดาหาร	■ ส่งเสริมการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบล ■ การจัดการปัญหาที่ดินทำกินทับซ้อนเขตป่า ผู้รับประโยชน์จำนวน 200 ครอบครัว ■ ส่งเสริมการจัดการ	■ ปรับขบวนสู่จังหวัดจัดการตนเอง ■ ปรับกลยุทธ์การทำงานจากระดับจังหวัดสู่ระดับอำเภอ โดยจัดตั้งคณะกรรมการประสานการบูรณาการพัฒนาระดับอำเภอ

รัฐร่วมราษฎร...ปฏิรูปคนเมืองมุกดาหารสู่สวัสดิการถ้วนหน้า ๒๕๕๕

ขบวนองค์กรชุมชนภายในจังหวัดได้ตระหนักร่วมกันถึงความจำเป็นที่ต้องส่งเสริมและพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายสวัสดิการชุมชนที่มีอยู่แล้วให้สามารถจัดการตนเองได้อย่างเป็นระบบ มีการเรียนรู้และขยายผลไปสู่ชุมชนต่างๆ อย่างเป็นกระบวนการ มีการประสานเชื่อมโยงระบบสวัสดิการชุมชนกับระบบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานพัฒนาต่างๆ อย่างเข้าใจเกื้อกูลกัน

การขับเคลื่อนกระบวนการงานสวัสดิการชุมชนจังหวัดมุกดาหาร

เริ่มดำเนินการในช่วงปี ๒๕๔๙ ที่มีการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชนมุกดาหาร เป็นการสร้างกระบวนการของภาคประชาชนในพื้นที่ ๗ ตำบลนาร่อง ใน ๗ อำเภอ ได้แก่ ๑) อำเภอนิคมน้ำอ้อย เริ่มต้นที่ตำบลกกแดง ๒) อำเภอหนองสูง เริ่มที่ตำบลหนองสูงใต้ ๓) อำเภอดงหลวง เริ่มต้นที่ตำบลคำชะอี ๔) อำเภอดงหลวง เริ่มต้นที่ตำบลหนองแคน ๕) อำเภอหว้านใหญ่ เริ่มที่ตำบลดงหมู ๖) อำเภอเมือง เริ่มต้นที่ตำบลบ้านโคก ๗) อำเภอดอนตาล เริ่มต้นที่ตำบลดอนตาล ทำให้เกิดกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลนาร่อง ๗ กองทุน

ในปี ๒๕๕๐ ได้ขยายพื้นที่การดำเนินงานเพิ่มขึ้นอีก ๗ ตำบล ในอีก ๗ อำเภอ ได้แก่ ต.ปงขาม อำเภอหว้านใหญ่ ต.นาโสก อำเภอเมืองมุกดาหาร ต.เหล่าหมี อำเภอดอนตาล ต.น้ำเที่ยง อำเภอดงหลวง ต.บ้านเป้า อำเภอหนองสูง ต.หนองแวง อ.นิคมคำสร้อย ต.ดงหลวง อำเภอดงหลวง ขณะเดียวกัน ขบวนองค์กรชุมชนภายในจังหวัด ได้ประสานความร่วมมือกับภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เกิดการจัดเวทีสมัชชาและการจัดทำบันทึกความร่วมมือภายในจังหวัดเป็นครั้งแรก ทำให้เกิดแนวทางการดำเนินงานขยายผลไปสู่พื้นที่อื่นต่อไป โดยมีนายไพฑูรย์ วัฒนศิริธรรม รองนายกรัฐมนตรีในสมัยนั้น ผู้ว่าราชการจังหวัดมุกดาหาร พัฒนาสังคมและความมั่นคงของจังหวัดมุกดาหาร พัฒนาการจังหวัดมุกดาหาร สาธารณสุขจังหวัด เกษตรจังหวัด การศึกษานอกโรงเรียน ภาคท้องถิ่น เข้าร่วมในครั้งนั้นด้วย

ปี ๒๕๕๑-๒๕๕๒ ขยายกองทุนสวัสดิการชุมชนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจนครบ ๕๐ กองทุน
ปี ๒๕๕๓ รัฐบาลประกาศเป็นวาระแห่งชาติโดยใช้หลักการสมทบ ๑:๑:๑ (ประชาชน:รัฐ:องค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่น)

มุกดาหาร...ปฏิรูปสู่สวัสดิการถ้วนหน้า

เครือข่ายขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดมุกดาหาร ประสานภาคีความร่วมมือ หน่วยงานราชการ
ภายในพื้นที่ นำเรื่องสวัสดิการชุมชนยกขึ้นมาประเด็นการปฏิรูปสวัสดิการชุมชนคนมุกดาหาร สู่การ
กำหนดธรรมนูญสวัสดิการถ้วนหน้าคนมุกดาหาร ๒๕๕๕ โดยมีเป้าหมายร่วมเพื่อ “คนมุกดาหาร
๓๓๘,๐๔๘ คน สามัคคี หลุดหนี้ สุขภาพดี มีเวลา ใฝ่ศึกษา เป็นประชาธิปไตย ออมเพื่อให้ ด้วยหัวใจ
สวัสดิการชุมชน”

และประสานความร่วมมือการทำงานตั้งแต่ระดับท้องที่ ท้องถิ่น กลไกรัฐตั้งแต่ระดับตำบล
อำเภอ เป็นสิ่งสำคัญ โดยมีการกลไกการขับเคลื่อน ๔ องค์กรประสาน เพื่อนำไปสู่การจัดสวัสดิการ
ของคนมุกดาหารได้อย่างถ้วนหน้าในปี ๒๕๕๕

กลไกการขับเคลื่อน ประกอบด้วย ๔ ภาคี

องค์กรแรก ขบวนองค์กรชุมชน ถือเป็นแกนหลักของทุกองค์กรที่จะพัฒนาศักยภาพกองทุน
สวัสดิการชุมชนให้สามารถบริการสมาชิกได้อย่างครอบคลุม สามารถขยายฐานสมาชิกให้ครอบคลุม
ทุกหมู่บ้านเพื่อเป็นกองกำลังพัฒนาความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ โดยใช้สภาองค์กรชุมชนตำบลเป็น
เครื่องมือสำคัญ

องค์กรที่สอง หน่วยงานรัฐ/ภาคร่วมพัฒนา นับเป็นองค์กรเพื่อการประสานงานให้เกิดการบูรณาการหน่วยงานทุกภาคส่วนทุกระดับในด้านการส่งเสริม หนุนเสริมทรัพยากร โดยยึดพื้นที่ตำบลเป็นตัวตั้ง และรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นสกัดออกมาเป็นแผนงานของชุมชนแล้วนำไปบรรจุในแผนงานของหน่วยงานทุกหน่วยงาน

องค์กรที่สาม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นเสมือนแม่แรงที่จะเสริมสร้างความเข้มแข็งของกองทุนสวัสดิการชุมชนท้องถิ่นทั้งการสนับสนุนและหนุนเสริมเติมเต็มการจัดสวัสดิการถ้วนหน้า ภายใต้การบรรจุแผนชุมชนเข้าไปในแผนพัฒนาท้องถิ่นที่สอดคล้องเชื่อมประสานแผนพัฒนาให้เป็นเนื้อเดียวกัน

องค์กรสุดท้าย สถาบันการศึกษา/วิชาการ เนื่องจากการเสริมสร้างความเข้มแข็งกองทุนสวัสดิการชุมชนท้องถิ่นด้วยการสนับสนุนและจัดหลักสูตรการเรียนรู้/งานวิจัยชุมชน เน้นอนว่าสถาบันการศึกษา ย่อมมีความรู้ความสามารถในงานเชิงวิชาการและงานวิจัยเป็นทุน จึงเป็นพลังที่เสริมแรงหนุนให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถจัดการตนเองได้ตรงอย่างอิสระ นอกจากนี้ ขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดมุกดาหารได้ประสานภาคีความร่วมมือกับหน่วยงานราชการและท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง มีการขับเคลื่อนงานร่วมกันจนนำไปสู่การกำหนดธรรมนูญสวัสดิการถ้วนหน้าคนมุกดาหาร ๒๕๕๕ โดยได้กำหนดวันประกาศธรรมนูญของคนมุกดาหาร ด้านสวัสดิการถ้วนหน้าขึ้น เพื่อให้ทุกฝ่ายได้ร่วมปฏิบัติตามสัญญาปฏิรูปมุกดาหาร ให้บรรลุเป้าหมาย ให้คนมุก สามัคคี หลุดหนี้ สุขภาพดี มีเวลา ใฝ่ศึกษา เป็นประชาธิปไตย ออมเพื่อให้ด้วยหัวใจสวัสดิการ ที่ตั้งไว้ร่วมกัน ■

จัดโดย

- คณะประสานงานองค์กรชุมชน (คปอ.)
- เครือข่ายองค์กรชุมชนเพื่อการปฏิรูป
- สหพันธ์พัฒนาองค์กรชุมชนคนจนเมืองแห่งชาติ (สอช.)
- คณะกรรมการดำเนินการสภาองค์กรชุมชน
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.)
- คณะอนุกรรมการโครงการสนับสนุนสวัสดิการชุมชน
- คณะอนุกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและทุนชุมชน
- เครือข่ายภาคประชาสังคม
- สมัชชาองค์กรชุมชนแห่งประเทศไทย (สอท.)
- สำนักงานปฏิรูป (สปร.)

คณะประสานงานองค์กรชุมชน (คปอ.)

๙๑๒ ถนนนวมินทร์ แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ ๑๐๒๔๐
โทรศัพท์ ๐-๒๓๓๘-๘๓๐๐ อี-เมลล์: chom.chon@hotmail.com

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)

๙๑๒ ถนนนวมินทร์ แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ ๑๐๒๔๐
โทรศัพท์ ๐-๒๓๓๘-๘๓๐๐ โทรสาร ๐-๒๓๓๘-๘๓๒๑
อี-เมลล์: codi@codi.or.th website: www.codi.or.th